YAZIN

AYLIK
SANAT
EDEBİYAT
DERGİSİ
mayıs '84
33
150 TL

GENÇLİK ve YAŞAM

EĞİTİM

TUNÇ TAYANÇ ile Yüksek Öğretimin Hal-i Pür Melâli Üstüne Konuşma 4
TAHİR HATİBOĞLU/YÖK ve Öğrenciler 6
BORA ESEN/Öğrenci Affı 7
MEHMET İZER/Eğitim Üretim İçindir 11
GAZİ ÜNİVERSİTESİ'NDE NELER OLUYOR? 26

KÜLTÜR

SEMİH ACAR/Neden-Nasıl Bir Gençlik Dergisi? 8
MUZAFFER İLHAN ERDOST/Gençlik ve Kültürü 9
MURAT YETKİN/Yalancı Mumları Söndürmek Gerek 12
FÜSUN ÖZTÜRK/Hafif kızlarla eğlenilir, ciddi kızlarla evlenilir 14
NACİ ÖNER/Yeteneklere sayfalar açık... 21
AÇIKLAMAYA ÇAĞIRIYORUZ: BU FİLMLERİ KİM YOKETTİ? BU HEYKELLERİ KİM ERİTTİ?/Atila Sav, İsmail Altınok, Zafer Gençaydın, Veysel Günay, Aslan Gündaş ve Burhan Alkar ile konuşma 23
ÜNİVERSİTEDE KÜLTÜR-SANAT/SBF, BYYO, DTCF, ODTÜ, AÜ Hukuk 28
ŞAMİL BİLGİÇ/İçimizden Biri 33

EDEBİYAT

ELLİ PEONİDU'DAN ŞİİRLER 3
ÖMER TÜRKEŞ/Romanda Gençlik ve Yanılgılar 15
ŞÜKRÜ ERBAŞ/Şiir 10
ERGÜL ÇETİN/Şiir 16
ALİ ÇEVİKER/Şiirler 20
ATİLA ÇINAR/Gençler ve Şiir 22
HASAN VAROL/Şiir 22

SİNEMA

CAN KILIÇOĞLU/Çağdaş İkonalar ve Sinema
SERDAR SAYAN – FAHRİ ÖZER/Gençlik Filmleri
DORIS DORIE ile konuşma 24
(Konuşan: Erkut Tanrıseven)

TİYATRO

YILMAZ ONAY: "Sakıncasız oyunuyla ilgim yok..." 13

MÜZİK

ALTAN YOLAÇAN/Pink Floyd-Başkaldırı ve Toplumdan Soyutlanma 20

KARİKATÜR – DESEN

HATAY DUMLUPINAR 4
EMİN BEBEK 5
MURAT ÖZMENEK 7
MUSA ÖZ 8
ÖMER ÇAM 9
ORHAN ÇOĞUPLUGİL 11
REMZİ SAVAŞ 20
MUSTAFA OKAN 22
TEKİN SÜLLÜ 34

KAPAK FOTOGRAFI/ATTİLA DEMİRURAL

YARIN'dan...

gene 150 lira!

Yarın Abone Kampanyası '84" sonuçlandı. 1 Ocak - 1 Mayıs arasındaki dört aylık süreyi kapsayan Abone Kampanyası'nın hedefine yüzde 100'lük bir başarıyla ulaştığını özellikle belirtmek istiyor ve okuyucularımıza teşekkür ediyoruz.

Okuyucularımızın Abone Kampanyası süresindeki ilgi ve destekleri Yarın için gerçekten çok önemliydi. Bu ilgi ve desteğin bundan sonra da sıcaklığından hiçbir şey yitirmeden süreceğine ve okuyucularımızın Yarın çevresinde kenetleneceğine inanıyoruz. Üstelik, Özal hükümetinin enflasyonu kırbaç gibi şaklattığı, günlük yaşamı bozguna uğrattığı şu günlerde.

Kağıda yüzde 30, PTT'ye yüzde 100 ve tüm basım girdilerine yüzde 50 dolayındaki zamlardan sonra, Yarın'ın bir sayısının maliyeti bir günde yüzde 21 oranında arttı! Yani Yarın'ın elinizdeki sayısı, geçen ayki sayısından 31.5 lira daha pahalı olmak zorunda! Şimdi ne yapmak gerekiyor, hangi kararları almak gerekiyor, gelin siz çıkın işin içinden. Bu denli kaba bir gerçeğin böylesine bir fantezi gibi görünmesi de, Özal hükümetinin ekonomi politikasının "ustalıklarından" olsa gerek.

1984 yılına girerken, alışılageldiği gibi kimi dergiler fiyatlarını artırdılar. Doğaldır ki, Yarın da bir durum değerlendirmesi yaparak, bir karar almak zorundaydı. Aldı da. Fiyatını 150 lirada tutmakta inat etme kararı aldı ve bu inadını sürdürdü de. Ne var ki, ekonomik koşulların önümüze çıkarttığı dağ gibi engellere inatla karşı konulmaya çalışılması ne ölçüde gerçekçidir, gelin bu soruyu yanıtlamaya çalışalım. Hiç değilse kendi kendimize sorarak... Şu satırları okurken, Yarın da fiyatını artırıyor, haklı da, diye düşünüyor olmalısınız. Ama değil işte! Yarın diyor ki, karşımıza çıkan engellere inatla da karşı konulabilir. Ve belki de sabır ve inat, yaşadığımız günlerde elimizdeki en güçlü silahımız; onu elimizden almasınlar.

Yarın gene 150 lira! Hiç kuşkunuz olmasın, önümüzdeki aylarda da aynı fiyatta kalacak. Çünkü okuyucularımızın her geçen gün ona daha çok sahip çıktığını görüyoruz ve buna güveniyoruz. Yarın'ın Nisan (32) sayısı yaklaşık yüzde 15'lik bir artışla, 32 ayın en yüksek noktasına ulaştı. Bizi zamların kıskacına almak isteyenlere, biz de elinizdeki Mayıs sayısında, yüzde 20'lik bir tiraj artışıyla yanıt veriyoruz. Evet, Yarın'ın elinizdeki sayısının baskı sayısı, geçen aya göre yüzde 20 daha yüksek. Yarın'ın gücünün kaynağı işte burada.

Hemen bu arada, Yarın'ın İzmir Bürosu'nun çalışmalarına başladığını duyurmak istiyoruz. İzmirli okuyucularımız, dergimizle ilgili her türlü sorunları için, İzmir Büromuza başvurabilirler. İşte adresi: 347. Sokak, 8/310 Büyük Beyler İşhanı, Konak-İzmir.

Son aylarda bizi tedirgin eden bir sorunu da, abonelerimizle paylaşmak istiyoruz. Ocak ayından bu yana, giderek artan biçimde, birçok abonemize dergisinin ulaşmadığını saptamış bulunuyoruz. Gerek kendi gözlemlerimiz, gerek abonelerimizin uyarıları sonucu, PTT Genel Müdürlüğü'ne başvurarak, sorunun bir an önce çözülmesini istedik. Gördüğümüz anlayış nedeniyle, bu aydan başlayarak, abonelerimizin dergilerini düzenli olarak posta kutularında bulacaklarına inanmak istiyoruz. Abonelerimizden de, benzeri sorunları hemen bize bildirmelerini diliyoruz.

Yukardan beri sizlerle çoktandır yapamadığımız bir söyleşiyi yapmak istedik. Tam da zamanıydı. Büyük bir başarıyla, '84 yılı Abone Kampanyası'nı da tamamladık. Ama her Yarıncı, bulunduğu her yerde bu kampanyayı kendi çevresinde sürdürecektir. Yarın'ın çevresini örelim, ona sahip çıkalım, çevremizde yaygınlaştıralım. Saygı, sevgi ve dostlukla...

SAHİBİ
Sami Alptekin

SORUMLU YAZI İŞLERİ YÖNETMENİ
Semih Gümüş Acar

TEMSİLCİLİKLER
İsveç: Gürhan Uckan, Box 38045, 100 64 Stockholm
İzmir: 347. Sokak, 8/310 Konak-İzmir

DAĞITIM
Yetkin Dağıtım

ABONE KOŞULLARI
Yurtiçi/Yıllık 1500 TL.
Altı aylık 800 TL.
Yurtdışı/Yıllık 30 DM.
Altı aylık 36 DM.
Yurtdışı tek fiyatı 3 DM.

İLAN FİYATLARI
Kapak/
Tam sayfa: 50.000.- TL.
Yarım sayfa: 25.000.-TL.
Çeyrek sayfa: 12.000.-TL.
İç sayfalar/
Tam sayfa: 30.000.- TL.
Yarım sayfa: 15.000.- TL.
Çeyreksayfa: 8.000.- TL.

TEKNİK İŞLER
Dizgi : Norm Dizgi
Film : Barok Ofset
Baskı : Sistem Ofset
Grafik düzenleme: Yarın

YÖNETİM ADRESİ
Hanımeli Sok. 15/15
Sıhhiye - Ankara

YAZIŞMA VE HAVALE ADRESİ
Yarın, P.K.: 723 Kızılay-Ankara

TÜSTAV
ARŞİVİ
Umur Coşkun
Bağışı

ELLİ PEONİDU

Kıbrıslı Rum ozan Elli Peonidu, 1940 yılında Vasa (Klani)'da doğdu. Sosyal bilimler alanında Bulgaris'tanda yüksek öğrenim gördü ve ihtisas yaptı. İlk gençlik yıllarında şiirleri yayınlandı ve dikkat çekti. İlk kitabı "Güneşte Açan Palmiye" 1964 yılında Lefkoşa'da, 1978'de ise Sofya'da yayınlandı. "Lefkoşa Saatleri" (1967 Lefkoşa); "Kıbrıs Toprağı" (1971-Lefkoşa); "Suçlu Çember" (1977-Atina); "Kaybolmuş Nane Kokulu Türküler" (1979-Lefkoşa) "Vakitler" (1983-Atina) ilk şiir kitabını izledi. Ayrıca 1979'da Macaristan'da yayınlanan "Erkek kardeş, Kız kardeş ve Kara Irmak" adlı iki de çocuk kitabı var.

İyi bir ozan olduğu kadar, ülkesindeki barış ve demokrasi hareketinin de seçkin temsilcilerinden biri olan Elli Peonidu'nun şiirleri birçok yabancı dile çevrildi. Kıbrıs'ın trajedisini, yine Kıbrıs'ın motifleriyle anlatan lirik şiirleriyle uluslararası ün elde etti.

Türkçesi : ALİ YAĞMUR

Yağ Yağmur

Ne dişi, ne erkektiniz
İki çocuktunuz sadece
kara saçlı
Beraber çektiniz içinize taze kokusunu kırların
ve ürperişin.

Yabani kekik çiğnediniz
Saklambaç oynadınız
kavrulan başaklar arasında
Ezdiniz kehribar tanelerini bağda fıçılarla
bağda fıçılarla
İki çocuktunuz sadece
Cumartesi akşamı kolalı gömlekleri
ve boyalı ayakkabılarıyla
caka satardı delikanlılık sokak kapısında.

Karalar bağlamış ana
Boş bakışlı ana
Ecel sana sormadı
Ecel sana sormadı
Türk müsün Rum musun
Ecel sana sormadı
Ecel sana sormadı
başka çocukların da var mı
Yalnız aştı yaslı eşiğini
Ve oturdu sofrada karşına
Koy yağı kandile ve lafla
Meryem ile
Koy toprağı çiçekli ve bir türkü yak karanfile
Koy merhemi yarana
ve gözyaşı
aldatılmış yüreğine oy!

Yağ yağmur, yıka yağmur
Irmak ak derinliklerimize
çok acı, çok kurak
yüreğimize.

Anısına

Yaşamı birbaharda sona eren
küçük yabancı Merife için

Altınlaşıyor portakallıklar
limonluklar Lefke'de
Ama uyumaya nereye gidesin?
Ayazlı toprağa çıkacak dizlerin
(yarısı aşınmış topuklar
yarı kadın yarı çocuk bacaklar)
Uzattığı eli tut portakallıkların
ve Lefke'deki limonlukların
kaldır başını yükseğe.
Olağan bir ömür ondokuz yıl
Söyleyin portakal bahçeleri toprağa düşenleri
ve bir yandan çürüyenleri
ondokuz çıplak portakal ağacı
çiçeksiz ve meyvasız.
Ama uyumaya nereye gidesin?
Bir avuç ak toprak
bir avuç kum nehirden
ve bir bardak yağmur suyu
gidermen için susuzluğunu.
Fakat bir düşünce verdik sana:
kanatlanması kuşun.
Yokolmadın.

Gel Gidelim Naime

Sana yazayım demiştim, fakat birden
engeller geldi aklıma. Dil, mektuptaki pullar,
ve binlerce el mektubun içindeki
çıplak ruhuma dokunacak.
Göçmen masasında duran iki kahve fincanından
başka birşey kalmadı.
Küçük Kıbrıs'ımız, beşiğinde uyuyan bir bebek,
başının üstünde kuşlar ve deniz kızları dolaşıyor,
bebek acıkınca benim göğsümde süt, susayınca
senin göğsünde su. Eskiden olduğu gibi.

Sana yazayım demiştim, fakat birden
aramıza yabancı sözcükler girdi.
Göç, tecrit ve kaybolanlar.
O zamanlar ikimiz, bu sözcükleri küçümsüyorduk.
İkimiz, yanyana, avluda elişimize eğiliyorduk
İkimiz bu kelimeleri kitreağacının köküne
gömmüştük. Hayatımız bir elişi, bir ırmak
bir kök, bir çiçek gibi akıp gidiyordu.

İkimiz de yağmuru bekliyorduk.
Çevremizde tuzlu deniz ve kurumuş kuyular
Eğilerek bu kuyulara ruhumuza sesleniyorduk,
Bir-iki Deprem!
iki-üç Açlık!
üç-dört Ateş!
ve Çekirgeler!
ve Yılanlar!
ve Dolu!
Fakat yağmur gelmiyordu.
Karıncalar susuzluktan çıldırmışçasına
deliklerine toprak taşıyorlar ve diri diri
bu toprağın altına gömülüyorlardı.
Muhtarlar, bir haberci seçmek için
saatlerce uğraşıyorlar ve geleceği öğrenmek
için onu bilici Mabetine gönderiyorlardı.
Fakat Mabet yıkılmıştı, bu son kardeş kavgasında
bu ani ölümde, bu yabancılar akınında.

Ve sen gittin. Alıp başını Kuzeye gittin.
Kendi kendime soruyorum, benim yatağımda
nasıl uyuyabiliyorsun, benim hayaletlerimle nasıl
arkadaşlık kurabiliyorsun?
Ve sen gittin. Seni alıkoymak için hiç bir
şey yapamadım. Sense karşı gelemedin

Gel gidelim. Çorbamız soğumuştur.
Ölüler darılmazlar, yalnız hayret ederler
her şeyin bitmediğine.
Gel gidelim Naime. Önümüzde kuru
bir ırmak, kuru otlar ve yükseklerde
yusyuvarlak, terli Ağustos güneşi.

YÜKSEK ÖĞRETİMİN HAL - İ PÜR MELALİ ÜSTÜNE

TUNÇ TAYANÇ İLE SÖYLEŞİ:

Adı "yüksek", kendisi "orta" öğretim kurumları...

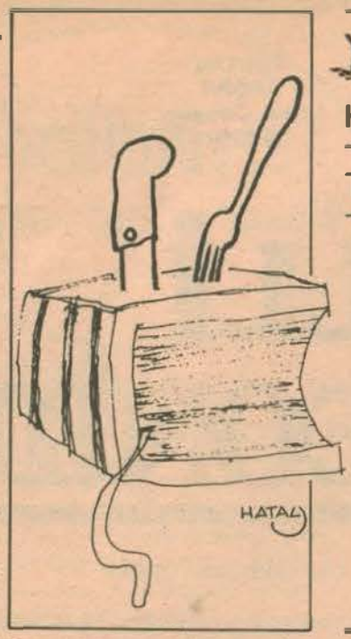

Yarın □ Sayın Tayanç, Türkiye'deki yüksek öğretim kurumlarını kapsayan bir çalışma yaptığınızı duyduk. Doğru mu?

Tunç Tayanç ■ Evet. Geçen yıl, sınav harcının yatırıldığı bankalardan biri için böyle bir çalışma yaptık; ama ben değil, yöneticisi olduğum araştırma şirketi yaptı çalışmayı.

□ Amaç neydi?

■ Sınava girecek adayların, yüksek öğretim kurumu ile ilgili tercihlerini yaparken, kurumun ve kurumun bulunduğu yerin fiziksel özellikleri konusunda bilgilenmelerini sağlamak amaçlanmıştı.

□ O zaman, bütün yüksek öğretim kurumlarına ve bulundukları illere gidildi, demek.

■ Hatta ilçelere de... Üç hafta süren alan çalışmasında 56 ile ve 9 ilçeye gidildi. Buralarda bulunan, 27 üniversiteye bağlı 200'ü aşkın fakülte ve yüksek okulun yetkilileri ve öğrencileri ile görüşüldü. Oldukça yoğun bir çalışmaydı.

□ Böylesine dağınık mı yüksek öğretim kurumları?

■ Burada tektek sıralamayayım, ama çok dağınık bir yapıyla karşılaştık. Örneğin, masa başında, Çukurova Üniversitesi deyince, insanın aklına yalnız Adana geliyor. Oysa, Üniversite'nin bazı fakülteleri Adana içinde, kent merkezinde dağınık, bazı fakülte ve yüksek okulları da Adana dışında; Adana'nın ilçelerinde, hatta Hatay ve İçel'de. Bu dağınıklık diğer üniversiteler için de geçerli.

□ Yani, Türkiye baştan başa yüksek öğretim kurumlarıyla mı örülmüş?

■ "Örnek" sözcüğü pek yerinde değil. Ancak Türkiye'nin dört bir yanında yüksek öğretim kurumu bulmak mümkün.

□ İlginç gözlemleriniz olmuştur, sanırız.

■ Kuşkusuz. Bizler için iyi bir deneyim oldu. Yerinde gözledik, izledik.

□ Yüksek öğretim kurumlarıyla ilgili genel değerlendirmenizi alabilirmiyiz?

■ Madalyonun bir yüzünde, Türkiye ölçeğinde -hatta bazılarında ötesinde her türlü olanağa sahip yüksek öğretim kurumları var. Öteki yüzünde ise, neredeyse hiçbir olanağı olmayanlar. Hatta bazı yerlerdeki yüksek öğretim kurumlarına "yüksek öğretim kurumu" demek anlamsız geliyor bana.

□ Neden?

■ Birkaç nedeni var. Birincisi, fiziksel altyapının yetersizliği. İkincisi öğretimin niteliği. Üçüncüsü soyut, ama bence daha önemli, "yüksek öğretim", "üniversite" kavramına yabancılık.

□ Biraz açar mısınız?

■ "Üniversite eğitimi", "yüksek öğretim" deyince, insanın kafasında canlanan, sözcüklere dökülmesi biraz zor bir olgu var. "Orta öğretim"den farklı bir şey bu. Örneğin, lisede giriş-çıkış saatleri, derse devam, giyim, vb. daha bir "sıkı" dır. Öğrenci "müfredat" ile sınırlıdır, düşünmesi, fikrini açıklaması istenmez kendisinden. Oysa "yüksek öğretim" de bunların, tersi olması demiyeyim, daha esnek olması gerekir. Oysa, çoğu fakülte ve yüksek okulda hala "lise havası" hakim.

□ Örnek verebilir misiniz?

■ Yalnız hem kurumun, hem de bulunduğu yerin adını vermeden. Örneğin, bir Eğitim Fakültesi

> Bir eğitim Fakültesi ve bu Fakülte'nin "yabancı diller eğitimi bölümünü"nü düşünün. Cuma akşamı oradaydık. Öğrenciler dağılacaklardı. Müdür, "şu töreni bitireyim de, öyle konuşalım" dedi. Ve dışarıda, nasıl ilkokullarda, liselerde hafta başında ve sonunda tören yapılırsa, öğrenciler sıra oldular, tören yapıldı ve dağıldılar.

> Lisede giriş-çıkış saatleri, derse devam, giyim, vb. daha bir "sıkı" dır. Öğrenci "müfredat" ile sınırlıdır, düşünmesi, fikrini açıklaması istenmez kendisinden. "Yüksek öğretim"de bunların daha esnek olması gerekir. Oysa, çoğu fakülte ve yüksek okulda hala "lise havası" hakim.

Yüksek Öğrenim Harcı : YANGINA KÖRÜKLE GİDİLİYOR...

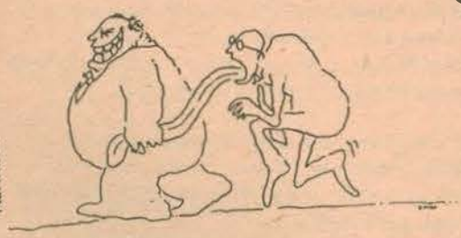
Karikatür: EMİN BEBEK

YÖK üniversitelerimize el attığından bu yana şaşırtıcı, tutarsız ve her biri diğerini aratan kararlar almakla tanınan bir kuruluş. İnsana "önce bacağını kırıp, sonra koltuk değneği vermek" deyimini anımsatan öğrenci affı uygulamasının kabul edilmesinden hemen sonra (ve herhalde bu uygulamadan alınan güçle) paralı yüksek öğrenim uygulaması konusunda girişimler hızlandırıldı.

Bu uygulamanın dayandırıldığı YÖK yasasındaki madde uyarınca öğrencilerin okudukları öğretim bedelinin beşte biri oranında harç ödemeleri gerekiyor. Öğretim harcı ödeyemeyecek durumda olan öğrencilere ise borçlanma ya da hizmet karşılığı olarak kredi verilmesi öngörülüyor.

Anlaşılan giderek artan enflasyonun ağır yükününartık işçinin, emekçinin, küçük üretici ve diğer dar gelirlilerin yanısıra, hiçbir gelirleri olmayan öğrencilerin de taşımasına karar verildi.

Üniversite öğrencileri arasında giderek artan "parasız ve devlet destekli öğretim" istemi eğilimlerine karşın böyle bir karar almak geniş bir çevre tarafından "yangına körükle gitmek" olarak niteleniyor.

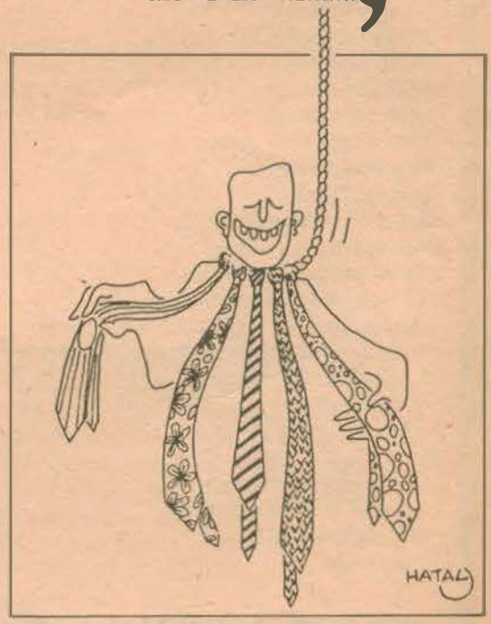

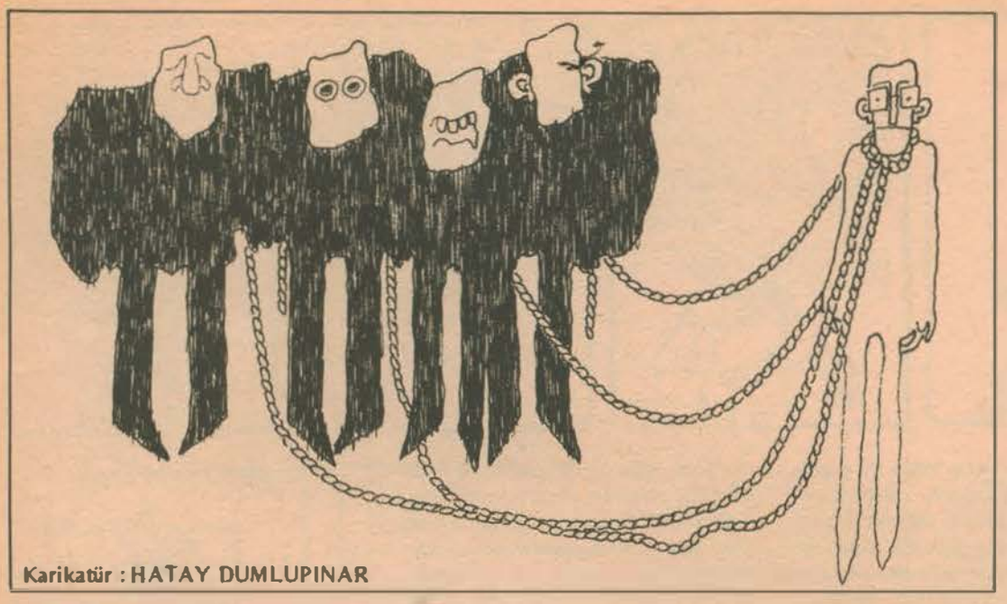

Karikatür : HATAY DUMLUPINAR

ve bu Fakülte'nin "yabancı diller eğitimi bölümü"nü düşünün. Cuma akşamı oradaydık. Öğrenciler dağılacaklardı. Müdür, "şu töreni bitireyim de, öyle konuşalım" dedi. Ve dışarıda, nasıl ilkokullarda, liselerde hafta başında ve sonunda tören yapılır, öğrenciler sıra oldular, tören yapıldı ve dağıldılar. Bir başka yerde, Eğitim Yüksekokulu'nda, kız öğrencilerin makyaj yapmaları, kot etek, pantolan giymeleri yasaklanmıştı. Benzeri örnekleri çoğaltmak mümkün. Şimdi "bunlar kötü mü" diye soran olabilir. Tartıştığım iyi ya da kötü olmaları değil, "yüksek öğretim" kavramına uygun olup olmadıkları.

□ Bu örnekleri yaygınlaştırmak doğru mu?

■ Değil elbette. Öyle bir genelleme de yapmıyorum. Vurgulamak istediğim, bazı yerlerde farklı uygulamalar olduğu. Ayrıca bu "lise havası" yalnız giyim kuşamla, törenle de sınırlı değil.

□ Nasıl?

■ Öğretmen -kasden öğretim üyesi demiyorum- ile öğrenci arasındaki ilişkiye, giderek eğitimin niteliğine de yansıyor bu "hava". "Öğretmen geliyor" diye sınıfa koşan öğrenciler, eğitim sisteminde zaten yerleşik olan "öğretmen korkusu"nun yüksek öğretimdeki yansımaları oluyorlar. Öte yandan, öğretmenler de kendilerini, örneğin, "Sosyal bilimler öğretmeni" diye tanıtıyorlar.

□ Peki, sizce bu "hava"nın nedenleri nedir?

■ Önce bir izlenimi belirteyim. Bu başta belirttiğim dağınıklığa bir açıklık getiriyor.İstenen, öğrencilerin çevre değiştirmemeleri. Öğrenimlerini yaşadıkları çevrede sürdürmeleri sağlanmak isteniyor. Eskiden "üniversite" deyince, İstanbul'a, Ankara'ya gelinir, buraların koşullarına uyum sağlansa da, sağlanmasa da, kişilerin "ufukları genişlerdi". Bu istenmiyor. Onun için de, öğrenciyi elden geldiğince yerinden tutmak amacıyla "kurum" sayısı artırılmış, yaygınlaştırılmış. Orta öğretim kurumu mu, yüksek öğretim kurumu mu olduğu tartışmalı yığınla "yüksek okul" "üniversite" kapsamına alınmış. Sonuç, adı "yüksek", havası ve eğitim düzeyi "orta" olan öğretim kurumları.

□ Oldukça karanlık bir tablo çizmediniz mi?

■ "Karamsar" değilim, ama siz de söz konusu kurumları, öğretim yapmaya çalıştıkları binaları, öğretim düzeyini görseniz aynı tabloyu çizersiniz. Öğrenciler, olayı somut olarak yaşayanlar olarak, çok daha farkındalar. "Bizim yaptığımız yüksek öğretim değil ki"dediler bana, "bankanın müdürü muhasebeye, turizm müdürü turizm işletmeciliğine geliyor, bazı dersler de boş geçiyor". Söz konusu yüksek okullardan birinde müdüre "kitaplık var mı?" diye sordum. Masanın üstündeki kitapları göstererek, "işte kitaplığımız" dedi.

> "Bizim yaptığımız yüksek öğretim değil ki" dediler bana: "bankanın müdürü muhasebeye, turizm müdürü turizm işletmeciliğine geliyor, bazı dersler de boş geçiyor". Söz konusu yüksek okullardan birinde müdüre "kitaplık var mı?" diye sordum. Masanın üstündeki kitapları göstererek, "işte kitaplığımız" dedi.

□ Başka sorunlara değinelim biraz da. Örneğin barınma sorunu. Öğrencilerin barınma olanakları nasıl?

■ Genellikle her yerde öğrencilerin en büyük sorunları "barınma". Bazı yerlerde, genellikle büyük kentlerde "yurt" bulmak mümkün, "yer" bulmak mümkün değil Yurtların yatak kapasiteleri sınırlı. Özel yurt ancak birkaç yerde var. Bu durumda öğrenciler başlarının çaresine bakıyorlar. Çare de, birkaç arkadaşın bir araya gelerek "kiraya çıkması" ya da -eğer olanak varsa- kötü otel odalarına sığınması. Her ikisi de az ya da çok "mali olanak" sorunu. "Barınma sorunu" nu çözemeyen için en iyisi, ailesinin olduğu yerdeki yüksek öğretim kurumuna gitmesi. Bu da, yukarıda değindiğim "yerinde tutma"nın bir başka uzantısı oluyor, kanımca.

□ Beslenme nasıl?

■ Diğer sorunlarla karşılaştırılırsa, çoğu kurumda yemekhane, kafeterya, vb. olduğu görülüyor. Fiyatlar da "fahiş" değil, ama çıkan yemekler, besin değeri için bir şey söylemem mümkün değil.

□ Öğrencilerin boş zamanlarını değerlendirmeleri mümkün mü?

■ Hayır, hiçbir olanakları yok. İlginçtir, nerede fakülte, yüksek okul varsa, hemen çevresinde kahve görüyorsunuz; üstelik bir tane de değil. Serbest zamanlarını -eğer buna değerlendirmek denirse- değerlendirmeleri için öğrencilere sunulan tek seçenek de bu. Hatta, çoğu fakülte ve yüksek okulun kitaplığının olmaması, yalnız serbest zamanı değerlendirmek için de kahveyi tek seçenek yapıyor.

□ Spor yapma olanakları ne alemde?

■ İsteyen herkesin futbol oynaması mümkün. Her yerde bir arsa var çünkü. Ama tesis, malzeme ve eğitimle bütünleşmiş bir spor olanağı sınırlı. Bazı yerlerde basketbol potası, voleybol için iki direk bir ağ var. En yaygını masa tenisi.

□ Gelelim insan unsuruna.. Öğretim üyeleri yeterli mi?

■ Nitelik olarak bilemem. Ama sayıca yetersiz olduklarına ilişkin birçok örnek var. Bazı yerlerde hiç öğretim üyesi yok, bazılarında ise, yukarıda da değindimdi, konuya yakın olanlar derse giriyorlar. Bir bankanın müdürü, turizm müdürü, vb. Bir bölümü de öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlıydılar o sıralarda. Ne olacaklarını kendileri de bilmiyorlardı.

□ Peki, YÖK bu soruna çözüm olmuş mudur. Ne dersiniz?

■ Öğretim üyelerini sağa sola -ve de üniversite dışına- dağıtmak çözüm olmasa gerek. Aslında, öğrencileri yerlerinde tutmanın bir başka yolu olarak düşünmek mümkün. Öğrencilerin birkaç büyük üniversite kentinde toplanması yerine, yerlerinde kalmaları, öğretim üyelerinin de onların bulundukları yerlere gitmeleri... Gittikleri yerlerde karşılaşacakları fiziksel yetersizlikler, öğretim üyelerinin de verimini düşürecek kuşkusuz. Laboratuvarı olmayan, istenen kitabın bulunamadığı kurumlarda, çok sayıda öğretim üyesi olsa ne olur, olmasa ne olur... "Üniversite sorunu", bu anlattıklarımın bir bütünüdür; parça parça çözüleceği kanısında değilim.

□ Söyleşiniz epey uzadı. Özellikle vurgulamak istediğiniz başka şeyler var mı?

■ Evet. Bir noktanın altını özellikle çizmek istiyorum; tekrar pahasına olsa da... "Yüksek öğretim" denilen olgu farklı bir şeydir. Kuşkusuz, herkesin yüksek öğrenim görmesi istenir, güzel bir şeydir. Ama "fırsat eşitliği"nin arkasına sığınarak, bu eşitliği "kötü" de sağlamak gerekmez. Eşitliği yoksullukta aramamak gerek; böylesine sorunlu, dağınık bir yüksek öğretim yapısı için geçerli bu yargı. Gene unutmamak gerekir ki, "yüksek öğretim", yalnızca derse girmek, kitaplıkta ders çalışmak, laboratuvar da deney yapmak, sonra da sınava girmek değildir. "Yüksek öğretim" de bunlar vardır, ama asıl olması gereken, insanların yeni ufuklar edinmeleri, ufuklarının genişlemesidir; düşünmek, düşünmeyi öğrenmektir. ●

> "Öğretmen - kasden öğretim üyesi demiyorum- ile öğrenci arasındaki ilişkiye, giderek eğitimin niteliğine de yansıyor bu "hava". Öte yandan, öğretmenler de kendilerini, örneğin "sosyal bilimler öğretmeni" diye tanıtıyorlar.

Karikatür : EMİN BEBEK

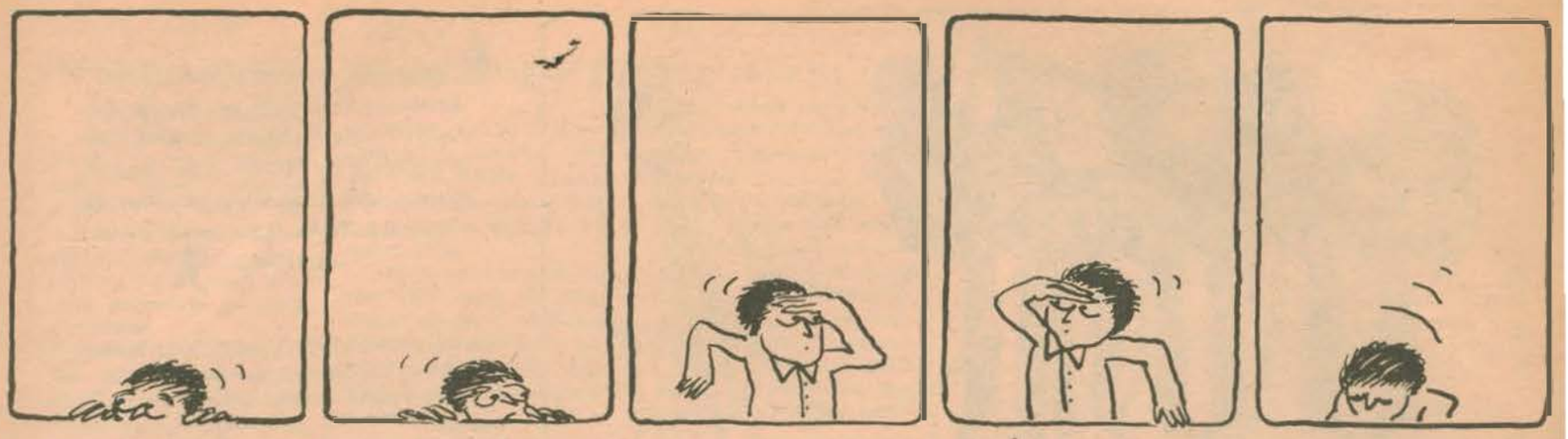

YÖK...

Doç. Dr. M. Tahir Hatiboğlu

Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) üniversiteleri yöneten en üst organın adıdır. Kamuoyunda kısa adıyla ve ünlü Başkanı Bay Doğramacı ile tanınır. Bu kurulun işlevi yurt düzeyine yayılmış ve üniversite adıyla anılan fakültelerin oluşturduğu "Yök Üniversitesi'ni" yönetmektir. Bu üniversitenin başı aynı zamanda Yök'ün başıdır.

Yök Üniversitesi'nde üç ana öge vardır: 1.Öğretim üyeleri; 2.Öğrenciler; 3.Bina, araç ve gereçler. Üniversiteye can veren, üniversite adını kazandıran ilk iki ögedir. Üçüncü öğe "cansızlar" adıyla anılabilir. Yök, cansızlar denilen ögeyi geliştirmeyi amaçlayacağı yerde, tam tersine, tüm ağırlığı canlı ögelere verilmiştir. Sayın Güney Gönenç'in bir açık oturumda söylediği gibi, Yök, nötron bombası gibidir. Etkisini canlıları yerle bir etmede gösterir. Cansızlar ise yerinde kalır. Yök Üniversitesinde bugünkü durum budur: Canlılar ölsün, cansızlar sağolsun.

Yök bombasının şu güne değin gerisinde kalan şudur: Üniversite dışına itilmiş 1200 öğretim üyesi, elli bine yakın öğrenci. Etki alanında yaşam savaşı veren binlerce öğretim üyesi ve öğrenci. Aslında seçilen amaç tam anlamıyla gerçekleşmek üzere.

KIŞLADA EĞİTİM

Kışla denince uslara "disiplin" gelir. Burada ast üste uyar, verilen buyruklar yorumsuz ve tartışmasız uygulanır. Düşünme ve yaratma kavramları "nizamiye" kapısında kalır. Yök Üniversitesi kışlaya özenmiştir. Yurt düzeyine yayılmış garnizonlar, başlarında atanmış komutanlar. Üniversite kışla olur mu? Şimdilik denemesi yapılıyor. Ancak, olmayacağı iki yılda belli olmuştur. Bilgi üretilen yerde özgürlük, yorum düşünme olmazsa olmaz. Çünkü bilim, özgür ortamda, tartışılı yerde yeşerir, büyür. O halde karşımıza iki seçenek çıkıyor. Üniversiteler ya tek tip insan ya da, üretken, yaratıcı, düşünen, özgür insan yetiştirecektir. İkincisi yeğlenecek ise, tek yanıt "Yök'e hayır".

Üniversite öğrencisinin yaşı 18-25 dir. İnsan yaşamında en iyi yaşam dilimi budur. Genç insan bu yaşam diliminde özgürlüğü, düşünmeyi, davranış biçimlerini öğrenir. Bu yaşa değin anne-baba ve öğretmen gözetiminde yaşam biçimini sürdüren genç, bundan sonra, tüm davranışlarını ve değer yargılarını kendisi yönlendirir. Karar organı kendisidir. Bunun için, çevreden eğitim alır, bilgi alır; bunları kendi beyni içinde süzgeçten geçirir ve davranışını belirler. Arkadaş seçme, üleşmede ortaklık, eğlenme, dinlenme, özel yetenekleri geliştirme ve belirleme hep bu yaşam dilimi içinde olaylanır. Üniversite, gerçek anlamda bu değerleri bulmada ve geliştirmede kılavuzluk eden eğitim, öğretim ve bilim kurumudur. Sonuçta uscu, bilimci, yaratıcı ve insancı bir toplum oluşmasını sağlar. Yök Üniversitesi bu erekleri amaçlamayan, durgun, başkasına bağımlı, üretmeyen, fanatik insan yetiştirmeyi istiyor. Bunun için ne varsa onu yapıyor. "Kışla ve Disiplin" kavramlarını seçmesinin nedeni budur.

SINAV KOŞUCULARI

Yök Üniversitesi öğrencileri iyi bir koşucudur. Bunlar sınavdan sınava koşarlar. Tüm korkuları "bir gece ansızın" kayıtlarının silinmesidir. İki yılda 50 bin öğrencinin belgelik olduğu bir ülkede niçin ansızın kayıtlar silinmesin?

Yök, amaçları için ne yapmıştır? Önce ders sayısını artırmıştır. Her ders için her yarıyılda en az iki sınav koymuştur. İki sınavın ortalama notu 40 olacaktır. Bu basit görünen üç ilkenin sonuçlarını şöyle irdeleyebiliriz. "X" Fakültesinin 1. sınıfında 10 ders vardır. Öğrenci, 10x2= 20 sınava girmek zorundadır. Bu derslerin 5'i uygulamalı ise, 5x2=10 sınava daha girmesi gerekir. Bir yarıyılda 70 gün ders yapıldığına göre, öğrenci, 70 günün 30'unda sınavda olacaktır. Bazı öğretim üyeleri sınav sayısını artırırsa birkaç gün daha sınavla geçer. Yetmiş günlük öğretim süresinin yarısında sınava giren bir öğrenci,olsa olsa iyi bir koşucu olur. Bu öğrenci aynı zamanda korku içindedir. Nedeni bellidir. On dersten birinden sınav ortalaması 40'dan az olabilir. Bu, güçlü bir olasılıktır. Nitekim, iki yılda belgelik olan elli bin öğrenci gökten zembille inmemiştir. Bu sayı bu sistemin ürünüdür.

Bay Doğramacı, tıpkı Özal gibi açık konuşan insan görünümüyle, "Bol kayıt az diploma" atasözünü yazınımıza kazandırmıştır. Yani, üniversitelere çok öğrenci alınacak, ama, iyi koşucu olan az kişi diploma alacaktır. Bu yöntemin başka bir sonuç vermesi zaten beklenemez. Doğramacı büyüğümüzün bu atasözü, Yök Üniversitesi öğrencilerinin kulaklarına küpe olmalıdır.

Öğrenci yorgundur. Vücut yapıları eskimiştir. Yeterli besine ve oksijene gereksinmeleri vardır.

Bu sistemin bir ayağı da her an belge verilmesidir. Belge öğrencilerin başında Demokles'in kılıcı gibi sallandırılmaktadır. Başını kaldıran öğrenci önce bu kılıcı görüyor. Nasıl mı oluyor? Çok basit. Bir yarıyılda iki sınav vardır. Bu sınavların kasım ve ocak ayında yapıldığını düşündüğümüzde, öğrencinin yazgısı, ocak ayında belli demektir. Ocak sınavıyla not ortalaması 40 değilse bu öğrencinin hemen ilişkisi kesilecektir. Yıl sonu sınavına girmesine gerek yoktur. Bir öğrenci kasım sınavında (5) almış ise bu öğrenci ocakta en az 75 almak zorundadır. Bu, zor bir olasılıktır. Bu durumda öğrenci, daha kasım ayında iken, kendisini okulla ilişiği kesilmiş görecektir.

Kısacası, Yök Üniversitesi öğrencilerinin yazgıları bu denli kısa sirelere sıkıştırılmıştır. Sürekli korku ve heyecan öğrencinin içine sinmiştir; yüreği bunlarla doludur. Düşünmesine, dinlenmesine, soluk almasına fırsat yoktur. Bütün amaç beyinleri yorgun ve kilitli tutmaktır. Düşünmez, yaratmaz ve donmuş beyin; istenen ve özlenen budur. Okul-ev çizgisi içinde koşmak, kilitli beyinle paçayı kurtarmak öğrencinin ilk ödevidir.

KİTAPSIZ GENÇLİK

Yetmiş günün yarısı sınavla geçiyor. Kalan günlerde öğretmen "az zamanda çok iş yapmak" sevdasıyla öğrencilerine bir şeyler verecektir. Öğrenci, bu bir şeyleri defterine yazar. Çünkü, kısa süre sonra sınav vardır, Bu sınavda 5-10 sayfa tutan bu bir şeyler yeterlidir. Ek bilgiye, araştırmaya gerek yoktur. Zaten böyle bir işe zaman da yoktur.

Bu koşulların öğrencisi not tutmaya alışıktır. O nedenle meslek kitaplarını bile almaz. Kendinin veya arkadaşının tuttuğu 5-10 sayfalık not yaşam için yeterlidir. Not tutmadığında imdadına fotokopici yetişiyor. Köşe başındaki fotokopiciye sayfasına beş lira verdi mi, işler tamamdır. Bu şekilde oluşan "fotokopici gençlik" kitaba karşı soğuktur, ilgisizdir. Anlama, yonna.

ÖĞRENCİ AFFI: BİR SÜRECİN BAŞLANGICI MI?

Bora Esen

Af tartışılıyor, çok tartışılacak. Çünkü af, tartışmalı dönemlerin sorunudur. Kapsamını vegenişliğini toplumsal güçler arasındaki çelişkinin belirlediği bir politik alandır. Bu nedenle toplumlar af konusuna hep duyarlı olmuştur. Bu duyarlılığın temelini yalnızca insancıl kaygılar oluşturmuyor elbette. Af bir yanıyla toplumsal çelişkilerin yumuşatılması ve bu çelişkilerin bütünü tehdit eder duruma gelmesinin önlenmesi çabalarının diğer yanıyla da gelişen toplumsal tepkilerin baskın çıktığı dönemlerin bir sonucudur.

Yaşadığınız günler af günleridir. Gün geçmiyor ki, birşeyler affedilmesin. Gecekondular affediliyor. Gizli servetler affediliyor. Öğrenciler affediliyor. Bunların tümü affın bir bütünsel süreç olduğunu açıkça gösteriyor. Ceza suçlarının affı bu yüzden gündemdedir. Kuşkusuz genişliğini toplumsal muhalefetin gücü ve etkinliği belirleyecek. Tarihsel örnekler bunu gösteriyor. 1974 genel affı, öğrenci affıyla birlikte oldu. Hapishanelerin boşaltılması atılan öğrencilerin üniversiteye dönmesi birlikte oldu. Af bir başka şeyi, bir dönemin kapanıp yeni bir dönemin başladığını da gösteriyor.

Af çıktı. Beklenen bu af süreci öğrenci ve gecekondu affıyla şimdilik noktalandı. Toplumsal muhalefetin örgütsüzlüğü sürecin gelişmemesine olduğu kadar, çıkan öğrenci ve gecekondu affının içeriğinin darlığında da yolaçtı. Çıkartılan öğrenci affının neler getirdiği günlük basında uzun uzun yazıldı. Büyük gürültüler çıkartıldı. Seçim öncesinin büyük kozlarından biri haline gelmesi için uğraşıldı. Tüm partiler bu affa sahip çıkma yarışına girdiler.

Özal hükümeti, geçmiş hükümetlerin "zengin" deneylerinden iyi dersler çıkarttığını bir kez daha gösterdi. Gençlik, hele öğrenci gençlik her zaman toplumun en dinamik kesimini oluşturmuştur. Egemen ideoloji hiçbir zaman bu kesim üzerinde tam bir egemenlik kuramamıştır. Parlamenter düzene geçilirken, bu kesimde oluşmuş tepkiler patlamaya dönüşmemeliydi. Özellikle YÖK'ün bulunduğu bir eğitim sisteminin böyle patlamalara tahammülü olamazdı. Sanki bugün affedilmesi gereken binlerce öğrenci YÖK'ün bir sonucu değilmiş gibi. bugünkü hükümet çevreleri YÖK ilkeleri tartışıldığı sırada bu ilkelere karşı olmazken, bugün ikiyüzlülükle öğrenci affından yana oldular.. Çünkü esas kaygı politikti. Ama unutuldu ki, YÖK olduğu sürece yeni yeni öğrenci affları kaçınılmaz olacaktır.

Sözde geniş kapsamlı af, sözde geniş kapsamlı gecekondu affına benzedi. Nasıl gecekondu affı hiçbir yasal geçerliliği olmayan tapu tahsis belgesine dönüşmüşse, öğrenci affı da okula dönüşün ne zaman olacağının belirsizliğine dönüştü. Ne zaman üniversiteye dönüleceği, ne zaman derslere girileceği, kısacası ne zaman öğrenci olunacağı belli olmadan, affın bir anlamı olur mu? Sözde, yedihuçuk yılı kapsadığı öne sürülen yasanın asıl hedefi, YÖK'ün bir karabasan gibi üniversitenin üzerine çöktüğü, öğrenci kıyımının dayanılmaz boyuta ulaştığı son bir yıllık dönemi kapsamaktadır. Bu, açık ifadesini kayıt yaptırmada önceliğin 1983-84 öğretim yılından başlamak üzere ilişiği kesilenlere verilmesinde bulmaktadır. Yasa affa uğramış öğrencilerin ne zaman üniversiteye döneceğini üniversitelere bırakıyor. Fizik olanakları sonuna kadar zorlanmış, şimdilerde öğretimi sürdürmeye bile yetmeyen üniversitelere bırakılıyor. Kısacası af, bir meçhule dönüşüyor. Öte yandan, geçtiğimiz 7,5 öğretim yılı içinde okuluyla ilişiği kesilmiş öğrencilerden çoğunluğunun halen çalıştığı, buna karşılık YÖK'le birlikte akademik baskıların (devamlı zorunluğu, vizeler, uygulamalar vb.) arttığı gözönüne alınırsa, görülür ki affedilen, af kapsamına girdiği ilan edilen öğrenciler aslında "ya iş ya okul" ikilemi karşısında bırakılıyorlar. Hükümet çevrelerinin dillerinden düşünnedikleri affın kapsamını, YÖK Başkanı Doğramacı, "okula dönmek için başvuranların sayısı az olabilir" diyerek açıklıyor. Böylece affın gerçekte, uzandığı yılların genişliği oranında öğrenciyi kapsamadığı, bizzat YÖK Başkanının ağzından ortaya çıkıyor. Sonuç olarak da, öğrenci affı büyük bir yuttumacaya dönüşüyor.

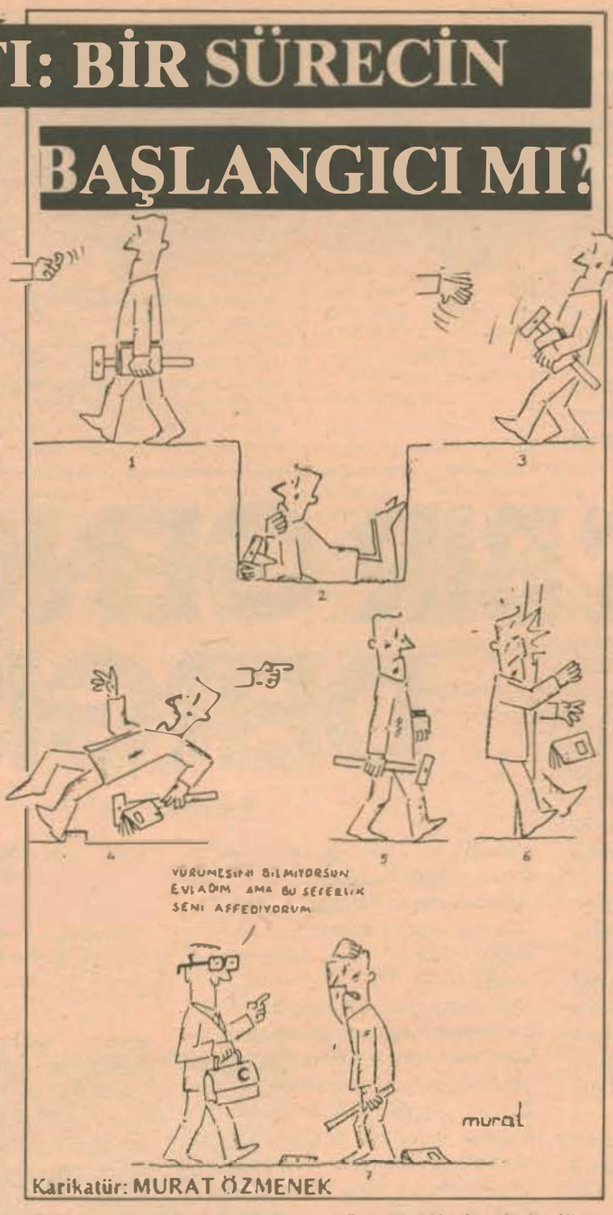

Karikatür: MURAT ÖZMENEK

---

araştırma, arama diye bir iş bilmez. Kopyasını aldığı on sayfalık notu ezberlemesi yeterli. Onun için dünya küçücük ve ezbere dayalı.

Oysa üniversitenin ereği bu değildir. Üniversite ezbercilliği seçen bir kurum olamaz. Üniversite aramayı, bulmayı, taramayı öğretir; kitap ve dergi sevgisi aşılar; yorum yaptırır, düşündürür, yaratıcı insan yetiştirir.

Meslek kitabını almayan bir öğrenci diğer kitaplara daha az ilgi duyar. Okuma sevgisini ders kitaplarıyla kazanan toplum olduğumuza göre, bu sistem, kitapsız toplum yetiştirmeye yöneliktir.

Yukarıdaki savlarımızı üniversite kitapları satıcıları doğruluyor. Öğrenci sayısı iki katına çıktığı halde kitap satışı eskisinin yarısına düşmüştür. Bunun pahalılık sonucu olduğunu söyleyenler olabilir; ancak, bilim ve ders kitaplarında bu etkinin gücü her zaman zayıftır.

YURT SORUNLARI

Gençler geleceğimizin bekçileridir. Bu söz doğru ise, önce bekçileri iyi yetiştirmemiz gerekir. İyi yetişmeyen bekçi ülkeyi ve ulusu nasıl korur? Önemli olan bu sorunun yanıtıdır.

Bekçi olacak genç insan önce yurt ve ülke sorunlarını bilmelidir. Bilen insan düşünür, bilen insan sever. Bilgi yurt ve insan sevgisini doğurur. İşte, bilme uğraşı 18-25 yaşlarında başlar. Bu yaşlarda bekçiliğe aday öğrenci, ülkesinin her konusuna ilgi duymak zorundadır. Tıp öğrencisi benim işim sırf insan sağlığıdır diyemez. Mühendis beni yapılar ilgilendirir, diğerleri ilgilendirmez deyip geçemez. Her öğrenci konusu dışına taşmak zorundadır. Üniversitenin bir ödevi de öğrencilerine ders dışı zamanlarda bu yönde yetiştirmektir. Güçlü, güvenli genç, kendini çeşitli bilgilerle donatan kişidir. Öğrenciyi bu niteliğe büründürmek, üniversitenin ve öğretim üyelerinin işidir. Ne yazık ki, yök denilen kurum, üniversite geleneğinde olan bu tür etkinlikleri de yok etmiştir.

Yüksek öğretim çağında konferans, açık otunım, panel, tartışma, sergi vb. ders dışı etkinlikleri izlemeyen bir öğrenci'yi düşünmek bile zordur. Yine ne acı ki, bugün üniversitelerde, böyle etkinlikleri üstlenecek ya da cesaret edecek öğretim üyesi yoktur. Yerle bir olmuş üniversitede olsa olsa toprak, taş, çakıl ve kum kalır. Karısının ahlak durumunun araştırıldığı bir üniversitede hangi öğretim üyesi çıkar da konferans verir; düşüncesini savunur. Çok az sayıda öğretim üyesi bulunabilir, ancak bunlar genel düzeni değiştiremezler.

Yök Üniversitesi'ne bağlı fakülteler giderek meslek liselerine dönüşüyor. Her fakültenin kapısına "Yök Meslek Lisesi" tabelasının asılacağı günler yakındır.

Yök nötron bombası etkisini sürdünnektedir. Bütün bunlara karşın öğrenciler, olabildiğince kendilerini koruyucu önlemleri almalıdır)ar. Yorulmalılar, düşünmeliler; ders dışı zamanlarını kitaba, dergiye, sosyal etkinliklere vermelidirler. Gelecek onlarındır. Büyük ozan ne demiş, Onlar sana düşman bana düşman/onlar gülüm/düşünen insana düşman. Düşünmeyen, karanlık, aydınlık düşmanı insan yetişsin diye yök mantığına, özveriyle yanıt vermek gerekiyor. Biraz sabır.

Gençlik gene gündemde. Sözü edilen gençlik olduğuna göre onun gündemden düşmesi düşünülebilir mi? Hem şu sorumuzun hem de ona yolaçan saptamamızın doğruluğu kuşkusuz; birbiriyle de çelişmiyor. Gençlik 1960'da, 68'de, 12 Mart'ta nasıl gündemde olmuşsa, 12 Eylül'de ve içinde yaşadığımız şu anımızda da gündemdedir. Gençliğin toplumsal/tarihsel koşullara göre yeri ve tutumu nasıl değişirse değişsin, gündemdeki yerini bırakması olanaksız. Şu satırların yazılmasında ve elinizdeki şu sayının hazırlanmasında da bu saptama belirleyici oldu.

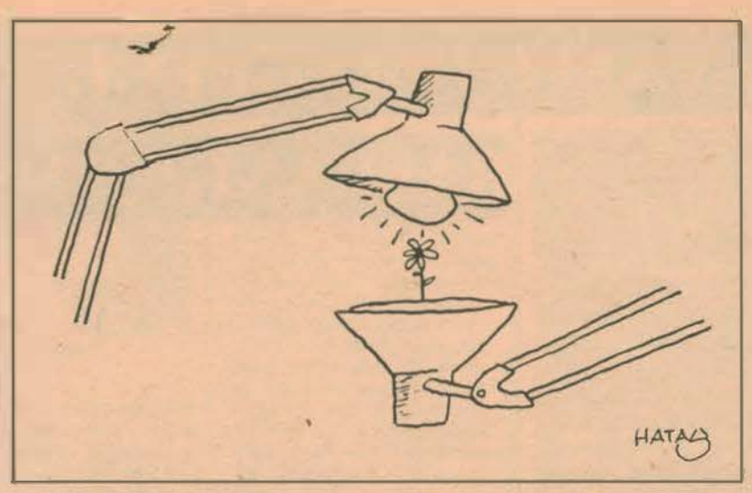

NEDEN NASIL BİR GENÇLİK DERGİSİ?

Semih Acar

Gençlik gene gündemde. Bu cümlenin asıl yükünü altını çizdiğimiz sözcük taşıyor. Gençlik, yukarda sıraladığımız siyasal tarihimizin kimi dönüm noktalarında olduğu gibi, şu günlerde yeniden gündeme geliyor. Yarın'ın okuyucu kitlesinin bu dönüm noktalarından eni konu anımsadığı, çok çok 12 Mart olabilir. 12 Mart, gençliğin ilerici kimliğinin bastırıldığı bir dönemin üstüne yüklendi ve iç hesaplaşması onu bu dönemin ertesine kendi inisiyatifiyle taşıdı. Ve pek çoğumuz anımsayacaktır, ilerici gençlik, 1974 yılında gene canlı bir kitle olarak, kendi sorunları ve sorumluluklarıyla birlikte gündeme geldi.

Gençliği 1984'e girer girmez yeniden gündeme getiren ise, ne yazık ki, onun dışındaki etkenlerdir. (Ne yazık ki, derken, ister istemez edilginliği seçiyoruz. Fakat bu edilginliği bilinçli bir saptama olarak buraya düşüyor ve ilerde tartışacağımızı anımsatmakla yetiniyoruz.) Biz gene şu günlerde üstüne çok konuşulan, çok yazılan, günlük basının bile sorunlarına el attığı, onun için dergiler çıkan gençliğe dönelim. Şu son cümlemizde ardarda sıraladığımız gelişme, gençliğin gündeme geldiğinin değil, getirildiğinin göstergeleridir; ilkin bunda yanılmamalıyız. Kimi yeni aydınlarımızın "muhalif" kişiliklerinin altında nasıl bir burjuva kimliği saklıysa, piyasaya sürülen yeni "gençlik dergileri" de aynı kimliğe sahiptir. Son söylediğimiz tepeden inme bir sav gibi gelebilir ama, tartışacağız.

Gençliğe yönelen tehlikeyi görmek zorundayız. Her şeyden önce, gene büyük olanaklarla ortaya çıktılar. Yaşadığımız siyasal dönemin kültürüyle koşullu üniversite gençliğinin ezici çoğunluğuna sesleniyorlar. Bu çoğunluk "kitle"nin siyasal geriliğine ve kültürel yozluğuna yönelirken, ilerici gençliğin özellikle geçmişin bilinçli bir karalanmasından yola çıkarak- bugününü teslim almaya çalışıyorlar. Hazır bir tabanları var. Bizim katılamayacağımız bir terminolojik düzeyde bizi tartıştırmayı amaçlıyorlar. Yanı sıra, bir de gürültü koparıyorlar. Bu dergiler ve donatıldıkları ideoloji, yaşadığımız siyasal (ve tabi toplumsal) dönemin yarattığı pekçok kurumun bir süreği, bir parçası biçiminde önümüze geliyor. Yani bu dergiler, siyasal/toplumsal koşullardan aldıkları güç, taşıdıkları (ve hatta yeniden üretilmesine katkıdabulundukları) ideoloji, kopardıkları gürültü ve sınırsız olanaklarıyla, gençliğe ciddi bir müdahaleyi amaçlıyorlar. Bu gelişme son altı aylık dönemin önümüze getirdiği olgularla birleşince, topyekün bir tehlikeyle karşı karşıya bulunduğumuzu söylebiliriz.

Savunma durumunda yakalandık. Sorun savunma durumunda olmak da değil, yenik düşmemek. Söylenecek sözümüzü sakınmayı sürdürdüğümüz, gençliğin sorunları çözümleyemediğimiz, kürsüsü olamadığımız, haklarını savunamadığımız, yarattığı etkinlik alanı, tirajı, teknik yetkinliği ile yayın alanında seçeneğini ortaya koyamadığımız sürece, savunma konumumuzu da yitireceğimiz kuşkusuzdur. Bu sonuç da, elimizdeavucumuzda olanlardan arındırılmaktır bir bakıma.

Oysa bizim etkin bir aracımız ve onu hiçbir zaman elimizden bırakmamak için de pekçok nedenimiz var. Üstelik, gençliğin çoğunluğunu kucaklamayı amaçlıyoruz, zengin bir dünya görüşüne sahibiz ve bunu dile getirmek için Yarın gibi bir olanağımız var. Hem de tam ikibuçuk yıl önce, sapla samanın birbirine karıştığı, bildiklerimizin üstüne ölü toprağı serpildiği günlerde, gençliğin dergisi olarak yayınına başlamış bir Yarın.

Yarın, işte tüm bu gelişmeler karşısında, tarihsel sorumluluğunun bugün daha çok farkında. Öncü gençliğin eli, kolu ve sözü olmak, Yarın'ın güncel ve canalıcı olduğu denli, sürekli bir görevidir de. Okuyucularımız yakından biliyorlar, Yarın eleştiren, bazan suçlayan ve gözünü budaktan sakınmayan bir dergidir. Ama egemen ideolojinin ve onun yayın alanındaki uzantılarının reddedilmesinin yetmeyeceğini de biliyoruz. Yerlerine ne koyacağız? Elbette ilkin Yarın'ı. Ve yaşadığımız dönemin ürettiği, Yök'çü eğitim sisteminin bencilleştirdiği, kendisi için çalışan ve kendisi için yaşayan, ideolojiden ve politikadan arındırılmış, adam sendeci gençlerin de sorumluluğunu taşıyacağız. Kendi sorumluluklarımızın ürettiği bir yara olan bugünkü gençliği yadsımak, bizim aklımızın ucundan geçmez. Onda ifadesini bulan yozlaşmış değerler, bizim ideolojik savaşım alanımızın ta kendisidir; sorunları sorunlarımızdır.

Gençlik elbette gündeme gelecektir. Çünkü, tüm bir gelecek sorunu, şu ya da bu biçimde gençliğin doğal dinamizminin bir uzantısıdır ve gençlik, somut bir toplumsal (ve siyasal) sorun olarak kaçınılmaz biçimde gündemdedir aslında. O nedenle, gençliğin gündeme gelmiş olması bizim için hayıflanma değil, tavır alma ve kendi müdahalemizi yapma nedenidir. Yarın'ın belirlenmiş bir gündeme katılması değil, gündemi kendisinin belirlemesi asıl sorundur. Bunu başarabildiğimiz ölçüde, yukardan ben tartıştıklarımızın da birer birer çözüldüğünü göreceğiz.

Bu görevleri yüklenmeye aday bir gençlik dergisi nasıl olmalıdır, denildiğinde, akla ilk gelenler o derginin genç bir kadro tarafından yönetilip çıkarılması ve sayfalarında genç imzaların ağırlık taşımasıdır. Bu iki koşul da kuşkusuz gereklidir. Ama bir derginin gençlik dergisi olmasının ya da ne ölçüde olabildiğinin asıl ölçütü, gençlik sorunlarını ne ölçüde kucaklayabildiği, ele aldığı sorunlarla gençliği bir adım ileri götürüp götüremediği ve ilerici gençlik adına akademik, demokratik ve siyasal gündemi belirlemeyi başarıp başaramadığıdır. Yarın'ın elinizdeki sayısını bu gözle incelemenizi öneririz. Bu gözle yapılacak irdeleme, Yarın'ın gençliğin dergisi olmayı hak edip etmediğinin belirlenmesinde önem taşıyor. ●

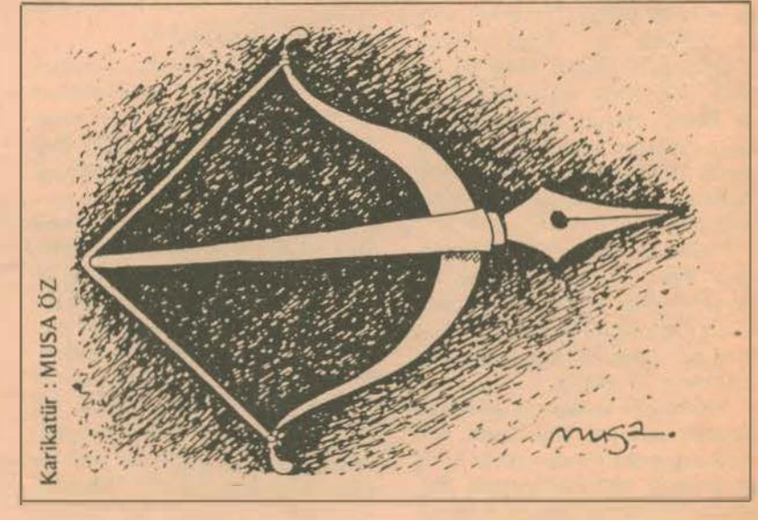

Karikatür : MUSA ÖZ

GENÇLİK VE KÜLTÜRÜ

Muzaffer İlhan Erdost

> (Gençler) Düşünen, arayan, araştıran, zihinsel olarak üreten insanlar olarak, ya içerisinden geldikleri sınıfın bilincine varmış olurlar, ya da içerisiden geldikleri konumdan farklı bir sınıfın siyasasını benimseyerek, kendileri de, sınıf değiştirmiş olurlar.

Kolay başladığım yazılar olmuştur. Kimi zaman da başlamakta güçlük çekerim. Bu yazı da öyle oldu. Yazacağım konuyla yoğrulmadığım, yoğunlaşmadığım zaman böyle bir sıkıntıya düşerim. Kitabevinin birbirine geçen gündelik sorunlarına, "gençlik" konusunun genişliği de eklenince, bu güçlük de büyüyor. Çünkü, gençlik, bir yanıyla acıya vurulu. Bir yanı ise, büyük kentlerin bir yanından balonlaşarak büyüyen ve büyümenin olduğu kadar çürümenin de simgesi durumuna gelmeye başlayan bulvarlarında, bedensel uyuşturucular kadar, zihinsel uyuşturucuların kör kuyusunda.

Yanlışlara ve yanılgılara düşmek, arayan insanın, özellikle arayan gençliğin kaçınamayacağı bir şey. Bunlar nelerdi, nelerdir, böyle bir arayışa girişmek, böyle bir eleştiri penceresinden, insanlığa daha iyi bir gelecek hazırlamanın sorumluluğunu duymuş olan gençliğe bakmak, bugün için yersiz olacak. Ama kendinden, toplumdan ve dünyadan kendini sorumlu duymayan bir kesimin toplumun çürüyen yönünü yansıttığını belirtmek de o denli gerekli ve gündemde.. Bu nedenle de, gençlik sorununa bir bütün olarak değil, bu yanıyla bakmak olanağını ve denebilirse gereğini duyuyorum.

Gençlik, genel olarak, bir "sınıf" değil. Daha şimdiden üretime katılan, ve bu nedenle de, şu ya da bu sınıfın veya katmanın üyesi bulunan gençler, doğal ki, var. Bunlar, içersine katıldıkları sınıfın genç öğelerini oluşturuyor. "Gençlik" kavramı ise, bir sınıfı veya bir katmanı kucaklamıyor. Gençlik, içersinde, her sınıftan ve katmandan ögeler taşıyor. Burjuva aileden gelen öğeler, köy ve kent küçük-burjuva aileden, işçi aileden gelen öğeler vb. bir bütün olarak gençliği oluşturuyor. Gençlerin, ailelerinden kendiliğinden aldıkları sınıf bilincini, girdikleri topluluklar içersinde, bir yönleriyle yansıtmaları da o denli doğal. Bu özelliklerine şunu da eklemek gerekir: Devingen bir toplum, sınıflaşma devinimlerinin gelgitleri, zigzagları içersinde, sürekli değişen bir toplumdur da. Bu nedenle de, ailelerin sınıfsal konumları, sürekli olarak değişirken, bu, onların bağrından yaşama yönelen çocuklarını da etkiler. Ve onlar da, aile kökenleriyle birlikte, sınıf değiştirmiş olurlar. Ne var ki, bir küçük-burjuvanın yoksullaşması ya da zenginleşmesi, onun sınıf bilincinde nasıl farklı biçimde yansırsa, bu değişiklik, ailelerine bağımlı durumda bulunan gençlerin bilincinde de farklı biçimde yansır.

Kundura ömeğini yineleyelim. Bir kundurucu, bir küçük-burjuva olarak varlığını korumak istese de, kundura fabrikasının rekabetine dayanamaz, yoksullaşır. İş yerini kapamak ve diyelim, bir kundura fabrikasına işçi olarak girmek zorunda kalır. Nesnel olarak proleterleşmiş ve işçi sınıfının arasına katılmıştır. Ama o, girdiği işyerinden alacağı ücretten her ay bir miktar biriktirmek, ve gene kendi küçük işliğini kuracak kadar bir sermaye oluşturmak özlemindedir. Bu nedenle de o, nesnel olarak sınıf değiştirmiş olmakla birlikte, küçük-burjuva olma özlemini taşıdığı sürece, sınıf değiştirdiğinin öznel olarak bilincinde değildir. Nesnel olarak proleter, öznel olarak da bir küçük-burjuvadır.

Sınıf değiştiren, ya da sınıf değiştirmenin nicel süreci içersinde bulunan ailelerin durumu, onların içersinde büyüyen, iktisadi yönden ailelerine bağımlı durumda bulunan gençlerin bilincinde de yansır. Bunun nasıl yansıdığı, o gençlerin, bilgi düzeyine, bilinç düzeyine bağlıdır.

> Bireyi tarihten geleceğe ulamayan yığışma olay ve görüngülerle bedensel güdülerin karanlığına çeken "bilim"le, çürümüşlüğü simgeleyen sanat ve yazınla doldurulmuş gençlik, tarihsizleşmiş, kültürsüzleşmiş ve geleceksizleşmiş bir gençliktir.

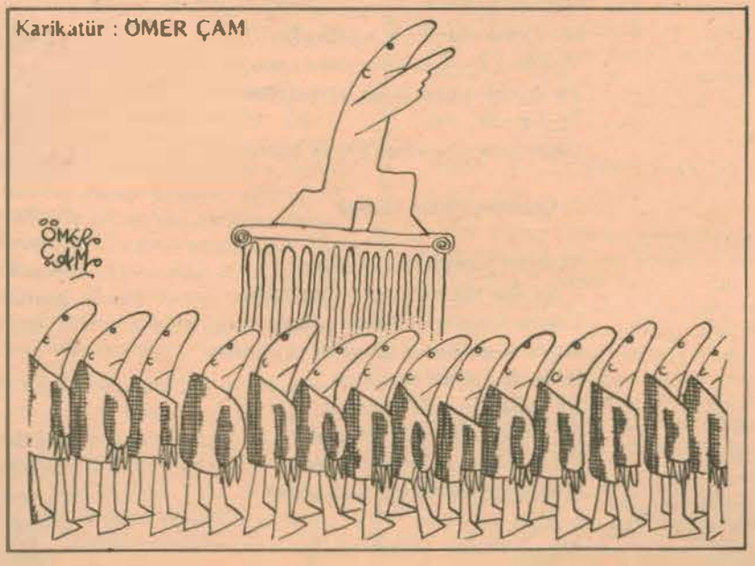

Ama, gençliğin geldikleri ailelerin sınıfsal konumundan farklı ve daha önemli bir özelliği vardır. Bir arayış sürecinde de olsa, kendilerine, düşünsel alanda bir yol seçerler, kendileri için olduğu kadar, toplum için ve insanlık için bir siyasa belirler. Asıl onların sınıfsal konumlarını belirleyen bu siyasa, bu ideolojidir. Seçtikleri siyasa ile, sınıfsal olarak yerlerini belirlerler. Düşünen, arayan, araştıran, zihinsel olarak üreten insanlar olarak, ya içersinden geldikleri sınıfın nesnel olarak bilincine varmış olurlar, ya da içersinden geldikleri konumdan farklı bir sınıfın siyasasını benimseyerek, kendileri de, sınıf değiştirmiş olurlar.

Toplumsal varlığımızın bizim istencimizin dışında değiştiğini biliriz. Şu da var ki, toplumsal değişimle birlikte, toplumsal yasalar da değişir. Kalın çizgileriyle söylersek, bir üretim ilişkisinden bir başka üretim ilişkisine, örneğin feodalizmden kapitalizme geçişle birlikte, feodal toplumun toplumsal yasaları değişir ve yerini kapitalist toplumun toplumsal yasaları alır. Her üretim tarzı, kendi içersinde evrimleşerek olgunlaşırken, daha ince çizgileriyle söylersek, burada da, toplumsal yasalar değişmeye başlar. Sorun, ortaya çıkan yeni toplumsal yasaların bulgulanması, kavranması, yığınsal güce dönüştürülmesi, toplumsal gelişmenin doğru olarak yönlendirilmesi ve toplumsal gelişmeye bir ivme kazandırılmasıdır. Her gün sayısız yeni etkenlerin ortaya çıktığı, önemini artırdığı, eski etkenlerin azaldığı veya ortadan kalktığı, ilişkilerin karmaşıklaştığı bir çağda yaşıyoruz. Biz, toplumsal varlığımıza yön veren yasaları olduğu gibi, değişen ve ortaya yeni çıkan yasaları bulgulamaz ve bunların bilincine varmazsak, toplumsal gelişmeye de doğru bir yön veremez, toplumsal gelişmeyi bilinçli olarak yönlendiremeyiz.

Gençliğin önemi burada daha da belirgin bir biçimde ortaya çıkar. Şöyle de açıklanabilir: İnsanı insana bağlayan, yüzyıllar boyu onu bir kuşaktan diğer kuşağa aktaran, biyolojik üretkenliğidir. Kuşakları kuşaklara bağlayan zihinsel bağın en etkin ve canlı halkası ise, kuşku yok ki, "gençlik"tir. Olgunlaşan ve yaşlılığa doğru yol alan kuşaklar, yaşam pratiği içersinde biçimlenirler ve bir ölçüde katılaşırlar. Zihinsel etkinlikleri açısından değişmeye ve yenileşmeye karşı genç kalmış üç noktalarda, zihinsel üretkenlikleri devam etmekle birlikte, yeni düşüncelerin benimsenmesinin, özümsenmesinin, bu düşüncelerin yaşama geçirilmesinin canlı ve kitlesel gücünü gençlik oluşturur. Başlıca iki nedenden dolayı: Birincisi, zihinsel olarak katılaşmamışlardır. İkincisi, bedensel olarak yeniyaşam biçimlerine uyarlanmaları daha kolaydır. Toplumsal yaşamın değişen yönünü kavramak ve kendilerini zihinsel ve maddi yönden yeni yaşama uyarlamak kolay olduğu kadar, kendileri için gerekli ve kaçınılmazdır da.

Toplumsal değişme süreci, içersinde eski ilişkileri barındırdığı kadar, yeni doğmakta olan ilişkileri de besler. Yeni doğmakta ve gelişmekte olan yönü, gençliğin gelecekteki yaşam biçimlerini de içerir.

→

Gençlik, azalmakta olan ve bir ucuyla yitmekte olan eskiyen ilişkiler ile büyümekte ve toplumu kucaklamakta bulunan yeni ilişkiler arasında, kendi geleceğini belirlemeye yargılanır. Daha çok geleneksel ilişkilerin ağır bastığı ve kültürel bakımdan gelişmemiş gençler, egemen güçlerin etkisi altına aldığı ve yönlendirdiği oranda, değişmeye karşı, düzenin eskiyen değerlerine sahip çıkmaya çalışır ve ilerici düşünceleri engellemenin yığınsal gücünü oluşturabilir. Ama yaşamın sürekliliği ve yenilmezliği, toplumsal değişmenin kendisi, bu engelleri ergeç yıkar.

Ülkelerin iktisadi ilişkilerinin olduğu kadar hemen hemen tüm ilişkilerinin de içiçe geçtiği bir çağda, dünyayı ve dünyanın değişme ve gelişme yasalarını bir bütün olarak kavrayamamış bir toplum, kendi değişme ve gelişme yasalarının bilincine de varamaz. Bu da, kuşkusuz ki, tarihten geleceğe, sanattan hukuka, iktisattan ideolojiye değin, her alanda, her şeyin serbestçe öğrenilmesine, düşünülmesine, araştırılmasına bağlıdır.

Toplumun ileriye doğru değişmesi, bu değişmeden zararı olan katman ve sınıfların engeliyle karşılaşır. Bu engel, dünyanın hemen her yerinde, çoğu kez, zor ve baskı yöntemiyle yaratıldı, ve belirli bir süre de olsa, yaşatılabildi. Gençliğin, iktisadi olduğu kadar kültürel açıdan da geri kalmış kesimi, gerici ideolojilerle donatılarak, gelişme engellenmeye çalışıldı. İki dünya savaşı arasına Avrupa bunu açık biçimde yaşadı ve bedeli ulusların milyonlarca canıyla ödendi.

Gençliği toplum ve dünya sorunlarından yalıtmak için, zoru ve baskıyı açık biçimde içermeyen, daha ince ve "baskı" özelliği daha zor kavranır biryöntem, bir kültürsüzleştirme yöntemi de geliştiriliyor günümüzde. Kendisinin sorunlarından, toplumun ve insanlığın sorunlarından yalıtılan ve seçeneksiz bırakılan gençler, çürümeyi simgeleyen bulvar yaşantısından, bu bulvarlara ağzını açmış dehlizlere emiliyor. Ya da boşlukta bırakılan, ama kendini tanımak ve bulmak isteğiyle tutuşan gençler, dağınık, birbirinden bağımsız, birbirleri arasındaki bağı ve ilişkiyi kavramaktan uzak, bir çeşit "kahve" kültürüne, ya da bedensel güdülerinin aramaya çekiliyor.

Toplumsal sorunlardan yalıtılmış gençler bir boşluğa itilirken, tam da bu boşlukta, o, "ben"ini ve bedensel güdülerini merkezleştiren, şeyler arasındaki bağ ve ilişkilerden yalıtılmış görüngülerle doldurulan yayınlarla donatılıyor. Bireyin sorunları, toplumun sorunlarıyla birlikte çözülebilir, ve birey, toplumun sorunlarını kavramaya yönelmeden, kendi sorunlarını kavrayamaz. Kuşku yok ki, her birey, yaratılışından ve bilinçlenme sürecinden gelen bazı kendine özgü özellikler taşır, ve bu özellikler, bireyin, kimi yanlarını tanımasına yardımcı da olur. Bir insanın kendini, kendi bedensel varlığını tanımaya, doğal ki, hakkı vardır. Ne var ki, insan için hiç bir şey, bireyin kendi tarihiyle ve kendisiyle sınırlı değildir, ve o, insanlığın tarihinin bir ürünü olduğu kadar toplumsal varlığın da bir parçası olduğu için, kendisini insanlaştıran insanlığı geçmişten geleceğe tanımakla, kendisini kendisi olarak belirleyen toplumsal varlığını tanımakla, kendini bilebilir, tanıyabilir. İnsanlığın ona kazandırdığı bilince katarak ve toplumun kendisine verdiklerine katarak, onu, topluma ve geleceğe ulamakla da yükümlüdür.

Bireyi tarihten geleceğe ulamayan yığışma olayı ve görüngülerle, bedensel güdülerinin karanlığına çeken "bilim"le, çürümüşlüğü simgeleyen sanat ve yazınla doldurulmuş gençlik, tarihsizleşmiş, kültürsüzleşmiş ve geleceksizleşmiş bir gençliktir. Biz, insanlığın ve toplumumuzun tarihinden kopamayız; biz, insanlığın ve halkımızın yarattığı ve bizi ileriye götüren sanat ve yazın değerlerinden kopamayız; biz, insanlığın ve ulusumuzun yarattığı, olumlu ve bizi ileriye götüren tüm değerlerinden yararlanırız. Ama olumsuz olan ve bizi gerileten şeyleri de benimsemeyiz. Gençliği bir yanıyla tarihsizleştiren, bir yanıyla olumsuz ve gerici yönüyle tarihe bağlayan; bir yanıyla kültürsüzleştiren, bir yanıyla olumsuz ve gerici kültür yükleyen; bir yanıyla toplumdan ve toplumsal olandan yalıtan, bir yanıyla, öznel ben'iyle, içgüdüleriyle topluma bağlayan-kendilerinin adına "kültür" dedikleri kültürsüzleştirme girişimlerini bilmek, ve bunlara karşı bilinçli bir tavır oluştunnak zorunluluğu vardır. ●

Şükrü Erbaş

Yüzüm İçime Dönük

1. Bir İççekiş Kadar Sürdü

Seni, sıkıntılarımın bulanık
İçbükey aynalarına yüreğimle çizdim
Öyle yalnızdım ki..
İpek teli gibi bir hüzün ağıyordu
Turuncu atlasından göğün
Akşamın ve anıların kıyılarına
Oturup
Adına bu küçücük şiirleri yazdım.

Sen ey umudumun uçuk sevgilisi
Yanılmış duygularımın yalan çocuğu..
Bir iççekiş kadar sürdü, bir dalgınlık
Düşlerimin
Düşlerimin o mavimsi ilkyaz mutluluğu.

2. Gözlerin Düşer Aklıma

Yüreğim yalnızlıktan üşüdükçe
– Bu ağır yükten bu iç çöküntüden–
Üşüyüp yorgun düştükçe yüreğim
Kendimegörünmez sıkıntılar büyütürüm.
Ne senin o dilsiz uzaklığın
Ne benim bu rezil gerçeğim
Bir çift kanat kesilir gövdem
Çıkar gelirim; esmerliğine senin
Günışığı giyinmiş o sıcacık tenine.

Akşam yüzüme yüzüm sulara
Bir korku gölgesi gibi vurdukça
Düşlerine sığınırım senin, aydınlık
Anılarına..
Gözlerin düşer aklıma, kirpiklerin
Saçların avuçlarıma
Alırım, tel tel sarınır
Isınır avunurum..

3. Şimdi Sen Gelsen

Şimdi sen gelsen
Dağ suları gibi incecik
Kırılıp dökülen
Uçarı gülüşünle sen
– Hep öyle hayata barışık–
Çıkıp gelsen..

O bengi sularda ben
– O serin, o gökçe mavilerde–
Şu büyük kent yorgunu
Örseli kırgın
Lime lime yüreğimi
Dinlendirsem.

Bir daha hiç mi hiç
Gitmesen..

4. Bir Mutlu Yanılsama

Ya dünya seninle dolu
Ya ben.
Bir mutlu yanılsama ki bu
Gün boyu gözlerimden
Eksilmeyen.

Ne yana çevirsem başımı
Ne yana dönsem, her seferinde
İncecik bir dal
Boyuna benzeyen
Aynlır usulcacık yüreğimden.

5. Yaşamak İsterdim

Hayatı engin bir gülümsemeyle
Karşılamak isterdim.
Yüreğim sevmenin ufuk çizgisinde hayran
O biraz olgunluğu, biraz da mutluluğu
Andınan bir geniş gülümsemeyle

Hayatı seninle yaşamak isterdim.

Bir acının izini sürdüm durmadan
Aydınlık bir gelecek adına.
Geçmişte kalanı kitaplardan aldım
Yaşadığımı koydum üstüne
Hayatı bir yoğun acıda kavradım

Seni acılardan uzak isterdim.

EĞİTİM İÇİN BİZİM BUGÜN DE SÖYLEYECEĞİMİZ VE ÖNERECEĞİMİZ ÇOK ŞEY VAR

Mehmet İzer

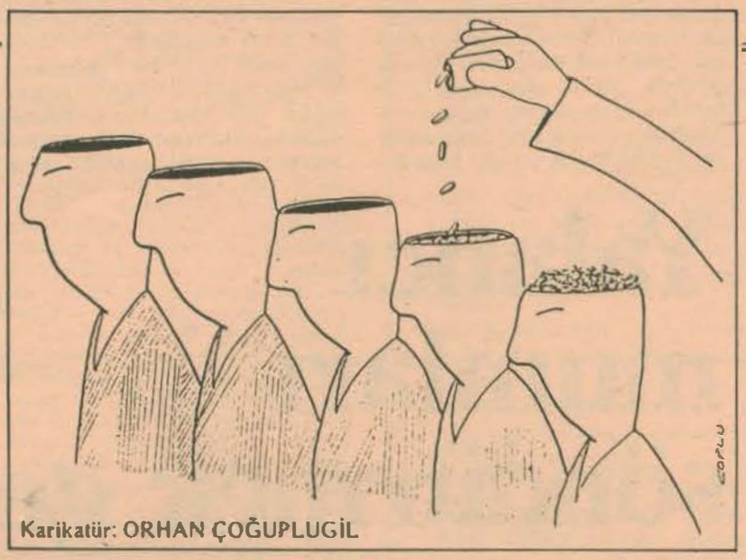

Karikatür: ORHAN ÇOĞUPLUGİL

EĞİTİM ÜRETİM İÇİNDİR

Yeni olayları, olguları bulup tartışmak yerine, geçmişte çok uzun boylu konuşulmuş, yazılıp çizilmiş konuları yinelemek gibi bir alışkanlık edindik. Belki üzerinde çok uzun boylu durduğumuz konuların derinliklerine indiğimizi bir türlü kavrayamayışımızdan, belki de geçmişe ilişkin ne varsa tümü için bir kuşku ortamı yaratma çabasına katkımızdan.

Hangisi olursa olsun sonuç değişmiyor ama, ikincisi ise, tartışmaya iyimser biçimde katılma olasılığı da ortadan kalkıyor. Bu tezgahta atılacak ilmiklerin biçimi daha başka olmak zorunda kalıyor. Sonuçta, eskilerin tartışılmaya çalışılmasından yenilere bakamamak oyununa gelmekle kendisini gösteriyor.

İşte eğitimin ne için olduğu konusu da aynen böyle bir konu.

***

Eğitim üretim içindir. Çünkü eğitimin belirli bir amacı vardır. Hem "resmi", hem de "toplumsal" eğitimin amacı üretim için olmasıdır. Bu kendisini, "resmi" diye nitelenen okul eğitiminde çok daha net biçimde belirler. Ama şu anda verili durıma bakarak, bunun pek de öyle olmadığı biçimdeki kuşkular da, genel bir algılayışa varıldığı anda yokolur. Nasıl mı?

Her ülkenin belirli bir üretim biçimi vardır. Bunu üretim araçları mülkiyet belirler. Mülkiyet sahipleri, bu üretim biçiminin gerektirdiği nitelikli ya da niteliksiz işgücünün de nasıl yetişmesi gerektiği konusunda düşünmeye ve giderek de iş yapmaya başlarlar; yani eğitimin biçimini belirlerler. Bu, o denli birbirine izdüşen biçimde gelişir ki, sanayi devrimi adı verilen patlama noktasıyla birlikte ortaya çıkan eşitlikçi eğitim sözleri ve bu doğrultuda girişilen işlerle açılan yeni okullar, çeşitlendirilen okullar en azından bugün kimseyi şaşırtmamaktadır.

Ama, ülkedeki verili ortamdan yola çıkarak, bunun böyle olmadığını kanıtlamak da olasıdır. Çünkü, 1923 İzmir İktisat Kongresiyle başlayan ve gerçekte kökenleri 1908'de olan eğilimin çarpık gelişimi kendisini, gereksindiği eğitim biçiminin de doğru dürüst belirlenemeyişiyle göstermiştir. 1950 sonrası değişen rüzgarlarla, dinsel eğitimin de alabildiğine yaygınlık kazanması, tartışmayı eğitimin laikliği temeline çekmiş, ne egemen kesimler gereksindikleri eğitimin nasıl olması gerektiği üzerinde, ne de karşı güçler seçenekleri üzerinde gelişkin öneriler çıkaramamışlardır. Yine de, genel eğilim olarak bakıldığında bu kanıtlamanın çok da doğru olmadığı açığa çıkar. Üretim biçimi olarak seçilen sistemin çarpık uygulanışının gereksindiği yaygın ve niteliği düşük bir eğitilmiş güç yetiştirilebilmiştir. Daha üst gelişmeyi sağlamayı amaçlayan seçkinci bir eğitimle de ileri düzeyde yetiştirilmiş güç sağlanabilmiştir. Bugüne gelinen yolda amaçlanan başka birşey olmadığı için, amaç da gerçekleşebilmiştir.

> "Hem "resmi", hem de "toplumsal" eğitimin amacı üretim için olmasıdır. Bu kendisini, "resmi" diye nitelenen okul eğitiminde çok daha net biçimde belirler."

Şimdi de çizilen amaca yönelik girişimler gerçekleştiriliyor. Üniversite ve yüksek okul eğitimlerinin birbiri içinde geri düzeyde eritilmesiyle tavanı, okuma yazma becerisini elde edebilmeyle tabanı sınırlanmış resmi eğitim, istenileni fazlasıyla gerçekleştirebiliyor; istenildiğinde ithal edilebilecek teknoloji kullanacak kadar eğitilmiş ve o teknolojinin araçlarını bozmayacak kadar da "eğitilmiş" bir işgücü; işte istenilen.

Öyleyse, sorun üretim ilişkilerini tartışmakla mı sınırlıdır? Değil. Çünkü her nekadar birbiri üzerine izdüşse de, eğitimin, gerek "resmi" ve gerek "toplumsal" eğitimin (ama burada ağırlıkla 'resmi' eğitimin), insanlığın tarihinden süzülüp gelen bir birikimi ve ister istemez sahiplenilecek gelişkin de bir özü söz konusudur. Bu nedenledir ki, bu öze sahip çıkarak, eğitimin giderek toplumsallaşan eğitime daha da uygun biçime getirilmesi gerekiyor. Yani toplumsallaşmış üretimin getirdiği çağdaşlığa uygun bir eğitime, demokratik eğitime yönelik öneriler vardır. İşte bu önerilerin oluşturduğu bir eğitim sistemi, adı da ne olursa olsun, hem verili üretim biçiminin gereksindiği çağdaş eğitimdir, hem de sahiplenilecek özün gelişmesine en yatkın eğitimdir. O halde, eğitimin neye yönelik ya da ne için olduğunun başka temellerde tartışılması nereye ulaşmaktadır? Öncelikle eğitimin iki ana yanından birisini, sınıfsal temelini kavrayamamaktan yola çıkılıyor. Sınıflanüstü bir özellik yükümlendiriliyor. Sonra tersine girişimler ve yapılar karşısında telaşa kapılınıyor ve bu kez de eğitimin ikinci ana yanı, insanlık tarihinin birikimlerinden gelen niteliği kargaşaya gidiyor. Sonuçta, ne olduğu belli olmayan belgilerle eğitim tanımlanmaya çalışılıyor, bu yapılırken de, gerçekte, eğitimin demokratikleştirilmesi için hiçbir şey yapılmamış oluyor.

***

Neler yapılmalıdır?

Üretim için eğitim, geçmişte kalmış ya da kalacak üretim biçimleri için eğitim olarak gösterilmekte, bununla "tutucu" eğitim yapılabileceği açıklanmaktadır. Bunun "tutuculuğu"nun dayak, ezber vb. ögelerle bezenmesi de insanın "özgürlüğü"nün engellenmesi olacağı belirtilmekte, böylelikle de "özgürlük" bireysel bir olgu biçimine getirilipözünden soyutlanmaktadır. "Oysaki insanın gerçek özgürlüğüne" giden yol da belirlidir, buna katkıda bulunabilecek 'resmi' eğitim de.

Bu yanlışa düşmemek için, kısa erimde de isteklerimizi belirleyebilecek kimi başlıkları alt alta çıkaralım:

Temel ya da ilk adı verilen eğitim sekiz yıla çıkarılmalı ve tüm yurda bölgesel ayrımlar olmadan eşit biçimde yayılmalıdır. Görevlendirilecek eğitimcilerin nitelik gelişimleri çağdaş bilimlere ve pedagojiye göre sağlanmalıdır.

Orta öğretim adı verilen eğitimde, türkçeyi çağdaş bilim dili yapmayı amaçlayan ve dünya insanlarının büyük kısmının konuştuğu dilleri de ikinci, üçüncü dil olarak kullanacak bir eğitim gerçekleştirilmelidir. Mesleğe yönelik düzenlemelerle her aşamada üretime katılma ya da üretimden belirli süreler için yeniden eğitime geçebilme olanaklarının tam açık olduğu bir yataylık gerçekleştirilmelidir.

Yüksek öğrenime yönelmek isteyen gençler de yetenek ve istemleri doğrultusunda orta eğitimin ara aşamalarından başlayarak bilinçli biçimde yönlendirilmeli, mesleksel uzmanlık ya da bilim ayrımını gençler, politeknik eğitim adıyla anılan çağdaş orta eğitimin ara aşamalarında bilinçli biçimde yapmalıdırlar.

Üniversite ve yüksek okul ayrımı net biçimiyle ortaya çıkarılarak, özerk yapılarla bilime ve uzmanlığa yönlendirilmelidirler.

Zaten uzun olan eğitim süresinin daha da uzatılması olan üniversiteye giriş, yabancı dille eğitim yapan okullara giriş vd. adlarla çalışan dersaneler kaldırılmalıdır.

Lisansüstü adıyla ve gerçekte üniversite eğitiminin niteliğinin geriletilmesiyle birlikte sağlayamadığı gelişmeyi vermeyi amaçlayan iki yıllık eğitim, gerçek anlamına kavuşturulmalı ve gene üniversitenin ilk yıllarından başlayarak, bilinçli seçimleri sonucu istekli olan ve bilim alanında gelişmeyi amaçlayan yetenekli gençlere doğrudan açık olmalıdır.

Tatil süreleri ve günlük eğitim saatleri düzenlemesiyle, en kısa biçimiyle 15, çoğunlukla 17, 18 yıl süren toplam eğitim süresi kısaltılmalı, gençlerin daha erken yaşlarda üretime katılmaları sağlanmalıdır.

Bunlar, doğaldır ki, ekonomik ve yan önlemler olmaksızın başını kuma gömen devekuşunun halini anımsatıyor. Devletin komik olmayan rakamlarla öğrencilere yardımcı olduğu, tümüyle parasız, geniş ve çağdaş yurt olanaklarıyla donatılmış, çağdaş yapılarla, bilimin ve teknolojinin tüm kazanımlarının kullanıldığı derslik ve yan birimleri olmaksızın bu önerilerin durumu gerçekten de öyledir. Ancak bilinmelidir ki, öncelikle yapısal düzenlemeler gerçekleşmeden ve bu doğrultuda düşünceler ortaya konmadan, "herşey aynı anda" anlayışıyla atılabilecek tek bir adım bile yoktur.

Oysa ki, toplumun çoğunluğunu oluşturan yönetilenlerin de eğitimden ileri istemleri olmalıdır. Bu yolla kazanacakları, bilim ve çağdaşlaşma yolunda ilerlemelidir. ●

Yalancı mumları söndürmek gerek

Murat Yetkin

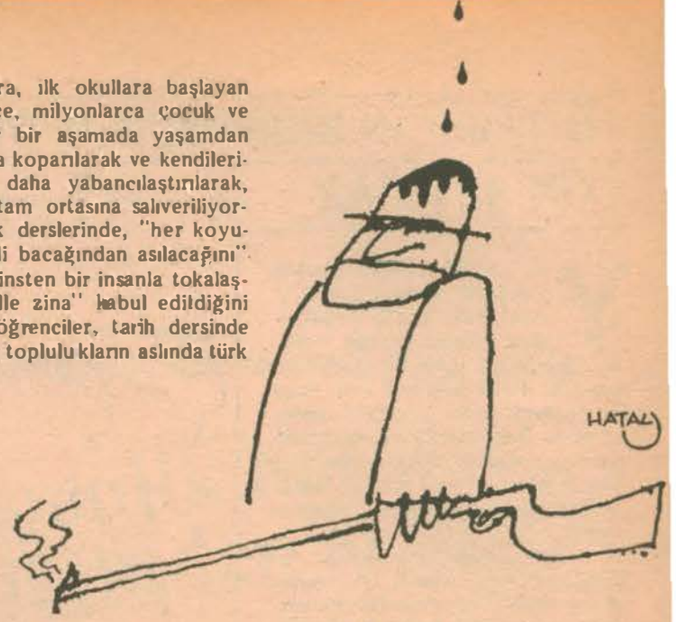

Adamlar sinsice saldırıyorlar: Her hafta irili ufaklı yüzlerce kentte, yüzbinlerce insan, derme çatma yapılmış stadyumları son santimetrekaresine dek doldurarak, çılgınca bağırıp tempo tutuyor, takımlarının 'ezeli rakiplerini' yenmesi için. Her hafta yüzbinlerce insan, bir ay boyunca ilikle rine dek sömürülerek kazanabildiği ve bırakın insanca yaşamayı, en az anlamda beslenmeyi bile gerçekleştiremeyeceği miktardaki paranın önemli bir bölümünü futbol maçlarına ve artık yavaş yavaş 'medenileştiğimiz' için mi nedir, basketbol maçlarına girebilmek için gözden çıkarabiliyor. Bunun adı sporseverlik oluyor, sorduğunuzda. Büyük kısmının hisselerinde şu ya da bu oranda büyük spor kulüplerini yöneticilerinin de payı bulunduğu basın tekelleri, açtıkları kampanyalarla yolu, suyu, kadastrosu, okulu olmayan gecekondu semtlerindeki işçi ve işsiz binlerce insanı; işyerinde, atölyede öğle yemeğinin daha iyi çıkması ya da bir yıkanma ünitesinin kolması gerekliliği ya da sendikal hakları savunmaktan yoksun kalan binlerce işçiyi; gözünün üstünde kaşı olduğu için okullarından atılan binlerce öğrenciyi, "İstanbul'a yüzbin kişilik stad" sloganı altında birleştirebiliyorlar. İnsanlarımız en yaşamsal sorunlarını rahatça (ve öğütlendiği üzere, unutmak da isteyerek) unutup, kendilerini beşinci dereceden bile ilgilendirmeyen sorunların peşine düşebiliyorlar.

Her ay, her hafta, her gün onlarca, yüzlerce "erkek dergisi", "erkek gazetesi" yayınlanıyor ülkemizde. Her gün bir kez daha körükleniyor eğitilmemiş hayvani cinsellik duygularımız. Hedef ise özellikle biziz, yani gençler. Olaysa çok yönlü. Delikanlılarımız her gün, her ay biraz daha alıştırılıyor, bir meta, bir eşya olarak pazarlanan kadın görüntüsüne. Her gün, her ay biraz daha sivrilen cinsel açlık ise, yoksulluk, eğitimsizlik, "artiz" olma hayalleri ve benzer birçok nedenle, daha çocuk denebilecek yaşta genç kızlarımızla ve kadınlarımızla her gün biraz daha dolan genelevlerde giderilmeye çalışılıyor. Madalyonun diğer yüzünde genç kızlar var. Foto-romanlarla, beyaz dizilerle, pembe dizilerle, televizyonda yerli sinemalarda, özel olarak onlara yönelmiş dergi ve gazetelerindeki 'ibret' dolu haber ve öykülerle, "iyi bir eş nasıl olunur" anketleriyle her gün, her hafta, her ay biraz daha, birer robot olarak programlanıyor genç kızlarımız. Amaç, uzatılan her tür yemi hemen kapmaya ve sindirmeye elverişli beyinler yaratmak kuşkusuz.

Her yıl üniversitelere, liselere, orta okullara, ilk okullara başlayan yüzbinlerce, milyonlarca çocuk ve genç, her bir aşamada yaşamdan biraz daha koparılarak ve kendilerine biraz daha yabancılaştırılarak, yaşamın tam ortasına salıveriliyorlar. Ahlak derslerinde, "her koyunun kendi bacağından asılacağını" ve karşı cinsten bir insanla tokalaşmanın "elle zina" kabul edildiğini öğrenen öğrenciler, tarih dersinde tüm uygar toplulukların aslında türk olduğunu görüyor ve titreyerek kendine geliyor. Çağımızda artık bilimlerin anası sayılan ve öyle de olan tarih bilimi basit, yüzeysel ve alabildiğine çarpıtılmış bir kronolojiden öteye geçemiyor. Osmanlı ordusunun tarihinin en dağınık döneminde Avusturya sınırlarına dek nasıl olup da varabildiği bugün bile çağdaş tarihçiler arasında merak ve tartışma konusuyken, II. Viyana kuşatması hâlâ geçmişten altın bir sayfa olarak kazınıyor genç beyinlere. Termodinamik dersinde, tahtada "hiçbir şeyin vardan yok, yoktan da var olamayacağını", yani "maddenin ve enerjinin korunumu" yasasının kanıtlayan profesör, yüzünü sınıfa dönüp, tevekkülle boyun bükerek, "hikmet-i hüda" diyebiliyor.

> **II. Viyana kuşatması hâlâ geçmişten altın bir sayfa olarak kazınıyor genç beyinlere. Termodinamik dersinde, tahtada "hiçbir şeyin vardan yok, yoktan var olmayacağını", yani "maddenin ve enerjinin korunumu" yasasını kanıtlayan profesör, yüzünü sınıfa dönüp, tevekkülle boyun bükerek, "hikmet-i hüda" diyebiliyor.**

Korku neredeyse günlük yaşamımızı belirleyen temel öğe durumuna geliyor. Üniversite öğrencisi, derslerden başka şeylerle ilgilenirsem başıma kötü şeyler gelir ya da okuldan atılırım kaygusuyla günlük gazeteleri dahi okumamaya ya da diyelim sınav yönetmeliğinde öğrenciler zararına en ağır değişikliklere ya da yanıbaşındaki arkadaşının Cumhuriyet okuyor diye ya da hıyığı ters duruyor diye dövülmesine duyarsız kalmaya alışıyor. Lise öğrencisi, okula "Gırgır" getirirsem müdürden dayak yerim diye korkuyor. Fabrikada işçi en temel haklarını savunmaya, işten atılma korkusuyla çekiniyor.

Artık içlerinde bu olguları somut olarak yaşamayan ya da duymayan pek az kişi olmasına karşın, yazarlarımız, aydınlarımız 'işkence' ya da 'hapishane' sözcüklerini yazılarında kullanmıyorlar. İnsanlarımız, bırakın ötesini, yeşil ışık yanmışken bile karşıya geçmek için çevrelerinde bir trafik polisi arar durumu geliyorlar. İnsan onurunu sahiplenmeye yönelik ne varsa unutulmaya, vazgeçilmeye yüz tutuyor.

Akıl almaz gibi görünen işler dönüyor ortalarda. Okullarına mizah ve sanat dergilerinin dahi girmesine dayanamayan ve engizisyon yargıçları kadar "muhafazakar ve mukaddesatçı" olan "eğitimcilerimiz", bir bakıyorsunuz, hiç de gelenek ve göreneklerimize uyuyormuş gibi görünmeyen disko dans yarışmalarına izin veriyor ve destekliyorlar. Bir de bakıyorsunuz, mizah ve sanat dergilerinin dahi giremediği çok yüksek eğitim kurumlarımızda, ellerinde onlarca yurtseverin kurumamış kanıyla sokağa "salıverilen" kişilere karşılama törenleri düzenlenebiliyor

Ve adamlar sinsice saldırıyorlar: Olayların içindenleriyle, pivangolarıyla, ev ve otomobil çekilişleriyle, televizyondan naklen maç yayınlarıyla, olmazsa "günde yirmi kişi" demogojisiyle, olamazsa ustalığı parmak ısırtan bir kumazlık ve acımasızlıkla saldırıyorlar.

Yüzyılların yönetim deneyimiyle ve çağdaş teknolojinin tüm nimetlerini de emrine koşarak, egemen ideolojinin gündelik yaşama hakim kılınması doğrultusunda doğrudan gündeme gelen bu saldırının hedefi ve niyeti oldukça açık. Oysa olayın bir de dolaylı yoldan gündeme gelen, ama hedefi ve niyeti ilk bakışta hiç de belli olmayan yönü var. Daha üç-beş yıl, üç-beş ay ya da üç-beş gün öncesine dek aynı dili

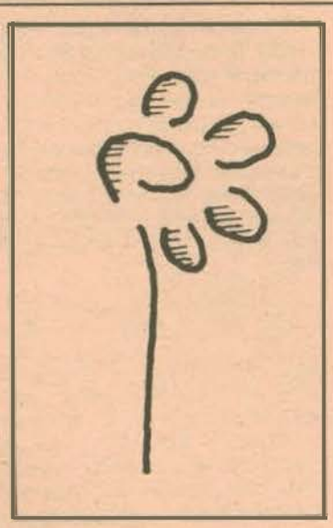

SİMSİYAH BİR LEKE

Türkiye'de bugün adıyla sanıyla resmen ve şeklen üniversite vardır. Üniversitede her türden düşünce özgürce tartışılır. Üniversitede düşünce özgürlüğüne dayanarak bilim adamları bilgi üretir, bilimsel araştırmalar yapar, kitap yayınlarlar.

Anayasa ve yasalar böyle der.

Yeter ki; bunların gerisi araştırılmasın. Böyle olup olmadığı sorulmasın. Sorulursa görülür ki üniversitelerde bunları hiçbiri yapılmaz. Bu yöndeki çabalar da türlü engellerle karşılaşır.

Gerçekten üniversiteler bugün -öğrenci ve öğretim üyesi kıyımından sonra- varoluşlarını ancak bu yolla duyurabilir hale gelmişlerdir.

İşte Türkiye'de üniversite olduğu NATO Başkomutanına verilen fahri doktorluk ünvanı ile bir kez daha anımsandı. Pakistan Devlet Başkanı *Ziya Ül Hak*'dan sonra, Ankara'da veda ziyaretlerinde bulunan *Joseph Luns* da fahri doktor oldu, böylece Türkiye Üniversiteleri görevinden ayrılan bir dostuna büyük bir kadirşinaslık örneği göstermiş oldular.

Ancak bizim önerimiz, üniversitelerin dostları arasında ayırım yapmaması ve aynı kadirşinaslığın bugünlerde görevinden ayrılacağına kesin gözüyle bakılan Şili Devlet Başkanı Pinochet'e de gösterilmesidir. Ancak korkumuz Üniversitelerimiz üzerine düşen bu simsiyah lekenin bir gün verilen tüm diploma ve ünvanları geçersiz kılmasıdır.

konuştuğumuz insanlar kanalıyla gündeme getirilen bu yön ise oldukça ilginç, üzücü ve bir o kadar da kaçınılmaz.

İlginç. Çünkü siyasi ve ekonomik taleplerini sürekli ertelemek zorunda kalan insanlar ve onlar adına, onlarla birlikte yola çıkanların kendilerini savunma hakkından büyük ölçüde yoksun olduğu böyle bir dönemde, bu insanlara alabildiğine saldıran bu kişiler, herbiri diğerinden ayrı şeyler söylüyor görünmelerine, kendi deyimleriyle 'alternatif' olmalarına karşın, ortak bir bölende birleşiyorlar: Toplumsal pratikten alabildiğine kopuk, bilimi "kullanarak", ama bilimsellikten alabildiğine uzak, kullandıkları terminolojinin olanca karmaşık ve işlevsel görüntüsüne karşın alabildiğine yüzeysel ve aslında kendi toplumsal konumlarını "ilelebet" korumalarına yarayacağını düşündükleri bir yığın laf salatasıyla bezenmiş çarpık bir dünya görüşü. Örnek mi?

İşte Yeni Sol. Feministinden 'eski solcusuna' birçok insanın bu çatı altında, özellikle de son üç yıldır artan 'birleşme' eğilimi, yalnızca yayınlanan ya da yayınına destek sağlanan ansiklopedik gençlik dergilerinin ve 'büyük' dergilerinin etkilerinden kaynaklanmıyor olsa gerek. Bu eğilim başka bir birikime de bağlı. Zamanında 80'li yılların başında Türkiye solunun büyük bir kayaya çarpacağı ve bu dağılma sonrasında kendilerinin 'birleştirici' bir rol oynayacakları kehanetinde bulunan Yeni Sol'cular, bu kehanet gerçekleştikten sonra (hangi hakka dayanarak bu yargıçlık görevini üstlendiler bilemiyoruz ama) Türkiye solunun yenilgisinin 'bilançosunu' çıkarıyorlardı.[1] Benzeri bir yargıçlık havası ise başka bir alanda, ama benzer bir biçimde bugünlerde çıkıyor karşımıza. Gençliğimizi 80 öncesi ve sonrası olmak üzere iki 'kuşağa' ayırıyorlar ve üstü örtülü olarak yeğliyorlar "dansçı" olarak niteledikleri "yeni" kuşak gençliği, "siyasetçi" olarak niteledikleri "eski" kuşak gençliğe.[2] Tabi "yeni" kuşak gençliğin nasıl "dansçı" olup çıktığı üzerine, bu yazının ilk bölümlerinde açıklanmaya çalışıldığı türden nedenleri tümüyle görmezden gelerek. Şunu belirtmekte yarar var. 1981'de nasıl kimsenin "o öyle değil, böyle" demeye olanağı yok idiyse, bugün de, aynı boyutta olmasa da kimsenin açıktan açığa, "hayır, gençlerin siyasetle yakından ilgilenmeleri şu şu nedenlerden dolayı doğrudur," demeye, bildiğimiz nedenlerden dolayı olanak yoktur. Ve savunma hakkına sahip olmayan insanlara saldırmak, en hafif deyimiyle dürüst olmayan bir davranış biçimidir.

Üzücü. Çünkü, toplumsal olaylar ve kurumlara karşı aldıkları "başkaldıran" tavır, yalnızca onlarla açıktan açığa "dalga geçme" boyutunda kalıyor. YÖK'le, sinema oyuncularıyla, ekonomik sistemle, "eski kuşak" gençlikle, hiçbir şey bulamazlarsa kendileriyle dalga geçiyorlar. Çünkü sınıfsal temelleri belirli olmayan kaypak bir ideolojileri var ve karşı çıktıkları olay ya da kurumlara karşı getirebilecekleri bir seçenekleri yok. Ve ne yazık ki, bu nesnesiz ve yüzeysel yaklaşımları, belki de yalnızca bu yönü dolayısıyla, belki de beklediklerinden çok yandaş buluyor. Ve yandaş buldukça da, "el yumruğu yemeyen kendi yumruğunu balyoz sanırmış" atasözünü herhalde hiç duymamış olan bu genç arkadaşlarımız, kalemlerine daha bir coşkuyla sarılıyor, meydanda kendilerinden başka kimsenin olmadığı, olamayacağı sanısıyla daha bir şevkle köpüklüyorlar gençliğin, yazımızın ilk bölümlerinde bazılarına değindiğimiz birçok nedenden dolayı sahip olduğu gerici eğilimlerini.

Kaçınılmaz. Kaçınılmazlığı ise doğrudan yaşanan dönemin koşullarından kaynaklanıyor. Ortalığın toz-dumanından gözün gözü görmediği, toplumsal pratiğin neredeyse tümüyle ortadan silindiği her dönem sırasında ve sonrasında, gündeme gelen ve bazı insanların kendilerine tutunacak dallar, sığınacak damlar aramasıyla somutlanan bu tip "kaçış" eğilimleri, bir yerde böyle dönemlerin tanımlayıcı özelliklerinden de sayılabilir. Tabi bu olguyu doğal saymakla onu olurluyor değiliz.

Her alanda varlığını güçlü olarak duyuran kuşatılmışlık durumuna karşın, her demokratın, her yurtsever aydının yapabileceği bazı şeyler olabileceğine ve olduğuna inanıyoruz. Her şeyden önce daha insanca bir yaşam için yola çıkan insanların, böylesi bir hedefin önünde engel oluşturabilecek her türden (dolaylı ya da dolaysız) saldırı ve hedef saptırma çabalarına karşı tutarlı, yaşanan koşullar tarafından belirlenen ülkeli ve net bir tavır alması gerekliliğine inanıyoruz. Tabi bu tavırdan anlaşılması gereken dolaylı ve dolaysız saldırılar karşısında alınacak tavrın aynılığı ya da özdeşliği olmamalıdır. Ancak bu ikisini birleştiren ortak özellik, her türden saldırıya karşı verilmesi gereken ideolojik mücadeledir. Özellikle bugün böyle bir mücadelenin gerekliliği ortaya çıkıyor. Bu doğrultuda dürüst, demokrat bir aydın olarak öne çıkarılması gereken görev ise, her bireyin gerek özel, gerek toplum içindeki gelişimini artırması, fiziksel ve moral varlığını korumasıdır. Bunun yolu ise ancak ve ancak bilimle daha çok donanmaktan, gündelik yaşamdan yola çıkarak genele ulaşmaktan, doğrudan ya da dolaylı saldırı altında olunan tüm alanlarda tutarlı bir mücadele çizgisi tutturmaktan ve yaşamla bire bir ilişkisini gözardı etmeden bilgilenmekten geçer. İdeolojik alanda verilecek mücadele, hem özellikle genç insanların kafalarının daha çok bulandırılmasına engel olabilecek, hem de doğrudan saldırılara karşı bütün alanlarda verilecek olan mücadele için yeni insanların kazanılması ve var olanların deneyimlerinin artırılmasına yarayacaktır.

Yoksa saldırının boyutları ne olursa olsun, tarih hep daha insanca bir yaşam için yola çıkanların kazandığını göstermiştir.

Hep iyiye, güzele doğru... ●

1. A.Samim, "Tragedy of Turkish Left", New Left Review, Mart/Nisan 1981
2. "Gençler Arası Kuşak Çatışması", Gençlik ve Toplum, S. 6-9, Nisan 1984

ONAY:

"Oynanan Sakıncasız oyunuyla ilgim yok.."

"Sakıncasız" oyununun ilk duyurularında "dramaturji" kavramının yer alması ve oyunun "dramaturji"sini Yılmaz Onay'ın yaptığının yazılmış olması nedeniyle, dergimiz, Onaydan okurlarımız için dramaturji kavramı konusunda daha geniş bir açıklama yapmasını istedi. Ancak, oyunun daha sonraki duyurularında ve özellikle de program broşüründe bunlar kalkmış olduğu için, Onay, bu kalkışın nedenini ve oynanan oyunla bir ilişkisinin bulunmadığını da açıkladı:

Yarın □ "Dramaturji" kavramından ne anlıyorsunuz ve bunun her oyun çalışmasında ayrıca belirtilmesi gerektiği kanısında mısınız?

Onay ■ "Dramaturji" ve "dramaturg" kavramının, kimi batı tiyatrolarında olduğu gibi yalnızca program dergisi vb öğelerin düzenlenişine indirgendiği de oluyor, oynayacak tiyatro açısından metnin kurgusunu ve metin üzerinde yapılan son çalışmayı vb kapsadığı da oluyor. Böyle bakılırsa ve sözü edilen son çalışmayı yazardan ve sahneye koyucudan başka kişiler veya organlar yapıyorsa, programda ve duyurularda ayrıca belirtilmesi de gerekir elbette. Ama bence dramaturji kavramı bunlardan çok daha geniş kapsamlı ve çok yönlü bir kavramdır. Bir bütün olarak tiyatronun amaçlarının belirlenmesinden, seyirciyle ilişkide bunların gerçekleşmesine, oyunun metin oluşumundan, onun sahnede en ince ayrıntısıyla hedefe uygun yansıtılmasına, bu amaçlarla yapılan topluluk çalışmasından, bunun sürekli ve gelişen bir disiplin olarak kurumlaşmasına kadar, tiyatro sanatının ana bileşenlerini (biçim, içerik ve işlev) tümüyle kucaklayan bir kavramdır dramaturji. Yıllardır savunduğumuz budur.

Bu anlamıyla dramaturji, yazarda da yoğunlaşabilir, sahneye koyucuda da yoğunlaşabilir, prodüktöre de kayabilir. Genellikle böyle olduğu için ayrıca dramaturji diye bir belirtim yapılması gerekmiyebiliyor. Fakat, örneğin "Sakıncasız" oyununun ilk duyurularında ve afişlerinde olduğu gibi, dramaturji ayrıcalı biçimde belirtilip bir de bu kavramı böylesine geniş anladığı bilinen bir kişinin adı knolunca, o zaman o oyun için, yazarı, sahneye koyucuyu ve prodüktörü de aşan ve tüm yukarıda söylediğim işlevleri o kişiye bağlayan bir durum yaratılmış olur. Gerçeğe uysa ne âlâ. Ama "Sakıncasız" oyunu için bunun gerçekle hiç bir ilintisi yok.

□ *Ne gibi? Kısaca somutlar mısınız?*

■ Şöyle. "Sakıncasız" oyunuyla benim ilgim başlangıçta metnin oluşumu aşamasında olmuştu. Fakat o aşamadaki iki koşuldan birini gerçekleşmemesi, ötekinin de ters yönde gelişmesi üzerine benayrılmıştım. Bu son derece doğaldır. Sonra sahneye çıkan metin ve uygulama, ilk oluşturulan ile (benim dramaturji anlayışıma göre "hiç ilgisi yok" denecek kadar) farklı bir duruma gelmiştir. Hatta, şarkıların bile değil yalnız sözleri, düpedüz "öz"leri değişmiş, kaldırılmış ya da eklenmiştir vb. Ancak, bütün bunlar da son derece doğaldır, her oyun çalışmasında olur ve başta ayrılmış bir kişi olarak bütün bunlardan benim bilgimin olmaması da son derece doğaldır. Yalnız böyle bir durumda artık dramaturji'den ayrıca söz edilemez. Dolayısıyla, böyle bir sürecin sonunda "sürpriz" olarak "dramaturji" diye benim adımın konması son derece aykırı bir durum olmuştur. Ankara'da olduğum için afişlerden ve gazetelerin İstanbul baskılarındaki duyurulardan ancak tesadüfen ve çok geç haberim oldu, ama (herhalde ya geçmiş bir emeği anma iyi niyetiyle, ya da bir farklı anlama sonucu yapılmış olan) bu yanlış, hatırlatmam üzerine geç de olsa düzeltildi. Nitekim esas belge program broşürüdür ve programda dramaturji ayrımı da yoktur, benim adım da yoktur. Duyurulardan da tümüyle çıkarılmış olmalı. Oyun hakkında yazı yazanların da programı esas almaları gerekir. Ama buna rağmen kimi duyurularda veya eleştiri yazılarında hâlâ bu yanlış sürdürülürse, bunu da ilgililerin kendileri düzeltmeli artık.

Yalnız benim asıl dileğim bu aksilik oldu diye dramaturji kavramının kendisine karşı bir genel güvensizliğin gelmemesi, tam tersine belki bu vesileyle dramaturji kavramının hakettiği önemi kazanacağı bir yolun açılmış olması... ●

Hafif kızlarla eğlenilir, ciddi kızlarla evlenilir

Füsun Öztürk

> "Bu bizim yaşantımız değil mi? Özgürce isteklerimiz doğrultusunda kararlar veremez miyiz? Yaşantımız başkalarının değil de, bizim istediğimiz gibi oluşamaz mı?"

Çocukluktan ergenliğe geçiş gençliğe de ilk adım atışımızdır. Bu ilk adım atışla birlikte sorunlarımız da çeşitlenerek bizimle birlikte büyür. Bir türlü başedemediğimiz ergenlik sivilcelerimiz, birden uzayan boyumuz, saklamak için bol şeyler giydiğimiz göğüslerimiz, rüyalarımızda yaşadığımız serüventer, kasıklarımızda başlayan ağrılarla ailemizin gözünde artık birer küçük kadın ve adam olmuşuzdur. Bizim yanımızda yapılacak konuşmalara, davranışlara artık dikkat edilmektedir. Kız isek yuvadan uçmaya hazır kuşlarızdır, bizler için çaktırmadan talipler belirlenir, çeyizler hazırlanmaya başlanır. Yaşantımıza sıkı sıkı kurallar getirilir. "Akşam karanlığında sokağa çıkma, sürekli başın önde yürü, sağına soluna bakma, laf atanlara ıslık çalanlara yüz verme, ağırbaşlı ol." Biz ailemizin namusu oluveririz bilmeden. Bir insan için herşey söylenebilir, ama, namusu için bir şey söylendimi, bu "kara leke"yi mezarımıza bile birlikte götürebiliriz. Karabasanlarımız gittikçe çoğalmaktadır.

Bir yandan vücudumuzda akıl erdiremediğimiz değişiklikler, bir türlü kendimizi tam veremediğimiz dersler, sonra 'o yeşil gözlü oğlan', bir de gazetelerde okuduklarımız, hani kız arkadaşların anlattıkları 'o' şeyler.. yok canım böyle ayıp şeyler düşünmemeliyiz. Acaba anneme sorsam mı, benimle bu konularda hiç konuşmuyor ki. Sonra iyice kuşkulanır, gereksiz bir sürü tantana çıkarır evde. Bizim kız arkadaşlarla konuşmak daha iyi.

Lise yıllarımızda bizim için tanımlamalar değişmeye başlar. Yaşımızla başımız derttedir yine. "Onbeş delisi", "onyedi azması" oluveririz. Ev işlerini çoktan öğrenmeye başlamışızdır. Komşuların, akrabaların gözleri üzerimizde, okula gidip gelir, ilkbaharda mahalle aralarında top oynarız, oğlanlarla çekirdek yeriz. Geceleri gizli gizli ağlarız yatakta, yüreğimiz hiç boş kalmaz, değişir dört mevsim gibi durmadan. Demek ki babamızın bizi karşısına alıp konuşma zamanı çoktan gelmiştir. Önce yutkunur, söze nasıl başlayacağını bilemez; ona göre bu işler annelere göredir ama, olsun o da babalığını yapsın: "Bak kızım, erkeklere güvenmeyeceksin, onlar kadınları hep kandırırlar, güzel sözlerle oyalarlar. Bizimde gençliğimizde bir sürü kız vardı. Şunu hiç unutma; erkekler hafif, şımarık olan kızlarla gönül eğlendirirler ama, sonunda ciddi, ağırbaşlı kızlarla evlenirler. Biz gençliğimizde..." Bu sözler gerçekten hiç aklımızdan çıkmaz, baksana babamız bile gençliğinde kızlar için "kötü" niyetler beslemiş. Hem de bizim babamız. O halde okul çıkışları yürüyüşler, verilen çiçekler, söylenen sözler hep yalan. Demek ben de hafif bir kız gibi davrandım.

Ama yok bu işte bir terslik var yine; tüm erkekler böyle değildir ki. Onların da babası kızlarla gönül eğlendireceksin diyorsa ya, o da babasının dediğini yapıyorsa. Acaba ben bir sürü arkadaşlık teklifini hafif bir kız olduğum için mi aldım.

Hadi arkadaş oldum diyelim ya. elimi tutmak isterse ne yaparım o zaman? Annem ne demişti: "Bu gün elini tutmak isterler, elini verirsin yarın başka şeyler isterler, erkeklerin hepsi böyledir kızım. "Ama biz birçok arkadaşımızla konuşuyoruz, tartışıyoruz bütün bunları; çok iyi düşünceleri olan erkek çocuklar var sınıfta, onlar da kızlar için kendilerine söylenenlerden yakınıyorlar. Demek tümü kötü değil erkeklerin, biraz tanıyınca anlayıveriyorsun. Ama yine de en iyisi hep arkadaş kalmak, hiç değilse lise bir bitsin.

Biz kızlar hiç iflah olamayız. Hem ciddi kız olmaya çalışıyoruz, hem de kızlı erkekli yapılan yaşgünleri partilerine, okul çaylarına katılmak istiyoruz. Öyle yerlerde kızlara meyva suyu diye içki içirdiklerinden, dahası colanın içine ilaçlar katıp bize içireceklerinden haberimiz yok. Hep faydalanmak için bizden. Bunların mantıksızlığını nasıl anlatabiliriz ailemize. Arkadaşlarımız, kız ya da erkek güvendiğimiz insanları nasıl kabul ettirebiliriz onlara. Niye bize hep cinsiyetlerimizle yaklaşıyorlar çocukluğumuzdan beri. Aslında ailelerimiz hep korkmuyor mu, çevreden, dedikodulardan, namusa leke sürüldü mü kendinden dışlayıveren toplumdan. Anlaşılan arkadaş da olamayacağız.

Üniversite ortamı sanki daha güzel, değişik. Üniversiteye giremeyenlerimiz bize göre daha şanssız. İş de bulamadığımıza göre genç, üreten, enerji dolu ama, atıl durumda hissederler kendilerini. Aile, çevre toplum vıdı vıdısı ile daha çok uğraşmak durumunda kalabilirler. Aslında aile içi tartışma ortamı yaratmış durumdayız lise yıllarımızdan beri. Onlar gençliğin getirdiği dik başlılık olarak yorumladılar, olsun, biz yine de doğru bildiklerimizi tartışmayı yavaş da olsa öğreniyoruz ya. İşte gene "ciddi kız olma" düşüncesi ile üniversitelere geldik. Kızların erkeklerle arkadaşlıkları, dahası gönül ve el birlikteleri olağan karşılanıyor burda. Aileler biraz tedirginler ve gözlerini dört açtılar bize karşı. Erkek arkadaşlarımızla sabahtan akşama kadar birlikte oluyoruz. Derslere giriyoruz, öğlenleri birlikte yemek yiyoruz. Okuduğumuz kitapları, izlediğimiz filmleri tartışıyoruz. Karşımızdaki insanları bir bir tanıyoruz. Tanıdıkça 'güvenmememiz" gerekenlerin, biz kız olduğumuz için oluyor bunlar erkekler rahat dediklerimizin de bir çok sıkıntılarla, öğütlerle büyüdüklerini öğreniyoruz. Arkadaşlığın, dışında dostluğumuzla pekişen kıpır kıpır şeyler hissediverlyoruz yüreğimizde. Ya o, karşımızdaki acaba, o da mı bana karşı bir şeyler...

Yoksa ben hafif bir kızmıyım, baksana kız arkadaşlarımın yanısıra erkek arkadaşlarım olsun istiyorum, onlarla birlikte olmaktan, konuşmaktan, tartışmaktan hoşlanıyorum. Sürekli birlikte oluyoruz, birbirimize güzel-çirkin birçok şey söylüyor, el şakaları yapıyoruz, üstelik bir de aşık oluyorum galiba. Ciddi olursam bunların hiçbirini yapamayacağım; okul dersler ve ev. Erkekler yine arkadaşım olacak ama, kesinlikle 'yakın' olamayacağım. Derslerimin dışında bir şey düşünemeyeceğim. Okulum bitmeden aşk ve evlilik beni ilgilendirmemeli. Ciddi bir kız olmak bayağı zor bir şey olsa gerek.

Bir insanı seviyorsak, ona sevgimizi nasıl açabiliriz. Ona yakın olmak, sevgimizi paylaşmak istemek, elini tutup kokusunu duymak istemek. Bunun doğal bir şey, üstelik gençliğimizin en güzel duyguları olduğunu artık biliyoruz. Biz kızlar için işte bu noktada işler çatallaşıyor. Biz sevgimizi karşımızdaki insana açamayız. Yüzyıllardır bunu erkeklerin yaptığını çok iyi biliyoruz çünkü. Bize kabul ya da red etmek kalıyor sadece. Peki ama neden? Erkekler hep seven, kadınlar hep se-

vilen oldukları için mi? Yüzyıllardır toplumda erkeklere aktif, kadınlara pasif roller yüklendiği için mi? Karar verenin hep erkek, ona uyması gerekenin kadın olduğu için mi? Ailemizde bize böyle öğretildiği, anne ve babamızda da böyle gördüğümüz için belki de. Gelenekler, adetler, toplum, aile, bunların tümünden dolayı olsa gerek, ama doğru mu acaba?

Biz belki değiştirebiliriz, hiç olmazsa önce kendimizden başlayarak. Madem onu seviyorum, dürüst olmalıyım, ona bunu anlatmalıyım. Kız olduğum için önce garip karşılayacak belki ama, olsun, daha fazla dayanacağımı sanmıyorum. Yapamayacağım galiba, çok heyecanlıyım. Uygun bir an seçmeliyim. "Sevgimizin karşılığında sevgi yaratması"; bunu öğrendiğimiz zaman hangimiz dünyanın en mutlu insanı hissetmez kendini. Kız ya da erkek, hangimiz bir sevgilimiz olsun istemeyiz. Birlikteliklerimiz, sevgimiz, dostluklarımız çoğaldıkça çoğalır. Sorunlarımız da.

Bir kızın erkek arkadaşı olduğunu ailesine söylemesi nasıl tepkiler alır acaba, hemen evlenip evlenmeyeceklerini sonnadan, kaç aile kızının erkek arkadasını tanımak ister. İş aileyle de bitmiyor galiba. Arkadaşlar arasında bir "cinsel özgürlük" tartışması aldı yürüyor. Eğer bu oysa, ben de, şey yani biz de istiyoruz ama, nasıl olur. Ben bunu nasıl yaparım. Namus, ailem, leke, bekaretim, evlilik, toplum. Arkadaşlar, ne zaman evleneceksiniz, diye soruyorlar. Her başlayan birliktelik, evlilikle mi bitmek zorunda. Belki bir gün birbirimizi iyice tanıdıkça, uyumsuzluklar arttıkça, sevgimiz artık sevgi üretemediğinde, sevgimiz de birlikteliğimizle birlikte biter. O zaman ne çok konuşulur işte arkamızdan, ama biz kızlarındaha çok konuşulur. Üstelik bir de bekaretimi kaybedersem o zaman insanların, ailemin yüzüne nasıl bakarım. Yine ailem, çevrem, hep bunlardan korkuyorum galiba. Kendimizi değil de hep başkalarını düşündüğümüz için, kendi gerçek isteklerimizi ya bir türlü bilemiyoruz, ya da bilsek de ket vuruyoruz galiba. Bu bizim yaşantımız değil mi? Özgürce isteklerimiz doğrultusunda kararlar veremezmiyiz? Yaşantımız başkalarının değil de, bizim istediğimiz gibi olşamaz mı? Düşündüklerimizi gerçekleştirme doğrultusunda, yapmak istediklerimizi ailemize, kendimize, topluma kabul ettirme yolunda, onları değiştirme yolunda çabamız olmayacaksa, bu işler nasıl düzelecek?

Biz insanız, genciz, gençliğin gelecek demek olduğunu biliyoruz. "Düşüne düşüne filozof mu olacaksın," diyorlar. Bir işin nasıl olacağını düşünüp bulmak, yolun yarısını katetmekmiş. Biz yolun yarısına geldiysek, gözümüzü diğer yarısına dikmenin zamanı gelmiş demektir.

ROMANDA GENÇLİK ve YANILGILAR

Ömer Türkeş

> "Orhan Kemal'in büyük bir başarı ile yakaladığı nokta, ilerici bir yazarın ele aldığı toplumsal kesimde (burada gençlik içinde) öne çıkarması gerekenin siyasi ve ahlaksal açıdan sağlamlaşan insanlar olması gereğidir."

Gençlik, sınırları toplumsal-tarihsel koşullara bağlı olarak değişen nüfusun belli bir yaş dönemini kapsayan kesimidir. Sömürünün en yoğun biçimde yaşandığı az gelişmiş ülkelerde, nicelik bakımından da en geniş yapılanmadır. Toplumsal devinimlerin hızlı olduğu bu ülkelerde gençlik, tüm sınıfların en coşkulu unsuru olarak önem kazanırken, gençlik içinde geniş birbölümün öğrenci olması ile bu önem daha da derinleşir. Çünkü, "öğrenciler aydınların en duyarlı kesimidir ve aydınlara bu ad tam da bir bütün olarak toplumdaki sınıf çıkarlarının ve siyasal kümelenmelerin gelişmesini en bilinçlice, en kararlıca ve en kusursuzca yansıttıkları ve belirttikleri için verilir." Bu niteliği ise, toplumsal yapılanmanın en geniş ve gelişime en açık kesimi olan gençliği günlük yaşam içerisinde modası, sporu, müziği ve YÖK'ü ile egemen ideolojinin boy hedefi yapıyor. Amaç; gençliği siyasal/toplumsal yaşamdan uzaklaştırmak, edilginleştirmek.

Bu bağlamda, söz söyleme olanakları kısıtlı olan ilericilerin, elleri kolları bağlı gibi görünse de, gençliğin yukarıda belirtilen özellikleri (gelişmeye, ilerici düşünceleri benimsemeye yatkın nitelikleri) yaşamın her alanında aydınlara görevler getiriyor: Genç insanların ideolojik netliğe ulaşabilmesi için kuramsal yardımda bulunmak, güncel bilimsel doğrular ile yorumlamak, korkmadan gençliği kucaklamak, akademik taleplerde bulunan öğrenci gençliğe çatışmanın nesnel anlamını da açıklamak ve geçmişin deneyiminden olumlu yönleri göstermek bu görevlerin en önemlileri. Ek olarak kendisine aydın diyen kişinin genç insanlara örnek olacak davranışları da yaşama geçirmesi zorunludur. Unutulmamalıdır ki özellikle nüfusun 'genç' olduğu ülkelerde, gençlik yarınki toplumsal yapılanmanın belirleyicisidir. Gençlik-ideoloji-aydın ilişkileri üzerinde durarak, yazının bütününden ayrılmış gibi görünsek de, ideoloji söz konusu olduğunda gerçekliğin bir özümlenişi ve değerlendirilişi olarak sanat-edebiyat ve onun bir alt birimi olarak roman dolaysız bir bağlantı sağlıyor. Çünkü sanat-edebiyat (bu yazı özelinde roman) bir ideoloji üreticisi ve taşıyıcısıdır. Yapıtının ideolojik bir yönsemesinin olmadığını ileri sürse de, yazar hem toplumda yaşayıp, hem de ondan bağımsız olamayacağından, toplumda var olan ideolojilerden birini benimsemiş durumdadır ve yaratış sürecine bu ideoloji zorunlu olarak yansır. Son çözümde, bir taraf olmaktadır roman; ya tarihsel gelişimin temsilcisi olan güçlerin ya da bu gelişmeyi engellemeye çalışan gericiliğin yanında. Yine yazınsal bir tür olarak, tarihsel gelişimden yana olan bilimsel maddeci estetik ve yazın eleştirisi de bilimsel ve ideolojik bir nitelik taşırken, çözümlemesine temel olarak yapıtın içeriğini alır. Böylelikle toplumcu gerçekçi bir roman, onu nesne edinen bilimsel maddeci eleştiri ile birleşerek, ideolojik mücadelenin tam da ortasında bir yer bulur kendine.

Özellikle ülkemizde en geniş okuyucu kitlesini öğrenci gençliğin oluşturduğu düşünülürse, ilerici aydınların yazın alanına yapacakları müdahalenin önemi daha da açıklık kazanacaktır. Ancak üzülerek belirtmek gerekiyor ki, geçmişte aydınların göğüslemesi gereken acil güncel sorunlar ilericilerin sanatsal-yazınsal ortama yeterince müdahale edememelerini, bu eksiklik ise -özellikle romanda- toplumcu gerçekçi bir geleneğin filizlenemeyişini ve yazınsal ortamın neredeyse bütünüyle sol söylemi kullanan küçük burjuva ideolojisinin egemenliğine girmesini getirdi.

> "Son çözümde, evrensel bir çatışmada taraf olmaktır roman: ya tarihsel gelişimin temsilcisi olan güçlerin ya da bu gelişmeyi engellemeye çalışan gericilerin yanında!"

Tüm yazınsal türler arasında yaşamın en dolaysız yansımasını barındıran roman sanatında küçük burjuva ideolojisinin egemenliği, üretim ilişkilerinde yer almayan küçük burjuva kökenli öğrenci gençlik üzerinde, özellikle toplumsal muhalefetin gerilediği dönemlerde oldukça etkili olabiliyor. Bu durumun en somut örneklemesini Selim İleri'nin romanları özelinden yapabiliriz. Bugünlerde ilk hızını ve okuyucu kitlesini yitirmiş gibi görünse de oldukça geniş bir gençlik kesimini etkilemiş bir yazar Selim İleri. Bir kısım gençliğin "kendisini bulduğu" yapıtlarında nasıl oluşturuyor bu ideolojik olumlamayı, kitle tabanını?

Yazarın yapıtları özde "bunalım edebiyatı"dır. Bu olgu toplumsal bunalımın bir yansıması olarak görünse de, Selim İleri'nin anlattığı gençliğin yaşadığı bunalım, Batı aydınının yaşamasının zorunlu olduğu öne sürülen bunalımın (varoluşçu öykünmeler taşıyan bir bunalımdır bu) ulusal yazınımızda sıkça görülen küçük burjuva gençliğe 'ithal' edilmesidir. Toplumsal savaşımda hiçbir yeri olmayan roman kahramanları ekonomik sorunlardan da arınmış oldukları halde, nedenselliği yalnızca Selim İleri'nin karamsar dünya bakışından gelen bir bunalımı hiç sıyrılmadan ve sanki bu bunalımdan mazohistçe bir zevk de alarak yaşıyorlar. Çözüm: Bodrum'a kaçmak, toplumsal sorunlara içki masalarında cinsellik düzeyinde açıklamalar getirmek... Üstelik bunu yaparken -sözcüğün tam anlamıyla- 'yüzsüzce', "kendilerini feda eden aydınlar" olduklarını ileri sürüyorlar. Gariptir ki, sürekli olarak toplumsal sorunlara ilişkin "söz" söyleseler de, yazarın genç aydının bunalımının gerçek nedeni cinsellik. Sık sık da cinselliğin nesnesinin kendi cinsinden olması, yani eşcinsellik. Selim İleri neredeyse eşcinsel eğilim ve diğer sapkınlıkların sanatçı-aydın yapısının gerekli bir özelliği olduğunu işaret ediyor. Sanatçı-aydın olma özlemleri duyan genç okuyucusuna gösterdiği yol da olabildiğince net: Bodrum'a (olmazsa çevredeki 'bohem' bir meyhaneye) kızlı erkekli gidilip içilecek, gruptan birine duygusal olarak bağlanılacak (cinsiyet ayrımı gözetmeksizin), bu arada sanatsal-toplumsal bir söyleşi de koyultulabildi mi (doğruların değil, yüzeysel ama parlak sözlerin söylenmesi yeterli), aydın olma koşulu sağlanacak. Biraz karikatürize etmiş olsak bile, yazar sorunun özünü bundan farklı koymuyor. Üstelik aydın olma niteliğini bu denli saptırıp basitleştirdiğinde, gerçekte ulaşılması hiç de kolay olmayan aydın niteliğinin karikatürü, zoru başaracak gücü kendinde bulamayan ve küçük burjuva ideolojisini taşıyan okuyucunun olumlamasını kazanıyor.

Selim İleri'nin tüm yapıtları arasında gerici özünü sol bir söylemi taşıyarak en iyi biçimde gizleyeni "Yaşarken ve Ölürken"de, genç yazar Emre tam anlamıyla çürümüş ilişkiler ağının içinde yaşarken (ancak bu çürüklük yapıtta olumlanmaktadır), günlük yaşamda süren toplumsal mücadeleye de haddi olmayarak açımlamalar getiriyor. Ancak nesnel gerçeklikten uzak olmayan okuyucuların hemen ayırdına varacakları gibi, İleri'nin bu genç aydını ile dönemin gerçek öğrenci, aydın genci arasında hiçbir benzerlik yoktur. Yazarın 'genci', siyasal-toplumsal pratiğe bilinen demagojiyle yaklaşıyor, yaşıtların bilgisizlik ve kandırılmış olmak ile suçluyor. Böylelikle aynı demagojinin etkisinde olan ve siyasal-toplumsal pratikte yer almaktan ürkmüş -ancak bunu onuruna da yedirememiş- bir kesim okurun olumlamasını bir kez daha kazanıveriyor.

Selim İleri'nin romanlarının düşünsel paralelinde yazılan ve aydın genç kızları konu alan romanları →

ise, Aysel Özakın özelinden seçebiliriz. Yazarın yapıtlarında ortak bir eğilim var. Genç kızların aydın yapılarını çözümlerken çocukluk dönemlerine dek uzanmak, orada toplumsal yapının baskıcı niteliğini sergileyerek aydın bir genç kız olmanın zorluklarını göstermek. Ancak yazar bu toplumsal baskıyı sınıfsal temellerinden koparıyor ve yapıtlarını erkek egemen topluma baş kaldıran özgür genç kadının sorunlarının irdelendiği ve feminist söylemin ağırlık taşıdığı bir platforma dönüştürüyor. Böylelikle başkaldırının gerçek nesnesi gözardı edilirken, yazarın aydın genç kız tiplemesi tarihsel-toplumsal gerçeklikten bütünüyle uzaklaşıyor. "Genç Kız ve Ölüm" de arkadaşı kurşunlanan ve felç olan Seçkin'in (olumlusu ilerici genç kız tipiğidir), olayın en acıklı yönünü "Hiçbir kadınla yaşayamayacak..."[1] biçiminde yorumlayışı, yazarın gençliğin ilerici niteliğinden yalnızca küçük burjuva hümanizmini anladığını gösteriyor okuyucuya.

Görülüyor ki, bir romanda ilerici olarak sunulan gençlerin yeralması ve yazarın bu tiplerine coşkusal bir olumlama ile yaklaşması o romanın ilerici olduğunu kanıtlamaz. Önemli olan çizilen bu gençlerin dönemin ilerici gençleri ile ne ölçüde uyuştuğu ve roman dayaşayan gençlerin eylem ve düşüncelerinin gerçekten ilerici olup olmadığıdır. Soruna bu açıdan yaklaşıldığında, Pınar Kür'ün "Yarın Yarın"da çizdiği Selim de ilerici değildir. Yazarın tam bir ilerici genç olarak öne çıkardığı kahramanı Selim'e öylesine küçük burjuva davranış biçimleri çiziyor ki, ne onun ilerici kişiliği ne de mücadelesinin doğruluğu onaylanabiliyor. Bu noktada roman yazarın ideolojisini yansıtmıyor, "ele veriyor."

Ulusal romanımızda ilerici gençliğin en doğru sunumlarından biri, kuşkusuz Vedat Türkali'nin "Bir Gün Tek Başına"sında yapıldı. Öğrenci genç kız Günseli ve arkadaşları özelinde ilerici gençliğin yaşamını, mücadelesini, düşülebilecek yanılgıları irdeleyen bu romanda bir tarihsel dönemin genç aydınları en somut biçimiyle veriliyor. Üstelik sık sık parlak, keskin sözler de söyletmiyor bu gençlere Türkali. Yaşayan bireyler olarak özlemleri, umutları var onların, bir yandan siyasal-toplumsal pratikte yer alırken, öte yandan günlük yaşamlarını da sürdürüyor, yaşlarının getirdiği heycanları ile kimi zaman yanılgıya düşseler de dürüstlüklerini onurlarını yitirmeden salt kendi talepleri için değil, genel demokratik talepleri için atılıyorlar kavgaya.

Romanımızda toplumcu gerçekçiliğin ilk temsilcisi olarak niteleyebileceğimiz Orhan Kemal, gençlik olgusuna çok daha yalın bir biçimde eğilmişti. Kendi yaşamından gerçek olaylar ile derinleştirdiği "Baba Evi", "Avare Yıllar" "Dünya Evi" üçlemesi, bir yapıtın, seçilen olay ve karakterlerin somut tarihsel sürece uygun bir değerlendirişi ile nasıl ilerici bir nitelik kazandığını kanıtlıyor. Bu üçlemede yazarın kahramanı tam bir lumpen yapılanmadadır. Eserin yazıldığı tarihsel süreç ise, Çukurova'da feodal üretim ilişkilerinin kapitalizm yararına hızla tasfiye edildiği bir dönem. Nitekim üçlemenin sonunda bir fabrikada çalışmaya başlayan kahramanı, genç bir işçidir artık ve onun bilinci de üretim ilişkilerindeki konumunun düşünsel netliğini kazanmaya başlar. Yazarın aynı dönüşümü irdelediği bir diğer romanı da "Eskici Dükkanı". Büyük kentlerde yuvalanmış ve nitelik olarak en bozulmuş, en kaypak unsur olan lumpen kişiliğin üretici bir güç niteliğine kavuşması ile bilincinin gelişimi lümpen iki genç Ali ve Ünal özelinde somutlanırken Orhan Kemal kapitalist toplumda varolan üç tür ahlak yapısını (feodal, burjuva ve proletarya ahlakını) diyalektik dönüşümleri ile yansıtıyor. Lümpen bir gencin feodal ve burjuva ahlak yapılarının içiçe geçmesiyle aldığı çelişik karakter biçimi, "bacısının namusuna yan baktırmaz" delikanlılığı, bir emekçi olup proleterya ahlakını benimsedikçe yerini, bizim anladığımız, anlamda 'genç' olarak dürüst, özverili, çalışkan bir niteliğe bırakıyor.

Orhan Kemal'in büyük bir başarı ile yakaladığı nokta, ilerici bir yazarın ele aldığı toplumsal kesimde (burada gençlik içinde) öne çıkarması gerekenin, siyasal ve ahlaksal açıdan sağlamlaşan insanlar olması gerektiğidir. Bunu ters bir örnek ile de açıklayabiliriz: Orhan Pamuk "Sessiz Ev" romanında gençliğin değişik yapılanmalarının somut tarihsel sürece uygun bir değerlendirmesini yaparken, toplumcu gerçekçi bir niteliğe erişmemiştir. O'nun yaptığı, gençlik kesiminde varolan en çürük unsurlarının alternatifi konmadan anlatımıdır ki, bu; yaşamın kötümser yorumlanışı olur, oysa toplumcu sanat özü gereği iyimserdir.

Son olarak yapacağımız örnekleme birbirini yadsıyan iki roman özelinde olacak. Olumlu roman örneğimiz Sevgi Soysal'ın "Yenişehir'de Bir Öğle Vakti" iken, olumsuzlamamız Ahmet Altan'ın "Dört Mevsim Sonbahar"ı. Önce iki romandan da birebir karşılaştırmamıza uygun üçer genç alacağız. "Yenişehir'de Bir Öğle Vakti"nden Ali, Olcay, Doğan ve "Dört Mevsim Sonbalar"dan Ali, Semra, Hüseyin. Konunun bu romanları okumamış okuyucularca da yeterince kavranabilmesi için, gençlerin kişilik yapılanmaları, ilişki ve eylemleriyle yazarların bu karakterlere karşı olan duygusal bağlanımlarını açıklamak ile başlayalım: Sevgi Soysal'ın Ali'si işçi kökenli bir öğrenci genç. Ucuz, basit eşyalarla döşenmesine karşın, temiz, aydınlık bir gecekonduda yaşar. Olcay ve Doğan kardeş, küçük burjuva kökenli bir aileden geliyorlar; Olcay Ali'nin sevgilisi. Ahmet Altan'ın Ali'si küçük burjuva kökenli öğrenci bir genç. "Zevkli döşenmiş bir dairede" oturuyor, çiçeklere bezenmiş, içinde özgürce dolaşan bir de kuşun barındığı bir ev burası. Sevgilisi Semra da Ali gibi küçük burjuva kökenli öğrenci bir genç kız. Son tipimiz işçi kökenli öğrenci bir genç olan Hüseyin. "İçeri girildiğinde o bütün gecekondulara özgü ağır bir kokunun fark edildiği yıkık dökük bir gecekonduda oturuyor."

Sevgi Soysal öncelikle Ali'ye belli bir olumlama ile yanaşmış. Olcay ve Doğan'a bakışı ise hoşgörülü. Ahmet Altan'ın da romanında sevdiği, bağlandığı karakter Ali. O'nun sevgilisini de olumlarken, Hüseyin'e karşı tavrı küçümseyici. "Gösterimi yapılan karakterin düşünsel, coşkusal değerlenişi bir eserin içeriğinin ve ondaki fikrin en aktif yanı"[2] olma niteliği taşımasıyla, iki yazarın yukarıda özetlediğimiz kahramanlarının yapıları ve onlara yaklaşımları bize iki yapıtın ideolojisini çözme olanağı sağlıyor.

Sınıfsal kökenini ideolojisi ile bütünleyen, Soysal'ın öğrenci genci Ali ilerici yurtsever bir aydın niteliği taşıyor. İnsan ilişkileri, davranış ve eylemleri Ali'nin bu niteliğini pekiştiriyor. Sevgi Soysal'ın Ali'si ile aynı sınıfsal köklere de dünya görüşüne sahip Altan'ın öğrenci genci Hüseyin ise, Ahmet Altan'ın emekçi kitlelere tepeden bakan tavrı ile küçülmüş, çarpık bir bireye indirgenmiş. İki yazarın emekçilerin mekanlarına -yaşamlarına- bakışları da ideolojik farklılığı somutluyor. Soysal'ın anlattığı mekanın yaşanılabirliğine karşın, Altan'ın mekan tanımı yazarın açık bir tiksintisinin izlerini taşıyor. Yine Altan'ın olumlu genç tipi, tam da küçük burjuva bir yaşam süren ve böylelikle "bireyin en önemli sorunu cinselliği aşan" Ali'sinin, Soysal'ın romanında karşılandığı tip Doğan; küçük burjuva değer yargılarından sıyrılamayışının eksikliklerini taşıyor.

İki yazarın birleştikleri tek nokta gençlerin karakter oluşumlarının köklerini çocukluk dönemlerinden başlayarak araştırmak. Ancak Soysal toplumcu bir dünya görüşü ile karakter oluşumlarını toplumsal ilişkilerle tanımlarken, Altan'ın gençlerinin kişilik oluşumlarını 'evrensel' bir itki, oidipal kompleksler belirliyor.

Son çözümde tarihsel zorunluluğun ayırdında olan ve ilerici toplumsal güçlerden yana tavır alan S. Soysal'ın aydın gençleri roman bütününde ortaya çıkan trajik çatışmaların üstesinden gelebiliyorlar. Altan'ın gençlerini bekleyen son ise küçük burjuvanın nihilist saplantısı; ölümdür. Çünkü "Dört Mevsim Sonbahar" küçük burjuva ideolojisinin romana bir yansıması olup, bu ideoloji kendini statüsünü kaybetme kaygılarıyla toplumsal gelişmeden ve tarihten korkar niteliktedir. Bu nedenle gerici olanın yengisini ve gericiliğin yarattığı bozuklukları sergilemekte, ancak bunu sakat burjuva toplum düzeniyle değil, insanın henüz çocuklukta oluşan mutlak ve haz olmaya yönelmiş bireyci doğasıyla açıklamaktadır. Kendi özelinde yitirdiği insani idealleri taşıyan ve onları yaşama geçirmeye çalışan her çabayı alaylı bir tavırla yadsırken kendi manevi çökmüşlüğünü sergileyen küçük burjuva birey ideolojisinin yansımasıdır bu.

Özetle söyleniise sınıfsal yapılanmalardan birinin temsilcisi olarak yazar dünyanın özümlenişini kendi düşünsel alanı kadar yapabilir ve yaratım sürecine de ondan fazlasını geçiremez. Küçük burjuva yazarın da, gençliği özümleyişi ve yansıtışı kendi dünya görüşünün bir adım ötesine gidememekte tüm yansıtabildiği küçük burjuva gençlik olmaktadır. Yani, böylesi bir romanda egemen sav gençliğin kararsızlığı, amaçsızlığı ve bunalımıdır. Bu nitelikte bir gençliğin roman içeriğinde idealize edilerek verilmesi nesnel gerçeklikle çelişir ve gerici bir nitelik taşır. "Olumlayıcı, aklayıcı, yükseltici düşünsel yorumlanış ve değerleniş ancak yaşam ve eylemleri toplumun bütünü ve tarihsel gelişim açısından olumlu, ilerici anlam taşıyan toplumsal kesimlerin hakkıdır "[3]

1 "Genç Kız ve Ölüm" Aysel Özakın, Yazko 4.s.

2 "Edebiyat Bilimi" G.N. Pospelov, sf 135, Bilim ve Sanat Yay. Çev. Yılmaz Onay

3 "Edebiyat Bilimi", G. N. Pospelov sf. 143 Bilim ve Sanat yay Çev. Yılmaz Onay.

Mutluyum

mutluyum, çünkü bütün yollar denize çıkar Alanya'da
bütün merdivenler sade bir gökle buluşur sonunda
yürüsem.
gıvercin sağnakları boşanır saçak diplerinden üstüme
bakakalırım ardından
ve sonra gene gök mavisi gök uçsuz bucaksız
–bizimdir bu gökyüzü–
bizimdir bu girilince yasemin kokan sokaklar
her gece surların tepesinden tekerlenerek
denize düşen ay
bu sarmaşıklarla sarılı duvar bizimdir.

bizimdir bu denize doğru kıvrılıp giden yol
yolda yürüyen uzun hanımanili kadın
başında beyaz başörtüsü
ardında deniz mavisi deniz bizimdir.

bense yürür giderim bir şeyler düşünerek dalgın
gözlerimle tarayarak güz göçlerini kuşların
gözlerimde şiir yumuşaklığı, şiir mavisi şiir; herkesin.

Ergül Çetin

ÇAĞDAŞ İKONALAR ve SİNEMA

Can Kılıçoğlu

• "Uzaktan yakından James Dean'e benzemek bile, genç kızlarla 'yakın ilişkiler' kurmaya yetiyordu... Dean'in yaratılma nedeni, ortalığı kasıp kavuran TV salgınında gece evlerinde oturma niyetinde olmayan ve ailelerinin hayran olduğu oyunculardan hoşlanmayan gençleri sinema salonlarına taşımaktı..."

1955'de Nicolas Ray, James Dean'in başrolünü oynadığı "East of Eden" (Cennetin doğusu) ve "Rabel without a cause" (Nedensiz Başkaldırı) isimli filmleri çeker. Bizi bu çalışmada asıl ilgilendiren ne Nicolas Ray, ne de sözü edilen filmler; James Dean. James Dean şuh bir anne ile sert bir babanın etkisi altında yetişen ve kastrasyon kompleksini yaşayan bir genci canlandırıyordu her iki filmde de. Sonuç şaşırtıcı idi; başka bir deyişle, otuz yıl önce Valentino ne ise, o da dönemin gençliği arasında öyle oldu.

Uzaktan yakından James Dean'e benzemek bile, genç kızlarla "yakın ilişkiler" kurmaya yetiyordu. Hele birde onun gibi giyiniyor ve onun haşin mimiklerini takınıyorsanız, "daha yakın ilişkiler" içine bile girebilirdiniz.

Dean'in yaratılma nedeni, ortalığı kasıp kavuran TV salgınında gece evlerinde oturma niyetinde olmayan ve ailelerinin hayran olduğu oyunculardan hoşlanmayan gençleri sinema salonlarına taşımaktı. (Bu yıllarda sinema endüstrisinin TV'nin yaygınlaşması nedeniyle girdiği ciddi kriz yüzünden, fiyatları yüksek oyuncularla bir tane pahalı prodüksiyon çekmek yerine, tanınmamış genç oyuncularla birkaç tane ucuz prodüksiyon çekmek daha karlı oluyordu. Belki bir tanesi tutar...)

Dean efsanesi de (pek çok efsane gibi) tuttu, endüstriyel bir olay haline geldi, fan kulüpler oluşturuldu. Sinemanın pek çok dayanıksız tüketim malının yaratılmasında ve pazarlanmasında reklamlardan çok daha etkili olduğunu biliyoruz. Çünkü, bu mallar sinema aracılığı ile, alışılmış reklamlar gibi değil de, gündelik yaşamın bir parçası imiş gibi sunulduğundan, etkileri daha fazla olacak ve tüketici kendini propagandadan uzak hissederek daha rahat tüketecektir. Örnekse: Clark Gable bir filminde atlet giymeyi unuttuğu için, erkek iç çamaşırı üreten pek çok fabrika kapanma tehlikesi ile karşı karşıya kalmıştı.

Şimdi de bir diğer efsane. Bu da kadın olmalı. (Çünkü tüketilen oyuncu olduğu için cinslerin büyük önemi yok.) Hem de en büyük, en görkemli ve dünyayı en çok etkileyen kadın; Marilyn Monroe. Öyle ki o Jean Harlow, Carole Lombard, Jane Mansfield ve Carol Landis gibi değildir. Kırmızı saten üzerinde tüm vücuduyla profilden verdiği çıplak pozunun hala pazarlanmasından anlıyoruz bunu. Ölümü bile 1980'li yıllarda hala tüketiliyor. Nasıl mı? Yazar Norman Mailer, "Acaba Marilyn gerçekten de kendi yaşamına mı kıydı?" diye soruyor. Yazara göre bu mümkünmüş. Ama ya FBI ve CIA ya da Mafya'nın, bu seks bombasının ülkenin başkanlık düzeyindeki kişileriyle ilişki kurmasını her hangi bir nedenle uygun görmemesi durumunda. (Kennedy ile ilişkisi olduğu türden haberlere son bir kaç aylık magazinler tarandığında bile rastlanabilir.) Çünkü Marilyn bir dönemde komünist hareketi desteklediğinden dolayı pasaport verilmeyen Amerikalı piyes yazarı Arthur Miller ile evliymiş. İşte bu gibi söylentilerle yaşamı didik didik edilen Marilyn Monroe.

• "Marilyn Monroe... Kırmızı saten üzerinde tüm vücuduyla profilden verdiği çıplak pozunun hâlâ pazarlanmasından anlıyoruz bunu. Ölümü bile 1980'li yıllarda Hâlâ tüketiliyor.."

Toplumsal yaşam içindeki konumunu bilmeyen veya bilip de yorumlayamayan kesimleri gündelik yaşama katabilmek için dış gerçekliği yanlış algılama ve anlamlandırma araçlarına Bizans'tan gelen bir kavramla İkona diyoruz. İşte amacımız, İkonalar ve Sinema arasında bir ilişki kurmak. James Dean ve Marilyn Monroe'nun seçilme nedeni ise, çok güçlü ikonalar oluşlarından kaynaklanıyor. İkonalar reel-bilinç düzeyini aşmayan anlamlandırma ve algılama araçlarıdır. Bu anlamda yukarıda sözü edilen kesimleri, toplumsal yaşama (kuşkusuz reel-bilinç düzeyinin asılmasına müsaade edilmeksizin) entegre ederek, yabancılaşma, teklik duygusundan arındırma amacına yöneliktirler. Böylece yalnız kendilerine özgü sandıkları tutum, düşünce ve davranış kalıplarının, bu ikonalar etrafında birleşen (ki bunun en güzel örnekleri fan kulüpler ve futbol takımlarıdır) insanlarda da olduğunu görerek arınırlar ve yalnız olmadıklarını görürler. Yani, modern toplumlarda İkonaların en önemli işlevleri yer yurt edinememe, kök salamama, kimlik edinememe sorunlarının getirdiği bunalımları hafifletecek, insanları yalnızlık duygusunda kurtaracak ortak kimliklere kavuşturmaktır. James Dean ve Marilyn Monroe'nun posterlerinin duvarlara asılması yoluyla kimlik edinilmekte, ben özdeşleşmesi (ego-identification) sağlanarak, anonim kişilik örüntüsünden kurtulunmuş olunmaktadır. İkonalarını az gelişmişler de dahil olmak üzere, toplumsal tansiyonu absorbe etmek amacına yönelik olarak örgünleştirilmesinde, kuşkusuz başı sinema çekmektedir. Yaşanılan ve çağdaş bir örnek: "Grease" ve Saturday Night Fever" filmleri sonrasında Tunalı Hilmi Caddesinde pek çok Travolta'nın peydahlanması. Türkiye tipi bir ülkede sağlanması bir hayli zor olduğu için, aksesuarları yer yer eksik kalmasına ve "Made in Turkey" kokmasına karşın, yine de kendi ikonaları etrafında benlik bulmuşlar. (Şimdi de aynı mekanlarda yerli "Heavy Metal"cilere rastlıyoruz.)

Öte yandan her ikona kendi topluluğuna simgeleştirilmiş de olsa egemen kesimlere karşı protestoda bulunma olanağı sağlayabilir. Söz konusu kesimler, özdeş kimlikler edinmelerini sağlayan bu ikonalar aracılığı ile kendilerine özgü kurtuluş beklentilerini ifade eder. Kendi durumunu tehlikede gören egemen kesimlerce ikonolojinin kritik dönemlerinde yasaklanması, ya da zayıf İsa ikonalarının değiştirilip viril ve masculine İsa ikonlarının konulması yoluna gidilmesi de bu olanağı ortadan kaldırmak amacıyla olmuştur. Görüldüğü gibi toplumsal işleyişin kaosa girme eğilimi gösterdiği dönemlerde, ikonaların ayrı birer güç kaynağı haline dönüşebilmesi gündeme geldiği zaman ortadan kaldırılması veya yeniden biçimlendirilmesi gerekmektedir.

Ancak, sinemada şimdiye değin ikonaların popüler karşıtlık eğilimlerini şifreleyerek birer güç odağı haline gelmesine rastlanmamıştır. Bu bir ölçüde, sinemanın ilkonalar yaratma ve süreç içerisinde ikonaklast'a gereksinim duymaksızın günün taleplerine uygun olarak değiştirilebilme esnekliğinden kaynaklanmaktadır.

Böylelikle sürekli pazara sürülen ikonalar aynı zamanda bir öncekini kırması anlamında ikona kırıcılığı görevini üstlenmekdedir. Yapısı gereği, beyazperdeye çıkan kişinin kişisel tarihi varlığından koparılmakta, sıradanlığını yitirerek "myth" leştirilmektedir. Böylelikle de "sokakdaki adam" dan ayrılarak, yeni ikonaların oluşturulması süreçleri ile paralellik sağlanmaktadır.

Kaynaktan hedefe mesajın en etkili bir biçimde iletilmesinde aracılık eden yedinci sanat, kendi gelişim çizgisi içinde sürekli ürtilecek ve tüketilecek ikonalar yaratma işlevini de yerine getirecektir. ●

Serdar Sayan-Fahri Özer

> Gençlik dünyanın hemen her yerinde gözlenen sinema seyircisinin gençleşme olgusuna bağlı olarak bu endüstriye en fazla 'hasıla' sağlayan kesimdir...

1

2

GENÇLİK

GİRİŞ

Sinemanın bir sanayi ve bir sanat dalı olarak yüklendiği çift yönlü işleve en geniş topluluklara ulaşma/ulaşabilme niteliğinden yola çıkarak, bu yazıda söz etmek istediğimiz 'en geniş topluluklar' içinde, nicel olarak en geniş bir alt-topluluk olan gençliği, nitel açıdan en önemli gruplardan biri olarak, sinema bağlamında ele almaya çalışacağız. Amaç bu olduğunda böyle bir konuyu ele almak türlü güçlükleri de birlikte getiriyor. Birincisi, gençlik, geniş bir grup olarak, sinema için hem potansiyel bir pazar, hem de beğenisi, sorunları sürekli değişim içinde olan en dinamik kesimdir. İkinci olarak, gençlik ulusal planda bile türdeş bir kesim değilken, sinema hem sanat, hem ticari kaygılar nedeniyle evrensel olanı aramak ve bulmak zorundadır. Üçüncüsü de, genel olarak, toplumu değiştirmek ve dönüştürmekten yana olan bir kesime yönelirken, sinemanın bu isteği desteklemek ya da durağanlığı öğütlemek konusunda seçim yapması gerekmektedir. Son olarak, gençliğin türdeş olmaması yanında, "sinema camiası" türdeş olamayan; aksine olabildiğine karmaşık bir gruptur.

Çağımızın görsel iletişim araçlarının atası olan sinema, bir sanat dalı olması yanında, bir sanayi dalı olarak da alanındaki ilerlemeyi körüklemiş ve böylece çok yönlü-çok boyutlu bir işlev yüklenmiştir. Bu olanakları, sinemaya önemli sorumluluklar da yüklemektedir: En geniş topluluklara dayanması nedeniyle, bu en geniş toplulukların beğenisine, sorunlarına yönelme zorunluluğu... Üstelik bu zorunluluk, sinemacı açısından, salt sanatçı sorumluluğu değil, aynı zamanda bir sanayi üretici olarak bir 'pazarlama', bir yaşam sorunudur.

Gençlik, her şeyden önce, içinde yaşadığı toplumun en devingen ve en akışkan kesimidir. Aşağı yukarı tüm diğer kesimlerden, şu ya da bu nedenle, baskı görür ve bu yüzden başkaldırıya hazırdır. Üretim ilişkileri içinde yeri tam belirlenmemiş olduğundan siyasal eylemi, öznel bağıntılar yoluyla algılar; üretim ilişkileri içinde konumu belirlendiğinde, tavrını belirleyen ideolojisi açığa çıkabilir.

En genel hatlarıyla ortaya koyduğumuz bu özellikler, yaş ölçütüne dayalı bir sınıflama yapılması durumunda ele alınması gereken bir takım alt-grupları (örneğin çalışan, erken evlenmiş v.b.) dışlamaktadır. Fakat tek bir gençlik tanımı ya da bir genç 'proto-tipi' vermek olanaksız olduğundan, ortak özellikler yazının kapsamına göre ele alınmıştır. Buna göre ortaya çıkan sonuçlar ise, gençliğin topluma en az eklemlenip kaynaşabilmiş (birincil nedeni kuşak farkı), radikalizme ve etkilenmeye en açık, toplumu en çok eleştiren kesimi olması biçiminde özetlenebilir. Ayrıca gençliğin, toplumun en yaratıcı ve en güçlü bir kesimi olduğunu eklemek de olanaklıdır.

Gençliğin ortak özelliklerini çerçevesini böylece çizdiğimizde, değinilmesi gereken diğer bir konu olarak 'gençlik sorunları' ortaya çıkmaktadır. Arkadaşlığa ilişkin bakış açısı, ergenlik çağından başlayarak ele alınması gereken cinsellikle ilgili sorunlar, toplumla bütünleşmemenin yarattığı 'yabancılaşma' sorunları, eğitim sorunları, ekonomik, bireysel ve toplumsal bir kesim olarak özgürlük arayışları, ilk elde akla gelen sorunlar olmakla birlikte, sorunları tek tek ve kesin biçimde ayrılmış başlıklarla ele almak da belli sakıncalar içermektedir. Çünkü, büyük ölçüde birbirine geçmiş, etkileşim içinde olan sorunların varlığı sözkonusudur.

Bu çerçeveyi, beyaz perdeyle çakıştırmak amacıyla bundan sonraki bölümde örnekleme yolu ile konuyu irdelemeye çalışacağız.

SİNEMADA GENÇLİK

Konuya girmeden sorulması gereken ilk soru şudur: neden gençlik filmleri yapılıyor? Bu sorunun yanıtını iki düzeyde ele almak —yazımızın girişinde ele aldığımız—, sinemanın çift yönlü işlevini de netleştirmek açısından yararlı olacaktır.

"İdol"ler ve Cinsellik

Sinemanın özellikle gençliğe yönelik filmler yapmasının nedeni ilk önce 'sinema endüstrisi' bağlamında düşünülmelidir. Sinema endüstrisi açısından, gençlik de, tüm diğer kesimler gibi potansiyel bir pazardır. Üstelik gençlik,dünyanın hemen her yerinde gözlenen sinema seyircisinin gençleşme olgusuna bağlı olarak bu endüstriye en fazla 'hasıla' sağlayan kesimdir. Diğer yandan, filmlerin gençliğe ve sorunlarına yaklaşım biçimi göz önüne alınmalıdır. Söz ettiğimiz yaklaşım biçimini örneklerken, 1950'ler de çevrilen ve sinemanın başyapıtları arasına sayılan *"Batı Yakasının Hikayesi"* ve *"Asi Gençlik"* filmlerine değinmek istiyoruz. Her iki film de, son yılların gençlik filmlerini bir ölçüde etkilemiş, yeni çevrilen filmlerdeki çeşitli motifleri birer ilk-örnek olarak kullanmışlardır. "Batı Yakasının Hikayesi"nin Maria'sı Nathalie Wood ve "Asi Gençlik"in Jim'i James Dean, sonradan yerlerini alacak olan John Travolta, Brooke Shields ve Nastassia Kinski gibi 'idol'lere benzer tipler yaratmasalar da, popülariteleri açısından son derece benzeşmektedirler. "Asi Gençlik"ten sonra James Dean tipi giyim ve saç biçiminin gençliği sarması gibi, *"Grease"* de John Travolta'yı gençliğin dış görünüşünün yeni öncüsü yapmıştır. *'İdolleştirme'*, "Batı Yakasının Hikayesi"nde ele alınan etnik grup gençliğinin sorunlarını, New York'da yaşayan Puerto-Rico'lular örneğinde evrensele ulaştırmada bir araç -araçlardan biri- olarak gözükmesine karşın (Amerikan sinemasının dağıtım ağının da yardımıyla, tüm dünyada Puerto-Rico'luların sorunları hakkında fikir edinilmesini sağlamıştır), bir yandan da 'idol'lerin ya da'ilah'ların sorunların önünde ilgi çekmesi ve sorunun gereğince sergilenmemesi tehlikesini içermektedir (bilindiği gibi, sözgemi "Asi Gençlik", dünyanın her yerinde "James Deanler" yaratmıştı). "Yönetmen Sineması mı, Karşı Çıkış Sineması mı?" konulu açık oturumda yönetmen Guy Hennebelle'in belirttiği gibi *"...Holywood sineması, Amerikan halkının çevresine bir 'ikonsal koza' örer."*1 Sorun, aslında salt Amerikan halkının çevresine örülen koza olmaktan çıkmış, kitle iletişim araçlarıyla dünyanın çevresine koza örülmüştür. Öyle ki, magazin basınının gayretkeşliğinin de yardımıyla, Türkiye'de ya da Filipinler'de 'sıradan insanlar', Travolta'nın 'his ve seks hayatı'nı günü gününe izlemek olanağı bulmuş, Shields ya da Kinski'nin ciğerleri ve safra keseleri dışında tüm anatomisini inceleyebilmişlerdir.

'İdolleştirme'nin en ideal açılarından biri olan aşk filmleri, genel bir eğilim olarak, gitgide daha genç oyunculara yüklenmektedir. Franco Zeffirelli'nin *"Sonsuz Aşk - Affedilmeyenler"* ile Rondal Kleiser'in *"Mavi Göl"* ... Brooke Shields'i gençliğin 'ilahesi' haline getirmede önemli rol oynamıştır. Cinselliğin, ılımlı bir erotizmin (deyim yerindeyse bir gençlik erotizmi bu) ve estetiğin oldukça dengeli ve uyumlu dağıldığı "Mavi Göl" de, iki kolej öğrencisinin sonu olmayan bir aşkla başlayan öyküsünü anlatan ve yapay bir aile çatışmasına dönüşen "Sonsuz Aşk" da duygusal ve erotik görüntülerin bir tablo alarak birleştirildiği, sinemasal bir bütünlükten çok fotografik özelliklerin ön plana çıktığı ve iyi bir müzikle sunulan filmler olarak gözükmektedir. Her ikisi de estetik açıdan iyi olmasına karşın, sinema sanatına, sorunlara bakış açılarına yeni bir şey katmayan bu filmler için söylenebilecek tek şey, belki de, Shields'in bir 'idol', bir 'ilahe' olarak sunumuna yaptıkları katkıdır. (Tabi bu da izleyiciden çok Shields açısından önemli.)

Cinsellik konusu, ergenlik çağından başlayarak, önem kazanarak, insan yaşamına girmektedir. Gençlik açısından, çocukluktan çıkma ve toplumdaki yerini arama çabasının yoğunlaştığı, en duyarlı, duygusallığa en açık ve bir anlamda en sorunlu bir devre olan ergenlik çağı,

3

1/ "İlişkiler", Sophie Marcea.
1/ "Sınıf".
3/ "Asi Gençlik", J. Dean, N. Wood.
4/ "Batı Yakasının Hikayesi".

FİLMLERİ

4

gençlik filmleri için de zengin bir malzeme kaynağıdır. İsrail yapımı *"Ergenlik Çağı"* ergenlik çağı sorunlarına, ilişkilerine sadece cinsellikle yaklaşan oldukça tipik bir örnektir. İsrail yapımı olduğunu bilmeksizin giden bir izleyicinin, bir Amerikan filminden ayırmasının çok güç olduğu "Ergenlik Çağı", konuya ilişkin ve büyük ölçüde standartlaşmış olan tüm motifleri içermektedir. Bu özelliğiyle de büyük gişe başarısı sağladığından, benzer filmlerdeki geleneğe uyularak dizi haline de getirilmiştir. Ancak dizinin birbirini izleyen filmleri arasında fark bulmak oldukça güçtür. 1950-60 döneminin en gözde pop-müzik parçalarının kullanılması ile salt belli bir yaş grubundan öte büyüklere de seslenmek ve onlara da 'nostaljik' bir tat vermek kaygısıyla çevrilen film, böylece 'pazarı' genişletmeyi de hedeflemektedir. Üç liseli öğrencinin çevresinde -ki bunlardan biri 'iyi', biri 'kötü/hırslı' üçüncüsü ise sadece 'gülünç'tür- gelişen olaylar aşkı, cinselliği, duygusallığı -zaman zaman sömürüye ulaşacak denli-, müziği, büyüklerle ilişkileri, kısaca ergenlik çağındaki izleyicinin aradığı herşeyi bir arada, ancak temelsiz ve birbirinden kopuk biçimde sunmaktadır. Üstelik ticari sinemanın tüm motiflerini kullanarak, genç seyircinin kendini kolayca özdeşleştirebileceği, onların açısından onlara benzer tipler sunmaktadır. 'Aşık bir gencin' 'sıkıcı okula', 'kısıtlayıcı, baskıcı büyükler'e bakışı Türkiye'de de, İsrail'de ya da Fransa'da olduğundan çok fazla fark göstermediğinden genç izleyiciyi kolayca sarabilen, ancak bir mesaj da getirmeyen bir filmdir. "Ergenlik Çağı". Bu filmin Fransız versiyonu olan *"İlişkiler"* de türün başka bir tipik örneğidir. "İlişkiler"in belki de tek farklı yanı, "Ergenlik Çağı"nın başaramadığını başarması, Sophie Marcea'yu yeni, taptaze bir idol olarak sunabilmesidir.

Claude Pinoeta'nun yönettiği filmin ikincisinin gösterime girmesinden bir ay sonra Türkiye'de magazin basınında, Marcea 'nun boy boy fotografları, başrolu paylaştığı Pierre Cosso ile olan aşk seriveninin 'gerçek hayatta' da sürmesi üzerine haber ve yorumlar görülmeye başlanmıştır... Ayrıca, "İlişkiler'in sorunlara bakışının "Ergenlik Çağı" denli yüzeysel olmadığı da söylenebilir. Yine lise öğrencisi bir genç kızın ailesi ile ilişkileri/sorunlarının ağırlıkla ele alındığı filmde, genç kızın 'entellektüel' bir aileye sahip olması (baba diş hekimliği konusunda araştırmalar yapan bir bilim adamı, anne canlandırma sineması çizeridir dolayısıyla, kız ile anne-baba arası diyaloglar yoluyla vermektedir mesajını... Anlayışlı, kültürlü ama, herşeye karşın kaygılanmaktan da geri kalmayan bir anne-babanın ögütleri ve kızın onların anlayışlılığına sığınarak yaptığı savunmalar, bir hoşgörü gerekliliğini, anlayışlı ve uygarca yaklaşımların genç ile aile arasındaki kuşak farkını en azından boyut olarak küçülteceğini ve uzlaşmaya varabileceğini vurgulamaktadır. Ayrıca tipik bir orta sınıf Fransız ailesinin iç sorunlarına, mutlu bir beraberlikleri olan anne ile babanın meslek aşkları dolayısıyla aralarında çıkan anlaşmazlıklarına ve anlaşmazlıkların çözümlenme yollarına da değinerek, biraz da 'kadın özgürlüğü' yanlısı bir tavır koymaktadır. Ancak tüm bunları, ticari sinema kalıpları dışına taşmaksızın, rahat izlenebilir bir sinema diliyle aktaran "İlişkiler"de, sonuç olarak, suya sabuna dokunmadan idare etmeye çalışan bir film. "Ergenlik Çağı" ve "İlişkiler", iki farklı ulustan 'gençliğe yönelik' ve ticari olmakta birleşen, bu tür sinemanın 'ergenlik çağı'na bakışını sergileyen iki tipik örnektir. Özetlediğimiz nitelikleriyle ergenlik çağı sorunlarının cinsellik ve aşkla ilişkin olanlarına ağırlık verme kaydıyla sergilemekten öteye geçmemekte, eleştiri ya da çözüm önerme kaygısı gütmemektedir.

EĞİTİM

Bakışımızı son dönemin filmlerine çevirdiğimizde, sinemacıların, sinema seyircisinin gençleşmesi olgusuna yaslanarak, ticari kaygılarını ön plana çıkardıkları gözlenmektedir. Bu genel bir eğilim olmakla birlikte, ülkemizde film ithalatçılarının bu kaygısı daha belirgin olarak gözükmektedir. (Okulların yarı yıl tatiline girmesiyle birlikte gösterime giren gençlik filmlerinin sayısındaki artış, ithalatçılarımızın fırsatçılığını oldukça iyi yansıtmaktadır.) Eğitim, gençlik için (en azından okullaşmış, okullaşabilmiş kesimi için) önemli bir konu olduğundan, gençliğe yönelik film çevirenlerin ilgisinden kaçmamıştır. Ne var ki, konu sinemaya eğitime ilişkin sorunların derinlemesine irdelenmesi yerine, okulun sadece bir mekan olarak seçildiği; aşk, arkadaşlık türü ilişkilerin ele alındığı filmlerle yansımıştır. Mekan olarak okulların seçildiği filmler güldürüden (örneğin *"Hababam Sınıfı"*) korku filmlerine (örneğin *"Günah Tohumu"*) dek büyük çeşitlilik göstermektedir. Yeni izlediğimiz *"Sınıf"* ya da *"Ev Ödevi"* (ki, yılların eskitemediği seks tanrıçası Joan Collins'i görmek üzere gidenleri büyük ölçüde düş kırıklığına uğratmıştı.) gibi filmler aşk ve cinsellik yüklüdür. Her iki film de oyuncularının adına sığınarak ("Sınıf" Jacqueline Bisset'ye, "Ev Ödevi" Joan Collins'e) yapılmış, sıradan ve ticari filmler olarak eğitime ilişkin hiç bir sorunu doğru dürüst irdelemiyor. Öte yandan, destansı bir aşk hikayesi için okul mekanının seçildiği (üstelik bir okul ünlü Harvard) en başarılı film olarak *"Aşk Hikayesi"* gösterilebilir. Ali Mc Graw ve Ryann O'neill'in çok iyi performansına ve unutulmaz güzellikteki müziğine karşın, "Aşk Hikayesi" de eğitim sorununa ilişkin hiçbir şey getirmiyordu. Getirmek zorunda olmadığı veri olarak alınsa bile, işaret etmek istediğimiz nokta gençlik filmlerinde okula salt bir mekan olarak bakma ötesinde hiçbir işlev yüklememe eğilimidir. Farklı bir yaklaşım olarak, eğitim sorunlarıyla birlikte ırkçılık sorununu da gündeme getiren Sidney Poitier'in ünlü *"Sevgili Öğretmenim"*i gösterilebilir. Bizim "Hababam Sınıfı"nın da eğitime değgin daha somut mesajlar içerdiğini söylemek olanaklı olmayacak mı? Kuşkusuz göreli bir olanaklılık sözkonusu ama Milli Eğitim Bakanlığı'nın bir ara filme karşı açtığı kampanya unutulmamalı... ●

SÜRECEK...

• Toplumsal ve değer yargılarına bir karşı çıkış olarak nitelenen Pink Floyd düşüncesini incelediğimizde, avant garde bir tür çıkıyor karşımıza. Akıllarına gelen her tür sorunu nihilist bir yaklaşımla inceleyen topluluk, sorunlar karşısında topluma yabancılaşıyor, kopuk, içine kapanık bir eğilim yaratıyor."

PINK FLOYD: BAŞKALDIRI VE TOPLUMDAN SOYUTLANMA...

Altan Yolaçan

Bilinçli ya da bilinçsiz ama son sıralarda nitelikli müzik dinleyicisi sayısındaki artışla birlikte, bu konudaki yayınların sayısında bir artış gözleniyor. Geçtiğimiz günlerde İmge yayınlarınca yayınlanan Pink Floyd da bunlardan biri.

Toplumların müzik anlayışları, kişiden kişiye değişen değer yargıları ile değişik müzik türlerinin değişik dinleyici kitleleri ile aralarındaki bağıntıya yüzeysel olarak değinilerek girilmiş konuya. Bu bölümde, rock müziğinin köklerinin, "Amerikalı zenci spiritual'lerinden kaynaklanan blues'a dayandığının" söylenmesi dikkat çekiyor. Oysa blues türünün kaynağı tümüyle Afrika halk kültüründe aranmalıdır. Gelişimi Amerika'da tamamlanmıştır. Sanatda ya da bilimde, her ileri aşamayı Amerika'da arama alışkanlığından kurtulup nesnel değerlendirmeler yapmak ve güzel olana ancak böyle ulaşılabileceğini anlamak gerekiyor artık.

Pink Floyd'la ilgili olan bölüm tümüyle bir alıntı düzeyinde, kuru ve ansiklopedik bilgilerden oluşuyor. Grup elemanlarının ürettiklerinin ve düşüncelerinin eleştirisine girme ve yanlışlarını sergileme zorunluluğunu duymamış kitabı hazırlayan arkadaşlar. Bir tabu, idol niteliğinde, özendirici bir tanıtım yapılıyor grup elemanları hakkında: Düşünüşleriyle, davranışlarıyla ve müzikleriyle kusursuz bir kompozisyon çiziliyor kitapta. Ve sanki Pink Floyd'a karşı bir "hata" yapmaktan kaçınılıyor.

Pink Floyd'daki müzik ezgilerinin yaratımı, parçalardaki kusursuza varan armoni dizgesi, "The Wall'a kadar başarılı bir çizgi izledi ve bu çizgi sürekli daha nitelikli ve özgün bir noktaya yöneldi. Ancak "The Wall" ve "The Final Cut" albümler için aynı değerlendirmeyi yapmak güç. "Ummagumma"ya kadar psychodalic rock ve elektronik müzik ögelerini birleştirerek bir çıkış arayan grup, "A'tom Heart Mother"la özgün çizgi'sine ulaştı. Daha sonra senfonik ögelerin yardımıyla progress'ive (ileri) rock denilen türe ulaşan topluluk, aynı günlerde, 1971'de kendi yorumlarıyla en beğendikleri albüm olan "Meddle"ı yayınladılar. Yaygın olarak tanınmalarını sağlayan "Dark Side of the Moon", 1973'den bu yana hâlâ müzik listelerindeki yerini koruyor. Eski grup elemanlarının Syd Barret'in anısına yaptıkları "Wish You Were Here" albümünde ise, topluluk doğaçtan çalış tekniğiyle duygusallığın armoniyle birleşmesinin üstün bir örneğini sunuyordu. "Animals" albümünden sonra ise, topluluğun yapıtlarında söz ögesinin, öne çıkarak, belirleyici duruma geldiğini görüyoruz. Zaten bu albümler bizim Pink Floyd çizgisini tanımamıza ve incelememize olanak veren albümler oluyor.

Topluma ve değer yargılarına bir karşı çıkış olarak nitelenen Pink Floyd düşüncesini incelediğimizde, avant garde bir tür çıkıyor karşımıza Akıllarına gelen her tür sorunu nihilist bir yaklaşımla inceleyen topluluk, sorunlar karşısında topluma yabancılaşıyor, kopuk, içine kapanık bir eğilim yaratıyor. Cinsellik, uyuşturucu, aile, evlilik, savaş ve daha akıllarına ne gelirse, tümüne birden bir karşı çıkış oluşturuyor, fakat karşı çıktıklarına bir seçenek getiremiyorlar. Böyle bir karşı çıkış ise, salt bir başkaldırıyı ve ardından da, toplumdan soyutlanmayı getiriyor. Uyuşturucularla, "sonsuz cinsel özgürlük"le ve şiddetle de son buluyor. Beat'lerin, hippy'lerin ve toplumun işley'işine temelsiz, nesnesiz bir karşı çıkış getiren tüm grupların ortak sonunu, bugün Pink Floyd da yaşıyor. Yaşamı yalnızca kendi yaşamı olarak görmek ve toplumdan soyutlanmak yerine, üretken, yaratıcı ve topluma kalıcı, köktenci mesajlar önermektir karşı çıkışta aranması gereken. Nitelikli müzik, bunlarla tamamlandığında yerine ulaşacaktır.

Dünya Gençlik Festivali

12. Uluslararası Gençlik ve Öğrenci Şenliği, 1985 yazında Moskova'da yapılıyor. Şenliğin hazırlık komitesi, bunun için yaptığı bir toplantıda bir "Dünya Gençliğine Çağrı" yayınlayarak, tüm dünya ülkeleri'nin gençlik ve öğrenci örgütlerini, her kıtadan siyasal, dinsel, sendikal ve kültürel birlikleri, 12. Dünya Şenliği için hazırlıklara başlamaya ve aktif katılıma çağırdı. Bu çalışmaların, Birleşmiş Milletler tarafından ilân edilen gençlik yılı için de önemli bir katkı sağlıyacağının belirtildiği çağrıda, hazırlık komitesi, 12. Dünya Gençlik ve Öğrenci Şenliği'nin "anti-emperyalist dayanışma, barış ve dostluk"a adanmasının kararlaştırıldığını bildiriyor ve şunu ekliyor: "Dünyamızın çeşitli ülkelerinden ulusal, bölgesel ve uluslararası gençlik ve öğrenci örgütleri adına, dünya şenliği hareketinin soylu ideallerini bizimle paylaşan herkesi, XII. Dünya Şenliği'nin, karşılıklı anlayış ve işbirliğine yönelik kararlı çabamızın bir uygulama alanı haline getirilmesi ve genç kuşağın barış içinde daha iyi bir geleceğe kavuşması davası yolunda ortaklaşa etkinliklerin beslenmesi için, mümkün olan her şeyi yapmaya çağırıyoruz!"

Desen: REMZİ SAVAŞ

Ölen

Vurulunca kuşlar
Uçarken
– Gökyüzünde değil, havada–
Kuşlar değil
Havadır ölen.

Olsa olsa...

Nisan '82

Yağma

'Yaldızlar' yağmalıyor
Günleri'mizi.

İlle de 'seyri yasak'
Güzelim yıldızlar
Gecelerimizi.

Aralık '81

Ali Çeviker

Yeteneklere Sayfalar Açık...

Naci Öner

50 milyonluk nüfusun üçte birini gençlerin oluşturduğu bir ülkede yaşıyoruz. Nüfus içinde bu denli yoğun bir biçimde yer alan gençlik nasıl bir yapıya sahiptir, diye düşünebiliriz. Ülkemizde gençlik homojen bir yapıya sahip değildir. Bir yanda çeşitli savaşımlarla değişik düzeydeki okullarda eğitim gören öğrenci gençlik, diğer yanda da gençlikle ilgili sözler edilirken akla bile gelmeyen işçi gençlik.

Kendi içinde böylesine farklılaşan gençliğin yanısıra, teknik kusursuzluğa ulaşmış, ülkenin en uç köşelerine kadar kendi dağıtım örgütünü kurmuş, teknik alanda diğer dallarda ulaşamadığımız düzeye gelmiş, dizgi ve baskı sistemleri yeryüzündeki en gelişmiş sistemlerle donatılmış olan basın kuruluşları var. Teknikte ulaştığı bu kusursuzluğa karşın, tirajını ülke nüfusunun yüzde 6'sının üzerine çıkaramamış bir basın.

Özellikle tirajla ilgili rakamlara bakıldığında (üç milyona yakın) ülkedeki genel gazete okuma alışkanlığının düşüklüğünü hemen görebiliriz. Sakın hemen aklınıza teknikteki son yeniliklerin kullanıldığı basının büyük yatırımlara karşın zarar ettiği gelmesin. Şu anda ülkenin her yerine dağıtımı yapılan on gazetenin içinde zarar eden yok. Satışlar ve ilan gelirleri politik güçle de birleşince, basın gene de ülkede en karlı yatırım alanlarından biridir.

Gençliğin ülke nüfusuna oranını ve basınımızın genel yapısını çizmeye çalıştık. İkisi arasındaki ilişkiyi irdelemeye çalışırken, genel bir bilgi olsun diye.

Bu büyük gücün (basının) ülkemizde ve dünyada toplum yapısının en dinamik gücü ile ilişkileri, ülkemizde pek memnun edici gözükmüyor. Gençlik sorunları ile ilgili araştırmaların gazetelerde (Cumhuriyet Gazetesi dışında) yeraldığını görmek çok ender rastlanan bir olay. Ama toplumdaki çeşitli güçlerin başarısızlıklarının sorumlusu olarak gençleri öne sürmek istedikleri zaman durum değişiyor. Gençliğin günlerce basının manşetinden inmediğini görüyoruz. Daha başka bir deyişle, basının gençliğe ilgisinin arttığını gördüğümüzde, hemen aklımıza gençliğin canının yanmak üzere olduğu geliyor.

Gençlik sorunları ile ilgili araştırmalara gelince, basının bu konudaki duyarlılığı, ancak kamuoyunda bir anda büyük tepki yaratabilecek (tirajını da artıracak) bir olayın oluşmasına bağlı. Eroin kullanırken ölen, eğer ülkenin önde gelen işadamlarından birinin oğlu ya da kızıysa, günlerce gazete manşetlerinde yer alacak ama gene olay gerçek boyutlarıyla ele alınmayacak, sansasyon yaratacak bir iki spot cümle ile çarpıtılacak, dikkatler başka yöne çekilecektir. Hele bir de olayın içine kendi kullandığı uyuşturucunun maddi yükünü karşılayabilmek için kendi çevresindeki gençleri de uyuşturucuya alıştırmış bir genç daha karışırsa, olay artık basın için önemini yitirmiştir. Çünkü gençliğe yönelik eğitici yayınlar yapmaktansa, aslında çok daha farklı sorumluları olmasına karşın, uyuşturucu kullanan gençler yine sorumlu olarak gösterilmiş ve olay basın için artık bitmiştir. Bu sorunun temeline inmek, gençleri uyuşturucu kullanmaya yönelten nedenleri irdelemek, tirajı artırmayacağı için basının görevleri arasında değildir!

Basının, gençlik sorunlarına yaklaşımda çifte standart uyguladığını söylemek abartma sayılmaz. Bunun en çarpıcı örneği, çocukluktan üniversiteye kadar gençliğin koşmak zorunda olduğu engelli yarışlar (velilerde elde kamçı!). Bu eleme sisteminin ve yönteminin üzerinde durmayacağız. Önemli olan basının tiraj kaygısına bağlı olarak gösterdiği duyarlılığı ya da duyarsızlığıdır. Toplumun tepkisine bağlı olarak sınavlar öncesinde kursların yol açtığı eşitsizliği ön plana çıkartan yayın yapılsa bile, sınavların sonucu açıklandığında ilk iiçe giren öğrencilerin kaç yıldan beri nasıl büyük bir özveriyle gençliklerini ya da çocukluklarını yaşamadan ders çalıştıklarını, özel dersler aldıklarını ballandıra ballandıra anlatarak, bu yarışı körükleyen gene bizim basın organlarımızdır.

Bu çifte standart basınımızda, cinsellik konusunda da kendini gösteriyor. Bir yanda geleneksel ahlak kurallarına bağlı kalma çabası, diğer yanda tiraj kaygısından kaynaklanan cinselliğin sömürülmesi. Ülkemiz gençliğinin eğitim eksikliğini en sıcak bir şekilde duyduğu cinsellik, basınımız için zaman zaman, magazin adı altında tam bir sömürü aracı oluyor.

Ülkemizde magazin basınının gözdeleri, genç kadın "sanatçılar" dır! Bunlar magazin sayfalarında gençlere nasıl şöhret olduklarını, "yeteneklerini" anlatırken, fotoğrafları da buna yardımcı oluyor. Ülkemizde gazete ve dergilerin çeşitli alanlarda düzenledikleri güzellik yarışmalarının işlevi artık magazin basınma "yetenekleri" düzgün genç kızlar kazandıran yarışmalara dönüşmeye başladı. Bu genç kızlar ve kadın "sanatçılar", sanatçı sıfatını hiç film çevirmeden ya da kendilerina ait bir tek özgün şarkıları (kendileri için bestelenenler de dahil) olmadan kazanıyorlar. Basınımızdan öğrendiğimiz kadarıyla, onların sanatçı sıfatını kazanmalarını sağlayan, cömertçe sergiledikleri yetenekleridir. Bu sergilemede başarılı oldukları takdirde, ekran, beyaz perde, sahne kapıları kendilerine vakit geçirmeksizin açılıyor.

> Basının gençliğe ilgisinin arttığını gördüğümüzde, hemen aklımıza gençliğin canının yanmak üzere olduğu geliyor.

Burada karşımıza çift yönlü bir sömürü çıkıyor. Bir yönünü sanatçı olmak için evden kaçan, çevreleri ile her türlü ilişkilerini koparan genç kızlar oluşturuyor. Bunların şansları yaver giderse, birkaç yıl sonra magazin basınının sayfalarında sanatçı sıfatı ile boy göstereceklerdir. Yok eğer şansları yaver gitmezse, "yetenekleri" de yeterli değilse, birkaç ay sonra gene basınımızda toplumun değer yargılarını hiçe sayan, büyük sözü dinlemeyen genç kızlar olarak yüzlerini saklamak için başları öne eğik fotoğrafları ile topluma ibret abidesi olarak sunulacaklardır. Sanatçı olanlar ise, artık basınımızın gözbebekleridir; gençliğin cinsel sorunlarını gidermek için (yoksa artırmak için mi?) magazin basınında yarı çıplak, cinsellik eğitimi vermeye başlayacaklardır.

İkinci yönünü ise, sorunlarına ne aile içinde ne de eğitim kurumlarında çözüm bulamayan, yeterli eğitim alamayan, büyük çoğunluğunu işçi-köylü-öğrenci gençliğin oluşturduğu okuyucu kitlesi oluşturuyor. Bir yanda cinsellik, baldır bacak furyası, genç erkeklere ve kızlara "tatlı yaşama" ulaşmanın çarpık yollarının çözüm diye gösterilmesi, öte yandan arkadaşlık ettiği erkeğin kendisini öpmek istediğini, basınımızdaki "akıl hocaları"na anlatıp çözüm bekleyen genç kızlara verilen, "yapma yanarsın", "bu delikanlı ciddi olsa senden böyle birşey istemez", "ciddi olsa seni ailenden ister" gibi yanıtlarla, bu konudaki eğitim açığını kapatan sihirli değnekle dokunmuşçasına gençlerin bu tür sorunlarını üç satırda çözen, yol gösteren gelenekçi yaklaşım.

"Az gelişmiş ülkelerin, önemli bir sorunu da çok bilmişler sorunudur.. Bu çok bilmişler, iğneden ipliğe, haberden gazete teknolojisine kadar her konuda kendilerini söz sahibi sanırlar. Süslü söz etmesini de bildikleri için zaman zaman itibar görürler. Bu çok bilmişler o kadar uğraşıp didinmenin ününü olan bir gazeteyi 'boyalı basın' diye karalıyıverirler. Üstelik bizim gibi 18-25 kişide bir kişinin gazete aldığı ülkede tirajın nasıl artırılacağına ilişkin en küçük bir fikirleri de yoktur. Bunlar, basını özgür bırakmalıdır."

Son paragraftaki görüşler bizim değil. Basınımızda en önde gelen adlardan Sayın Nezih Demirkent'e ait. Basının tiraj kaygısı bu satırlarda da çok açık görülüyor. Nezih Demirkent'in, ülkemizde basının tirajının düşük olduğu ve gazete okuma alışkanlığının yeterince gelişmediği görüşü, bizim de kabul ettiğimiz bir gerçek. Ancak her türlü sorunun, özellikle gençlik sorunlarının gözardı edilmesi, üstelik bazı gazetelerde çarpıtılarak okuyucuya sunulması, tirajın artırılması uğruna kabul edilebilecek bir yöntem midir? ●

GENÇLER...

Atila Çınar

...ve ŞİİR

Aradan geçen üç yıla yakın süredir, gençlerin Yarın'a gönderdikleri şiir sayısında, en küçük bir azalma olmadı. Durmadan çoğalan şiirler, yeni dosyaları kabarttı. Bu olgu, yaşadığımız günlerin sonucu olsa gerektir. Edebiyatın diğer türleriyle kıyaslanamayacak ölçüde şiir yazılıyor. Gelin görün ki, diğer türlerde verilen örnekler nicelik olarak az olmakla birlikte, en az şiirler kadar dikkat çekiyor; nitel bir ağırlık kazanıyorlar. Şu soruyu açık yürekli lilikle yanıtlamak gerekir: Çok şiir yazılıyor ama, gerçekten iyi şiir yazılıyor mu? Ya da, gençler neden daha çok şiir yazıyorlar?

Ülkemizde insanların sorunları şiirle dile getiriyor ve şiirle izliyor olmalarının on yıllardır kullanılan bir yol olması, bunun başlıca nedenlerinden biri olmalı. Söylenecekler, en kesin, en dolaysız ve en çarpıcı biçimde şiirle verilegelmiş. Büyük şairlerin yetiştiği bir ülkede yaşıyor olmamız ve onların da çok okunuyor olması, genç olarak pek çoğumuzu şiire yöneltmiştir. Nazım Hikmet'ten başlayarak, toplumcu gerçekçi şiirin dorığundaki şairlerimiz çok okunmuş, onlara özenilmiş, öykünülmüştür.

Bir başka neden ise, şiirin kolay okunur olmasının yanında, kolay yazılır sanılmasıdır. Özellikle yaşadığı günlere acı ve hüzünle tanıklık eden insanlar, başka şeyler yapma olanaklarını da pek bulamadıklarından, şiir yazarak, bu boşluğu doldurmaya çalışıyorlar.

Ülkemizde hemen hiçbir kurum kendi doğal gelişme sürecini yaşayamamış, kendi dinamiğiyle gelişmesini tamamlayamamıştır. Şiirimiz için de geçerli bir saptamadır bu. Kimi dönemlerde, şiir unutulmuş ya da yalnızca popüler, ajitatif yanı öne çıkarılmıştır. Yanı sıra, başka dönemlerde de, şiir üstüne çok kafa yorulmuş, çok söz edilmiş, çok da şiir yazılmıştır. Bu bile şiirimizin doğal bir gelişme süreci yaşamadığının göstergesidir. Şiir çoğu zaman, onun için kafa yoran insanların dışında gelişmiş, ama en çok da bu insanları etkilemiştir. Hiçbir dönemde toplumsal/siyasal olayların gelişmesine gerektiği ölçüde etkide bulunamamış, tam tersine, gelişen toplumsal/siyasal olaylardan etkilenmiş, edilginleşmiştir. İniş çıkışları olmayan, düzenli bir yol izleyememiştir.

Çok şiir yazılmasının nedenlerinden biri de budur! Toplumsal yaşamda geri dönüşler olmuş, yaralar alınmış ve şiir hemen davranmıştır. Yani bir şok yaşamaktadır şiirimiz. Hareketlilik ise, yapaydır; çünkü bu hareketliliğin özü kendi içinden yükselmemektedir.

Dergimize gelen şiirlerin çoğunun birbirlerine şaşılacak kadar benziyor olmaları bunları yazanların düşüncelerinin de benzerliğinin bir sonucudur. Yaşanılan acılar ortak, varılmak istenen yer aynı yerdir. Biçimlerinde kimi ayrımlar olmakla birlikte kendi özgünlüğünü sağlayabilenler oldukça az. Başta da belirttiğimiz gibi, şiir yazmanın kolay olduğunun sanılması, yazılan şiirlerin, çoğunu sıradanlığa düşürüyor. Pekçok şiirde yalınlıkla basitlik arasındaki ayrım gözden kaçırılıyor. Ya da tersine, bir yere düşülerek, şiirin çözülmesi zor bir bilmece olması gerektiği sanılıyor. Her iki yanılgının da nedeni aynı: İdeolojinin şiire yedirilmesinin ve şiirin estetik yanının unutulmaması gerekliliğinin gerçekleştirilememesi.

Desen: MUSTAFA OKAN

Şiir ancak durulu, aydınlık, geleceğe açık bir düşüncenin ürünü olduğu zaman anlamlıdır, güzeldir. Öyleyse, öncelikle böyle bir düşünce yapısına kimüyle sahip ve egemen olmak gerekir. Çünkü nice insanın, dünya görüşü değişince şiirinin de, şiir üstüne yazıp söylediklerinin de nasıl değiştiğini izliyoruz. Bu örnekleri ise, söylediklerimizin yaşam tarafından doğrulanması olarak görüyor, doğal karşılıyoruz. Şiirin yalnızca bir duygu ürünü olduğu ve yalnızca sanat alıcısının duygularına seslendiği savına da katılmıyoruz. Toplumcu gerçekçi şairin dünya görüşünün yansıtılmadığı şiirlerin gideceği yol pek uzun değildir. Bunun tersini savunup, aynı zamanda toplumcu olduklarını söyleyenler ise, herhalde bir kaçışın içinde sayılmalılar.

Yarın'a gelen şiirlerde göze çarpan bir başka belirgin hata, şiirin bir sözcük sanatı olduğunun unutulması. Genç arkadaşlar seçtikleri sözcükleri, deyim yerindeyse ince eleyip sık dokumuyorlar. Daha önce de pekçok şiirde kullanılmış imgeleri karşılayan sözcükler yeniden kullanılırken, bunun yeni bir şiir olmadığı düşünülmüyor. Şiir yazmaya oturan kişi mutlaka yazmak, kağıda dökmek gereğini duyup ilk aklına gelen sözcüklerle oluşturuyor dizelerini. Oysa yazılan her şiirin mutlaka bir geçmişi, bir öyküsü olmalıdır. Şiir yazmak her zaman kalemi alıp temiz bir sayfayı doldurmak değildir. Ve bazen yalnızca şiir okumak da, roman okumak da, iktisat-tarih okumak da şiir yazmaktır. Çünkü bunlar yukarda sözünü ettiğimiz düşünce yapısını oluştunnanın yollandır. Bu yol şiire giden tek yoldur. Yani aceleye getirilmemelidir şiir. Genç arkadaşların bize gönderdikleri birçok şiirde ise, böylesine bir acelecilik seziliyor. Arkadaşlarımız, bir çırpıda yazıp o duygu yoğunluğundan çabucak kurtulmanın yolunu arıyor. Bunun sonucunda da düşündüğü herşeyi yazdığı, özensiz sözcüklerden oluşan, etkilenmeler taşıyan şiirler çıkıyor.

Cezaevlerinden gönderilen çok sayıda şiirde de benzer eksiklikleri görüyoruz. Cezaevindeki insanın özlemlerini, hüzünlerini, gündelik yaşamlarını anlatan şiirler bunlar. Ancak bunlar içerisinde de özgün olabilen, şiiri okura yeni bir biçimde sunabilenleri çok sayıda değil. Hepsinin birbirine benzeyen yanları var. Özellikle ele aldıkları konular çok yakın.

Şiirlerin taşıdığı bir başka olumsuz yan, umutsuzluk. Yaşanan dönemin insanları zayıf yanlarından yakaladığı anların şiirleri bunlar. Oysa toplumcu gerçekçi edebiyatın görevi yalnızca bugünü yazıp yansıtmak değildir. Kuşkusuz şair'in de umutsuzluğa düştüğü ve bunu şiirinde yansıttığı anlar olacaktır. Ancak bunu olağan, sürekli bir durum gibi kabul edip işlemek şiire yakışmıyor. Çünkü en kötü dönemlerde bile çıkış yolunu bulmaya çalışmak, geleceği anlatmak şairlerinde görevidir.

Genç arkadaşların birçoğu hatalarını da yazdıklarını hemen yayımlatmak istemeleridir. Yazarken sözünü ettiğimiz o acelecilik, bu kez de yayımlatma olayında uç vermekte. Bizim Yarın'a gelen şiirler konusundaki tutumumuz açıktır. Yarın, adı duyulmamış genç şairlere her zaman açık olmuştur. Ve bu açıklığı Yarın kadar ısrarla sürdüren bir başka dergiye rastlamak sanıyoruz güçtür. Özgün olanları, geleceğe açık olanları şimdiye kadar dergimizin sayfalarında yayımlandı. Ancak yayımlamanın dışında mektupları yanıtlamak, eleştiri bekleyen arkadaşlara yazmak da en önde tuttuğumuz hedeflerimizden biri oldu. Gelen yüzlerce mektuptan, binlerce şiirden yanıtlayamadıklarımız da çok oldu. Bu yazının bir amacı da, gelen şiirlere bir yanıt olabilmesi. Birçoğunu yanıtlayıp yayımlayamasak da, kabaran dosyalar bize kıvanç verir. ●

Esmer Güzelim

Kıyıda uğuldayarak akan bir ırmağın
söğütleri konuşuyor
kış sellerinin bastığı tarlalardan
çıkan hayıtlarla

–Sizleri kesip sepet yapan kimdir
alıp omzuna
hangi güzel sizi pazarlarda gezdirir?

Kıyıda uğuldayarak akan bir ırmağın
söğütleri konuşuyor
sazlıkta tellice boylanmış kargılarla

– Sizleri kesip sepet yapan kimdir
ince beline düşen saçları dengine asıp da
hangi güzel sizi pazarlarda gezdirir?

Ey hayıtlar ey kargılar
o bir esmer güzeldir
dünya durdukça yaşayacak
sevgilim çingenedir.

1981

Hasan Varol

AÇIKLAMAYA ÇAĞIRIYORUZ!

Bu heykelleri kim eritti? Bu filmler nerede?

Filmleri yoketmek, heykelleri eritmek veya hurda halinde satışa çıkarmak (yaptığımız araştırmalara göre) Türk Ceza Kanunu'nun 516. maddesi ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun 70. maddesine göre suçtur. Bu suçlardan ötürü tazminat ve ceza davaları yolu açıktır.

TCK'nun 516. md. şöyle: "Bir kimse her ne suretle olursa olsun halkın menkul veya gayrimenkul malını tahrip veya bozar veya bunlara zarar verirse zarar gören tarafın şikayeti üzerine bir yıla kadar hapis ve ..."

FSEK'nun 70. md. de şöyle: "Manevi hakları çiğnenen kimse, tecavüz edenin kusuru varsa zarar ve ziyan; kusur ve tecavüzün ağırlığı icabettirdiği takdirde ayrıca manevi zarar adı ile bir paranın verilmesini talep edebilir. Mali hakları halelâdar edilen kimse, tecavüz edenin kusuru varsa haksız fiillere varolan hükümler içerisinde tazminat talep edebilir."

Değerli hukuk adamları ve sanatçıların aşağıda yayımladığımız görüşleri de, Yarın'ın soruna verdiği önemin boşuna olmadığını gösteriyor. Gerisi, demokrat kamuoyunun ve suçu "takdir" edecek ilgililerin dikkatine...

Konuşmalar: NEZİH TAVLAŞ

Atila Sav:

"Tazminat ve ceza davası açılmalıdır..."

□ *Film yakmak, heykel eritmek yasalarımıza göre suç mudur?*

■ Düşünce ve sanat eserlerinin yokedilmesi çağdaş hukuk ve toplum anlayışına aykırıdır. Film yakmak, yontuları eritmek gibi yoketme yöntemleri barbarlık deyimini dilimizin ucuna getirmektedir. Ülkemizde yürürlükte bulunan Fikir ve Sanat Eserleri Yasasına göre yapımcının yapıtı üzerinde mali ve manevi olmak üzere iki hakkı bulunmaktadır. Mali hakların devri olanağı vardır. Ancak manevi haklar başkasına devredilemez. Yapıtı yoketmek de yapıt ile yaratıcı arasındaki bağı yokeder. 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Yasası ile yapımcının manevi hakları korunmuştur. Remzi Savaş'ın yontusunu satın alan kurumun onu eritmek ve yoketmek hakkı yoktur. Ödence ve ceza yolu da kullanılmalıdır.

Sinema filmi, sahibi devlet olsa dahi yakıp yoketmesi kabul edilemez bir yıkıcılık belirtisidir. Sahibi filmi göstertmeyebilir ama, yoketme hakkı yoktur. Devlet malını yoketmenin sorumluluğu vardır, bu suçtur. Ceza Hukukuna göre de suçtur aynı zamanda bir insanlık suçudur da.

İsmail Altınok:

"Sanata karşı..."

□ *Son sayımızda Remzi Savaş'a ait heykelin eritildiği, Kuzgun Acar'ın rölyefinin hurda olarak satışa çıkarıldığı açıklanmıştı. Siz bu konuda neler söyleyeceksiniz?*

■ Bu film yakmak gibi bir olay. Sanat eserini siyasa ya da idari nedenlerle yoketmek, imha etmek demokrasi anlayışıyla bağdaşamaz. Ben bunu doğru bulmuyorum.

□ *Şunu öğrenmek istiyorum. Bir heykeltraş kullandığı malzemenin daha önce kullanılmış olduğunu bilebilir mi?*

■ Yani, şeyi kastediyorsunuz, Seymenler Parkındaki heykelin yapımında Burhan Alkar'ın bu malzemeyi kullandığını duyduk. Bunun ispatı mümkün değil tabii. Ama heykel eritilir de ne olur? Hammadde olarak bir başka yerde kullanılır, ama bu heykelde mi kullanıldı yoksa satıldı mı onu artık bilemeyeceğim. Fakat Burhan Alkar kullandı diyorlar, tabi onu da ayıplıyoruz. Bir arkadaşının heykelini belki erimesine eritilmesine engel olamamış olmuş da olabilir. Onu kullanması da sanata karşı bir saygısızlıktır.

Zafer Gençaydın:

"Kültür düşmanlığının hortlaması..."

□ *Heykellerin eritilmesi ve hurda olarak satılması konusunda, sizin görüşleriniz nedir?*

■ Heykelleri eritenlere mi? Kim olursa olsunlar, "İfrit" olmamak elde değil. İfrit oluyorum, çünkü ne yaptıklarının bilincindeler. Bir yandan acıyorum, çünkü uygarlık denen, kültür denen kavramdan paylarını alamamışlar. Öte yandan, kararmış dünyalarını ele verdikleri, "faş" oldukları için de seviniyorum.

Gerçekte, bu ülkede yıllardır yaratılmak istenen "ters bir bilinç"in sinsice yürütmekte olduğu -sanatta yozlaştırma- eyleminin bir parçasından başka bir şey değildir bu olay. Bir anlamda da, Kuzgun Acar'ın, Kızılay'daki Gökdelen denilen beton yığınını anlamlandıran yapıtını söktüren, kitap yakan, film yakan kültür düşmanlığının hortlamasıdır. Ancak, sanatçıyla kalaycının ayrımına varamayan kültür fukarası zavallıların bir sanat yapıtı-heykeli "hurda"yla karıştırmış olmalarına şaşmamak gerek. Ama zavallının güçlülüğüdür bu:

"Gücünü kendi kendine göstermek için, sıkıntılarının hazzını tatmak için, yok yere barut fıçısının yanında sigara yakanlar"a tarihin her döneminde rastlanmıştır.

Bir sanatçının göz nuru, alın teri ve el emeğinin hurdaya çıkarılarak eritilmesi denli aymazlık ve saygısızlık olamaz. Bunun için Ankara Belediyesi'nin ilgili organları kuşkusuz bir karar almak durumunda kalmış olmalıdır. Hadi diyelim o ilgili karar organları (gerekçe olamaz ya) bir sanat yapıtını değerledirebilecek düzeyde olamayabilir; belli ki değiller ve de beklenemez, çünkü bu bir uzmanlık işidir. Ama insan (bir bilene değil) bilenlere sorar bir kez, eğer "izan" sahibiyse!.. Uzmanlara güvenmek yerine, birey ya da kurul olarak, hiç anlamadıkları konularda karar verenler her zaman "mahvedici" olmuşlardır.

Remzi Savaş'ın eritilen heykelleri, özellikle soyutlama biçimindeki o kadın heykeli, Başkent'teki birçok meydanları çirkinleştiren, son yıllarda yapılmış (sözümona) heykellerle kıyaslanmayacak ölçüde gerçek bir sanat yapıtıydı. Hele öyle bir yapıtın eritilerek, çevresel uyumdan, "plastite"den yoksun, deyim yerindeyse "illustratif bir heykel"in dökümünde kullanılması acı bir talihsizliktir. Talihsizliğin daha büyüğü, bir meslektaşının yapıtının madenini kendi heykelinin dökümünde kullanan sanatçının umursamazlığıdır.

Veysel Günay:

"Korkunç bir olay!.."

□ *Geçtiğimiz günlerde, iki heykelin eritildiği açıklandı. Siz bir sanatçı olarak bu konuda neler söyleyeceksiniz.*

■ Eritilen heykeller Türk heykel sanatının haşarılı sayılabilecek önemli iki parçasıydı. Bu olay en azından heykel sanatının iki heykel kaybetmesi olayıdır. Büyük bir kayıp. Bir sanat eserinin hakkında gerçek değerlendirmeyi ve sanatsal boyutunun ne olduğunu ancak zaman belirleyebilir. Ben bu olayı bir kitap yakmaktan da korkunç bir şey olarak görüyorum, bu çok acı bir olay heykelin yenisinin yapılması mümkün değil, kitap yeniden basılabilir ama heykel tamamen yokoluyor.

□ *Remzi Savaş'ın heykelinin eritildikten sonra Seymenler Parkındaki Burhan Alkar'ın yaptığı heykelde kullanıldığı öne sürüldü.*

■ Ben öyle olduğunu duydum. Bu da ayrıca yakışıksız bir olay, şöyle ki: Bir heykel eritiliyor, eritilen malzemeden bir başka heykel dökülüyor. Sanatçılar arası ilişkiler açısından, önce sanatçılar korunmalı, önce onlar karşı çıkmalı. Bu işi bilerek yaptıklarını sanmıyorum daha doğrusu öyle olmamasını diliyorum.

Bir şey daha var Belediye Encümeni bu kararı veriyor. Belediye Encümeni bir oylamayla ya da tartışmayla bir sanat eserinin yokedilip edilemeyeceğine, eritilip eritilemeyeceğine karar veremez.

Aslan Gündaş:

"Ahlaka aykırı bir davranış..."

□ *Eritilen heykeller konusunda sizin düşüncelerinizi alabilir miyiz?*

■ Bir heykeli yoketmek, bir tabloyu yoketmek hiç kimsenin hakkı değildir. Bu tip uygulamaları hiç tasvip etmiyorum. Bir sanat eserine ve sanatçıya karşı saygısızlıktır. Hukuken de kimsenin böyle birşey yapmaya yetkisi yoktur. Bence o sanatçı bunu dava konusu yaparsa muhakkak kazanır. Herşeyden önce böyle bir olayı belediye yapmış mıdır yapmamış mıdır onu ortaya çıkarmak lazım. Yoketmek hatta yerinden bile kaldırmak düşünülmesi gereken bir konudur. Hele bir eseri yoketmek, öldürmek ahlaka aykırı bir olaydır.

... ve Burhan Alkar

— Alo buyurun Burhan.
— *Alo. İyi akşamlar efendim.*
— Buyurun efendim.
— *Burhan Bey'le mi görüşüyorum?*
— Evet benim.
— *Ben YARIN dergisinden arıyorum.*
— Aaa. Buyurun canım.
— *Size bir soru sormak istiyorum*
— Evet.

34. SAYFADA SÜRÜYOR...

"Yüreğe Dokunan"ın afişi.

Ankara Film Festivali'nde gösterilen "Yüreğe Dokunan" filminin yönetmeni DORIS DORIE ile söyleşi

Konuşan : ERKUT TANRISEVEN

□ *Sinemaya nasıl başladınız, son filminiz "Mitten İns Herz/Yüreğe Dokunan (1983)"a gelinceye kadar neler yaptınız?*

■ Sinemaya olan ilgim doruk noktasına ulaşınca, onu daha iyi tanımak, öğrenmek amacıyla Almanya ve Amerika'da sinema okullarına devam ettim. Münih'teki Alman Film ve Televizyon Akademisinden 1976 yılında mezun olduğumda belgesel bir film olan ilk filmimi "Ob's Stürmt OderSchneit, (1976)" gerçekleştirdim. Bunu diğer belgesel ve konulu filmler izledi. "Mitten İns Herz"e gelinceye kadar 10 dan fazla filmden oluşan bir serüven

□ *Bu filmler ne tür konular işliyordu?*

■ Öncelikle toplumsal sorunlar temelinde birleşiyordu filmlerdeki temalar ama, daha çok odaklaşmasını gençliğin işsizlik sorunu, ayrılan ailelerin çocukları, yabancı işçiler, yabancı işçilerin çocuklarının sorunları üzerinde yoğunlaştırıyordu. İnsanlar arasında sınırlar koymaya çalışanlar vardı, oysa birlikte yaşamasını, birbirlerini sevmesini öğrenmeye çalışmalıydı insanlar. Sonra yabancı işçilerin çocukları, onların eğitimi, sorunlu çocuklar. Bunun gibi temalarla örülen filmler kısacası... Ve "Mitten İns Herz"...

□ *Ve "Mitten İns Herz", böyle bir film yapmak düşüncesi nasıl doğdu ve gelişti?*

■ Konu birdenbire geldi, kendiliğinden... Ama bu kendiliğindenlik içinde yıllardır yaşadıklarımı, gözlemlediğim olayları taşıyordu. Bir birikim kendi içinde yazılmıştı zaten. Benim yapmam gereken onu öncelikle kağıda dökmekti. Ben de öyle yaptım. İki kişinin özelinden çıkıp gelişen bir öyküydü bu, geneldeki ilişkiler yumağının bir parçası... Erkekler, kadınlar ve onların ilişkilerinin bir örneği, bir kesit, ama çoğunluğu ilgilendiren bir kesit sanıyorum.

□ *Biçimsel yapısı ve konusu diğer filmlerinizden farklı özellikler taşıyan bir film "Mitten İns Herz" sanırım. Kadınları ve erkekleri farklı duyguları betimlemek için gerçek olandan -mekan ve olaylar örgüsü- soyutlama yapmaya neden gerek duydunuz?*

■ Evet, bu benim erkeklerin ve kadınların değişik duygu düşüncelerinin dökümlerini yapmak, açıklamaya çalışmak için ilk kez denemeye giriştiğim bir yol. Bu doğrultudaki (biçim ve öz olarak) ilk filmim. Böyle bir düşünceyi anlatmak için bu yol gerekiyordu sanırım. Gerçekten çıkıp soyuta yönelmek ve asıl anlatılmak isteneni ön plana çıkarmak. Yaşananları, yaşadıklarımı olduğu gibi anlatmak değil de, yine onları anlatırken bir yenidenlik içinde, bir soyutlamanın içine gerçekte olduğundan farklı bir biçimde yerleştirmek. Gerçek bir olayı değil ama, gerçek bir davranış biçimini anlatmaya çalışmak.

□ *Bu ne gibi zorluklar getirdi beraberinde?*

■ Bunu yapmanın, soyuta doğru bareket etmenin çok titiz bir çalışmayı, incelikli bir yönetimi gerektirdiğini söylemeliyim önce. Sonra, insanların yaşayışları, konuşmaları; böylelikle ben buna ayna tuttum, gerçeği olduğu gibi anlattım savını ileri süremeyecektim, çünkü gerçekten ayrılıp soyuta doğru bareket başlamıştı bile. Kısa bir kararsızlık evresinden sonra senaryoda ek bir çalışma yapmam gerekti, filmi yönetirken de tabi. Şunu söylemeliyim, gerçek olandan yola çıkıp gerçekten uzaklaşarak soyuta doğru giden bir öyküyü film yapmaya yavaş yavaş başladım. Daha önce belgesel filmlerden edindiğim bilgilerle konulu filmler yapmıştım. Bu filmde anlattığım konuya da oldukça egemendim. Yazar , yazdıklarıyla ilgili durumları, öykünün içindeki kişilikleri çok iyi bilmelidir. Ancak bu çok iyi bildiklerini anlatırken öykünün planını, mekanını kurnaz bir şekilde kendi içinde gelişmesine de bırakmasını bilmelidir. Alışılmıştan uzaklaşmak yeni bir şeyler denemeye çalışmak güzel olduğu kadar da zordu. Yanılgıyı beraberinde getirebilirdi. Filmin konusu için bir eğretileme bulmak gerekiyordu, sonunda, bu da kuruldu. Şunu söylemeliyim, benimkisi bir adım almaya sıvanmak, denenmişten ayrılarak, gerçeği saf bir şekilde olduğu gibi anlatmak yerine, bir soyutun içinde yeniden doğumunu sağlamak. TV filmlerinde olduğundan çok farklı bir şekilde. Bunun doğru bir adım olduğunu sanıyorum, sürdüreceğim

□ *TV filmlerinden farklı bir şekilde dediniz. Bu tartışılan, eleştirilen bir konu olduğu halde, bazı sinema yönetmenleri TV için de film çekiyorlar. Anlatılan konu gereği böyle bir yaklaşım olabilir. Tabi TV'nin verdiği özgürlükler nereye kadar olabilir, o da ayrı bir sorun. Ama genellikle belli bir sınırı zorlayamıyor TV filmleri, ne dersiniz?*

■ TV kendi sınırlarını çerçevelemiştir, TV filmlerinde, ya da çoğunda gerçeğin, olabilirliğin sınırlarını zorlamak, yüreklice zorlamak pek rastlamadığınız, bir olay, bazı sinema filmlerinde olduğu gibi, bir otumna odasındaki televizyon gerçeğinden, başka bir otumıa odasına gitmek gibi. Oysa bundan daha fazla bir şeyler olmalı. Sınırları yürekliçe aşmaya çalışmalı. TV filmlerinin bunun pek yakınından bile geçtiğine inanmıyorum. Hastalıklı birşey belki de.

□ *Yine "Mitten İns Herz"e dönersek... Filmdeki tipleri, Anna'yı ve Armin'i, yani erkeği ve kadını izole edilmiş narsist tipler olarak değerlendirebilir miyiz?*

■ Evet, bugün yaşanan modern ilişkiler diye nitelenen ilişkiler içinde yeralan narsist kişilik örnekleri Anna ve Armin.

□ *Bu tiplemeleri biraz açalım dilerseniz. Anna, küçük, küçük olduğu kadar da dağınık bir apartman dairesinde kalmakta, bir supermarkette kasiyer olarak çalışmakta ve bağımsızlığını önemseyen, kendi içinde özgürbir tip görünümünde karşımıza çıkmakta. Oysa film ilerledikçe Anna'nın bu büyük kentin içindeki küçük apartmanında yalnızlığı biçimlenir. Yalnızlık bir gölge gibi izler onu . Öyle ki kendi kendine mektuplar bile yazar Anna. Sonu işyerinden kovulması, ardından, gidip saçlarını maviye boyatması. Bu bunu sanıyorum hem yalnızlığına karşı bir protesto, hem de güvenini yeniden kazanmak için bir çıkış biçimi olarak değerlendirebiliriz. Ve bunların dışında Anna'nın içinde özgür görünümüne karşın saklı kalan bir geleneksel kadın sorunu. Bu bir çelişki değil mi? Siz bu konuda neler söylemek istersiniz?*

■ Önce hemen belirteyim, özgür kadınla geleneksel kadın arasındaki bir çelişki Anna'nın içinde saklı olan. Evet Anna ilk bakışta özgür görünümünde olan bir kişilik, kendisine önem veren, yalnız yaşayan ve kesinlikle evlilik ve aile kurma düşleri kurmayan biridir. Anna kadınların özgürlüğü hareketinin çocuğu olarak karşımızda ilk cinsel deneyimini çok küçük yaşlarda geçirmiş, bunu diğer ilişkileri izlemiş, fazla gülmeyen ya da soğuk bir imajı yüzüne dikkatlice yerleştiren, buna kendisini de inandıran bir özelliktedir. Ama gerçekte o, kendisinden önce yaşamış kuşaklardan da, annesinden de, anneannesinden de çok farklı değildir. Onun bu özgür görünümü içinde onu kendi özel yaşantısının içindeki sorumluluklardan kurtaracak büyüler Prensinin gelecegine dair düşleri de vardır bir yandan. Onunla birlikte derin bir sembiyotik birliğin içine dalmak ve onun içinde kendini kaybetmek ister. Ben, —ne denli özgür, ne denli kendilerine güvenir görünümünde olurlarsa olsunlar— kadınların çok eskilerden bugünlere getirdikleri duygu ve düşünüşleriyle yeterli olmayan kişilikler olduğuna inanıyorum. Duygularımızı, düşlerimizi düşüncelerimizi biçimleyen yüzyıllara dayanan eğitim sisteminin getirdikleri bir çırpıda unutulamaz. Bunu ve bunun belirlediği kişiliğinizin bu yüzünü yadsımak tehlikelidir, dolayısıyla birlikte getirdiği yanılgıları olacaktır. Kadının olayı bir bütünün parçasıdır ve bu bütünden ayrı bir düşünmenin pek doğru olacağını sanmıyorum. Evet, Anna kadınların özgürlüğü hareketinin ortaya çıkardığı kendi içinde yalnız bir tip olarak karşımıza çıkan çoğulun bir parçasıdır. Gözlemlerimden ve kendi deneyimlerimden de biliyorum ki, bu iç çelişki dirgelerinde olduğu gibi Anna'da da sürmektedir. Elbette bu çelişkinin dışında kalmış olanlar vardır ama, genelin içinde küçük bir yer tutacak şekilde. Evet, Anna kendine mektuplar yazar, saçını boyatarak kendine olan güvenini yeniden kazandığını sanır ama, gerçekte saçını boyatarak satın aldığı sandığı gibi yeniden kendini sağlam bildiği temele dayaması, güvenini kazanması değil. onun imajını kendine bir maske gibi takmasıdır. Anna bu maskenin altında kendi kendini yönetmek yeteneğinden bile yoksundur, ama kendini başkalarına karşı canavarlaştıracak kadar da çok sever. Kendini yönetilmek üzere Armin gibi onu hiç mi hiç yönlendirmek isteminde olmayan birinin ellerine bırakma eğilimindedir.

□ *Armin de Anna'nın kendini göstermek istediği kadar belki daha fazla özgür, kendini seven ve düşünen bir kişilik olarak çıkıyor karşımıza. onun da çelişkileri var ama farklı. Anna'dan ayrı olarak değerlendirilmesi gerek gibi geliyor bana. Siz bu konuda neler söylemek istersiniz?*

■ Armin savaş sonrasında sıklıkla rastlanan yalnız kendini önemseyen insanların tipik bir örneği. Öyle ki, yaşamın içindeki acılar, başkalarının duyumları bir yana kendi çevresinde gelişen duyumla-

n kendininkileri bile yaşamına karıştırmamaya özen gösteren biri. Amerikan Dolarını, çikolatasını, Miki Mause'u tozlanmış bir dolapta bulup kısa bir an geçmişe dalsa da, ne geçmişin ne de o an yaşadığı olayların çevresindeki ya da kendisinin de içinde olması gereken bir konumdaki keder ve sevinçlerin yaşamını etkilemesine izin vermez. Etkili olan, etkili olması gereken, bağımsız olması gereken yalnız odur. Kuvvetli ve yalnız olmayı kendisinde yerleştirmiş bir kişi olarak her an etkili ve güçlü olmayı adeta bir görev sayar.

Kendinden başka kimseye güvenmez, kimseyi sevmeye de niyeti yoktur. Sürekli kendi için rasyonel davranmak çabasındadır ya taşlaşmış yüreğinde birşeylerin etkisini de duymaz değildir. Bu eksikliğin adını kendisi çoşku koysa da yaşamak adına ne vardır ki onun hayatında. Bu nedenle Anna'ya para karşılığında birlikte oturmayı teklif eder hem duygusal ve cinsel bir yakınlıkları olmamacasına. Evet tipik bir modern ilişki kurulur.

□ *Anna ve Armin'in kişiliklerine bakacak olursak, birbirlerine çok benzer görünmelerine karşın, kendi içlerinde ayrı ayrı yapılanmaları da vardır. Bu ayrımın nereden kaynaklandığını anlatır mısınız?*

■ Armin gelişen her türlü olaya karşın yaşam içindeki etkisini ve yerini yitirmeden varolacak bir kişiliktir. Örneğin bir kadın onu terketse bile o ertesi günü yine dişçi muayenehanesine gidecek ve herzamanki gibi hastalarıyla uğraşırken kimse ne olduğunun farkına bile varmayacaktır. Yaşam içindeki rolü ona siper olacak, o çalışmaya ve başarıya olan inancı ile göreli bir özerkliğin içinde her türlü güçlükten sıyrılmasını bilecektir. Oysa Anna Armin'in düşündüğü gibi kendi kendini yöneten özerk bir kişilik değil onun görünümündedir. Onun içinde olan yalnızca duyguları ve bencilce bir sevgiye, yalnız kendisine ait bir sevgiye olan bir gereksinimidir. Bu temel ayrım nereden kaynaklanıyor. Öncelikle şunu söyleyebilirim; tanıdığım kadınların çoğu duygusal kişiliklerden başka gerçek bir kişiliğe sahip değillerdir. Ve yine büyük bir çoğunluğu bir erkeğin uğruna işlerini, uğraşlarını rahatlıkla bırakabilirler. Kadınlar olarak hattâ, inanıyoruz ki, kurbağa prensi öptüğümüzde pek yorucu bulduğumuz sorumluluğumuzdan kendimiz adına kaçıp kurtulabiliriz. Görünüşte hiçbirimiz peri masallarına, prenslere, ideal erkek tiplerine inanmıyoruz ki. Bu böyle olsaydı, yıllardır uğraşılan özgürlük girişimlerinden sonra değerli olma gereksinimini de duymuyoruz. Kendimize önem vermemiz gerektiğini, toplum içinde bir yer edinmemiz gerektiğini, bağımsız olabilmeyi öğrendik. Buna karşın bu sert kabuğun altında hala eski fanteziler kaynayıp durmakta. Bunlar birazcık au yüzüne çıktığında birbirine çok yakın görünürdeki kadın ve erkek arasında ayrı yapılanmalara neden oluyor.

□ *Anna kucağında kaçırdığı Türk bebekle, Türkleri taşıyan bir otobüste giderken film trajik, trajik olduğu kadar da moral bir sonla bitiyor, bilmem yanılıyor muyum, film boyunca anlatılan sorunsalın bir anlamda da uç noktası var. Bu konuda hem bir insan olarak, hem de bir film yönetmeni olarak neler düşünüyorsunuz?*

■ Evet moral bir sonu özellikle kullandım. Böyle bir ilişkinin anlattığı öykünün böyle bitmesi gerekli göründü bana.

Bir film yönetmeni olarak sinema yoluyla sorunların irdelenmesinin gerekli olduğunu benimsiyorum ve bu tavrımı bu konuda ve diğer konularda sürdüreceğim. Özel olarak bu konuda ise kısaca şunları eklemek istiyorum: Bugün batıda görünürdeki kadınların özgürlüklerinin ardında çoğun güvensizlik ve sıkıntı var. Özgürlük güzel ama bunun farklı yönelmelere itmesi iyi sonuçlara yol açmıyor, bir orta nokta bulmak gerek. Bu nedenle eskiye özlem duyanlar bile var. Çünkü insanlar yaşadıkları anı değerlendirmeye yalnız o anı yaşamaya önem veriyorlar. Ve gittikçe insani değerlerden uzaklaşıyorlar. Birlikte yaşamanın, paylaşmanın güzelliğini yeniden kurmanın yolları araştırılmalı, insanların yeniden birbirlerini anlamaya çaba göstermesi hem olabildiğince fazla bir çaba göstermesi gerektiğine inanıyorum. Bu bir yandan da bir sistem meselesi elbette. Ancak sevginin yolları araştırılmalı, verebileceğimizin en fazlası, alabileceğimizin en fazlası ile sevgiye gereksinmemiz var. Narsist tutumları bir yana bırakmaya çalışmalı, karşılıklı sevgiyi kunnalıyız. Belki biraz ütopik ama, neden birlikte sevgiye doğru koşmayalım diyeceğim yine de ben.

□ *Böyle biçimsel bir denemeye ilk tepkiler nasıl oldu.?*

■ Gösterildiği yerlerde çoğunlukla iyi eleştiriler aldı film.

□ *Gerilere şöyle bir baktığımızda 1920'ler sonrasında sinema tarihine adını yazdırmış Fritz Lang, Ernest Lubitsch, Murnau, Mayer gibi pek çok önemli Alman sinemacısını görüyoruz. Sonra Nazizm, savaş ve Amerika'ya göç eden, etmek zorunda kalan Alman sinemacıları bir duraksama döneminden sonra 1960'larda bir bildiri ile genç Alman sineması kendini gösteriyor ve yeniden Wicki, A.Kluge, Schlöndorff gibi sinema ustaları çıkmaya başlıyor. Alman sineması ardından Herzog, Fassbinder vd. şimdilerde ise (sizin de içinde olduğunuz) yeni bir genç Genç Alman Sinemasından söz ediliyor. Siz bu konuda neler söylemek istersiniz?*

■ Şunu belirtmek isterim ki, bize yüklü bir sinema geleneği kaldı gerilerden, bu gelenek bize pek çok şey öğretti. Ancak, biz genç Alman sinemacıları olarak bizden öncekilerin; Herzog, Shlöndorf gibilerinin, özellikle çok iyi yönetmenler, çok önemli sinemacılar olmalarına karşın bir ögeyi, sinemanın ilk var olma nedeni olan eğlendirme ögesini dikkate almadıklarını söylüyoruz. Fassbinder, Schlöndorf ya da Herzog gibi sinemacılar aydın için sinema yapıyorlardı ve yapıyorlar. Oysa biz sıradan insanlara daha çok filmler yapmak istiyoruz ve unutulan eğlendirici ögeyi filmlerimizde önemsemek istiyoruz. Bir sorunu 1,5-2 saat boyunca irdelerken, bir filmin içinde eğlendirici ögeyi de katarak izleyiciyi eğlendirmeyi amaçlıyoruz.

□ *Sizle, sizden öncekiler arasındaki en önemli farkın eğlendirici öge olduğunu söyleyebilir miyiz o zaman? Ancak, bu ögenin çoğunlukla olduğu Amerikan sinması gibi bu konuda pekçok ustalar yetiştirmiş bir sinema yalnızca eğlendirici ögeye pirim vermek ve bir mela çarkını döndürmek aracına yönelik bir sinema yapmak tehlikesi de yok mu bunun içinde?*

■ Evet genel olarak öyle, sorunuzun diğer bölümüne gelince, titiz bir çalışmayla bunun başarabileceği inancındayım ben, ama yalnızca eğlendirme amacına yönelik filmler yapan kişilerde var. Genç Alman sinemasında, örneğin Friderich Zimmerman gibi. Okul öğrencilerine yönelik güldürü filmleri çekiyorlar.

□ *Bildiğiniz gibi sinemanın bir sanat ve kitle iletişim aracı olmasının yanında bir de tecimsel yönü var. Bir an Hollywood'u aklınıza getiriniz. Kocaman bir endüstri...*

■ Eğlendirici filmler yapmak amacından Hollywood'u taklit etmek gibi bir eğilimimiz yok. Ancak, yararlanmak gerektiğine de inanıyorum. Bizim kendi düşüncelerimiz ve anlatmak istediğimiz sorunlar var, bunun yanında kendi güldürü ögelerimiz. Ancak sinemanın tecimsel yönü de bir baskı aracı diğer yandan, ama ben kendi adıma tecimsel baskının filmlerime baskı yapmasına izin vermiyorum, vermeyeceğim. Bunun yanında bir de video olayı var ki, milyonlara bir anda ulaşabilme yetisine sahip. Örneğin "Mitten İns Herz"geçtiğimiz yılın Kasım ayında gösterime girdi, sanıyorum 500 bin kişiden fazla izleyen oldu. Ancak eğer bu videoda olsaydı nerelere dağıtımı yapılabilirdi. Bu da sinemayı etkileyen başka bir faktör tabi.

□ *Almanya'daki yapım koşulları nasıl, özellikle mali yönden?*

■ Çok zor, gün geçtikçe de zorlaşıyor. Her yıl ortalama 400 film senaryosu başvuruyor, ki bunların içinde eski ustalardan da katılmalar olabiliyor. ancak 5 tanesi film yapılma şansı elde ediyor. Özel kaynaklarda çok fazla değil.

□ *Geleceğe yönelik planlarınız nelerdir? Yeni bir senaryo ya da film üzerinde çalışıyor musunuz?*

■ Üç tane film senaryosu var elimde şu anda çalıştığım. Biri değişik kuşaklardan üç erkeğin öyküsünü kuşak çatışmasını irdeleyen bir güldürü, ikincisi bir polis ve kızının aile yaşamları ile ilgili, diğeri de, kıskançlığı irdeliyor. Hangisinin çekimi önce olabilir, şu anda bilemiyorum. Şartlara bağlı.

□ *Türk sinemasını tanıyor musunuz?*

■ İzlediklerimle tanıdığımı pek söyleyemem, çünkü çok değil. "Hakkâri'de Bir Mevsim", "At", gibi filmler izledim, beni gerçekten etkileyen filmlerdi. Bunlardan edindiğim kadarıyla, bu yönetmenler anlatımda sanırım doğrudan doğruya direk bir yol seçiyor. Oldukça etkileyici filmler.

●

Gençliğin iyigün dostları...

Çok değil, birkaç yıl öncesiydi. Herkes rahatlamış, sorumlu bulunmuştu. Nerede aksaklık var, nerede uyumsuzluk var yapanı belliydi: Gençler.

Kimse de, bu insanlar bizim geleceğimizdir, bunlar bizim çocuklarımız, bunlar olmadan biz nasıl oluruz, demiyordu. Dergiler çıkıyor, o dergilerin sayfalarında öyküler, şiirler, denemeler basılıyordu. Hemen tümü "suçlu"nun suçunu bir de başka türlü söylemeye soyunmuştu. Koca romanlar dolusu karalamalar sunuluyordu.

Herşeyin, herşeyin sorumlusuydu onlar.

Üstelik buna giderek kendisi de inanır olmuştu; artk genç yazarların birkaçı da böyle yazıyordu. Ya inanmıştı ya da ekmek oradaydı, bilinmez.

O günlerde *Yarın* dergisi uzun ve bugüne kadar ışık tutmayı başarmış çıkış yazısında ters yönde bir ses veriyordu. Bu dergi gençlerin dergisidir,ilkin yöneticileri, yazarları, çizerleri, okurları gençlerdir. gençliğin tüm ilgi alanı *Yarın*'ın da ilgi alanıdır, diyordu.

O anda da herhalde dudaklar bükülmeye, alaycı gülüşler gamzeleri çıkartmaya başlamıştı.

Ama 1984'e doğru birden durum değişti. Herşey pembeleşmişti sanki. Gençlere gülücükler yağdırılmaya, gençlerin yalnız okuru değil, herşeyi olduğu yayınlar çıkmaya başladı. Artık günler değişmişti. Gençlere önermelerde bulunan, yol çizen katı dergicilik yıkılmıştı; herşeyi gençlerce belirlenen yayınlar vardı artık. Büyük yayın tekellerince bayilere sürülen. Sonra yarışmalar başladı. Büyük tekellerin büyük ödüller koyduğu. Herşey gençler içindi.

Ne oluyor demeye bile zaman kalmadan anlaşıldı. 1980 öncesinin kalıpcı, dar gençleri artık çekilmişti, ortalığı yeni, cıvı cıvıl, geniş, dogmatizmden uzak gençleri almıştı. Bu canlılık da onlar içindi.

Evet bunlar söylenebildi, 1984 yılının ilk aylarında. Topu topu aralarında bir iki, en çok dört yaş fark olan gençler iki kuşağa ayrıldı, kafalarda, sayfalarda. Sonra da, herşey gençlere, denildi.

Bunlar iyigün dostlarıdır. Bugün kafalarında yarattıkları kuşağa hoş görünüp mevziler almaya çalışan, ama hiç kuşku olmasın ki birkaç yıl öncesi türü bir ortamda, yeniden o günlerde yapılanları yapacak iyigün dostları.

Gençlerinse, ne kimilerinin kafalarının ürünü kuşak bölünmelerine, ne de iyigün dostlarına gereksinimi yoktur.

● ahmet güneş

Gazi Üniversitesi'nde Neler Oluyor?

Öğrencilerin öğretmenlik hakları ellerinden alınıyor!

Yarın

1926-1927 öğretim yılı içinde açılan Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü içinde, 1932 yılında üç yıllık lisans eğitimi programıyla, Resim İş bölümü açıldı. Böylelikle, beş öğretmen ve 22 öğrenci, sanat eğitiminin gerekliliğini kavramanın verdiği güçle, örgün eğitim kurumlarında sürdürülecek çağdaş sanat eğitiminin temelini atmışlardı.

Yıllar bu inancı güçlendirdi. Çalışmalar kesintisiz sürdürüldü. Avrupa'daki sanat eğitimi dikkatle izlendi. İsmail Hakkı Tonguç'un katkılarıyla, yurtdışına öğrenciler gönderildi.

Çağdaşlaşma yolundaki Türkiye öğretmenleri, aynı yıllarda Avrupa'daki gelişmelere gözlerini kapatmıyorlar, sanat eğitimini çağdaşlaştırmak için Milli Eğitim Bakanlığı'na önergeler sunuyorlardı. Öğretmenlerin özverili çalışmaları, önemli yeniliklere yolaçıyordu. 1974-75 öğretim yılında, Milli Eğitim Temel Kanunu 43. maddesi içeriğine uygun olarak, dört yıllık kredi ve kur sisteminin gerçekleştiği, çağdaş anlamda sanat eğitimcisi yetiştirmeyi amaçlayan program uygulamaya kondu. Ancak 1975 yılında, geçerli bir gerekçe olmaksızın, program uygulaması durdurıldu. 18 Ekim 1978 tarih ve 31305 sayılı bakanlık onayı ile, öğretim süresi yeniden dört yıla çıkarılarak, Gazi Yüksek Öğretmen Okulu adını aldı. Resim-İş Bölümü, bu programla, Grafik, Resim, Heykel, Endüstri Tasarımı bölümlerini geliştirecek olumlu adımlardan birini atıyordu. Böylece 4. Beş Yıllık Kalkınma Planında, şura kararlarında, 14 Haziran 1973 tarih ve 1739 sayılı Milli Eğitim Kanunu'nun 43. maddesinde amaçlanan hedeflerden birine ulaşılmışdı. 20 Temmuz 1982 tarih ve 41 sayılı kanun hükümündeki kararname ile Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi biçimine dönüşerek, 56 yıl sonra "Fakülte" kimliğini aldı.

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi ve bünyesindeki Resim-İş Eğitimi Bölümü, alınan bu son kararla yeni bir kuruluşun sorunlarını mı, yıkılışın acısını mı yaşamaya başlamıştı? Kutsal bir meslek olarak benimsedikleri öğretmenlik mesleğini inançla sürdüren öğretmenler, artık bu kurumdan hiçbir bilimsel gerekçe gösterilmeden, onur kırıcı biçimde atılabileceklerini, geçen yılki Temmuz deneyiminden sonra, ta yüreklerinde duyuyorlardı. Sayıları Haziran ayında kesinleşeceği söylenen birkaç yüz öğretmenin "ne olacağı" sorusunun yanıtı ise, şimdilik bilinmiyor. Bu yeni durumun da YÖK'ün bugüne dek gösterdiği tutumun yadırganmaması gereken bir sonucu olduğu elbette düşünülebilir. Ne var ki, sözü edilen kurıma öğretmen olmak için giren, öğretmen olmak için eğitilen, programları Milli Eğitim Bakanlığı'nca onaylanan, çağdaş sanat eğitimcisi olmanın gerektirdiği ilgilerle donatılan öğrencilere Nisan 1984 tarihinde yapılan, "Grafik ve Heykel anasanat dalı mezunları öğretmen olarak onanmayacaktır" duyurusuna nasıl kabul edilebilir bir gerekçe bulunacaktır? Ve kendisini öğretmen olmaya hazırlamış beş eğitim fakültesi resim-iş eğitimi bölümü öğrencilerinin sorumluluğunu kim üstlenecektir?

Keyfi uygulamaların yoğun olduğu bir dönemde buna da gerekçe bulunduğunu varsayalım. 26 Eylül 1983 tarih ve 2148 sayılı tebliğler

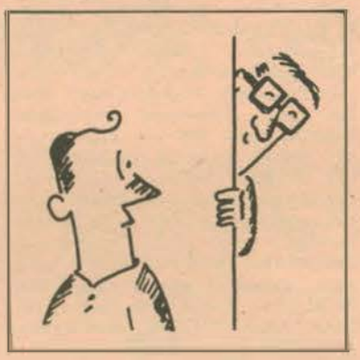

dergisinde yayınlanan Temel Eğitim-İş Eğitimi programının "Amaçlar" bölümünün 3. maddesine bakalım: "İlkokul 4. ve 5. sınıfların programında yeralan İş Eğitimi derslerine branş öğretmenlerinin girmesi esastır. Ancak branş öğretmenlerinin yetersizliği halinde bu ders, a-İlkokul içi eğitim kurslarıyla bu alan için yetiştirilen ilkokul öğretmenlerinden yetiştirilen branş öğretmeni görevlendirilir. b-Resim-İş öğretmenleri."

Dört yıllık lisans eğitimi sürecinde iki ve üç boyutlu yaratıcı etkinlik eğitimine yönelik bir kurumdan yetişen öğretmen adayına karşın, kısa süreli hizmet-içi eğitimle yetiştirilmiş öğretmene öncelik taşıyan anlayışın gerekçesi, hem de sözkonusu alan için yetişmiş öğretmen varken, bulunabilir mi? Temel eğitim kademesinde öğrenimlerini sürdürecek binlerce çocuğun sorumluluğunu taşıyan "yetkililer", bu soruna "kişisel sorun" damgasını vurabilecekler mi?

Kaldı ki, Müzik Eğitimi Bölümünün Piyano, Şan, Keman, Viyola anasanat dallarını bitiren adayların öğretmen olmasına izin veren düşünce, nasıl oluyor da, aynı anlamı taşıyan Grafik, Heykel, Resim, Endüstri Tasarımı bölümlerinden bazılarını ayırma yolunu seçebiliyor?

Bilimsel çalışmalarıyla ülkeye hizmette yükümlü üniversite henüz sanat eğitiminin gerekliliğini kavramış değildir. Uygulamalarını Batı üniversiteleri ile kıyaslamayı bir iş sanan Doğramacı, gene Batıda bu işlerin nasıl yapıldığını düşünüyor mu acaba?

Aynı programla yetiştirilen, geçen yıla kadar öğretmen olabilen öğrencilere üçüncü yıl "Hayır!" denilmesinin nedenleri açıklanmalıdır. Toplam uzmanlık derslerinin üçte birini oranında Eğitim Formasyonu dersleri almakla yükümlü tutulan, bir ay öğretmenlik uygulaması yapan, ama sonuçta öğretmen olamayan öğrencilere getirilecek açıklama ne denli inandırıcı olacaktır, elbette bu da sorunun öbür yanı. YÖK'ün ve MEB'in bu keyfi tutumları aldatmaca gerekçelerle hoş görülemez.

Temel eğitim öğrencilerini, sanat eğitimcilerini, ülkemizin sanat eğitimine ulaşma yolundaki çabaları yakından ilgilendiren bu akıl dışı uygulamaların sorumluluğunun taşınmayacak denli ağır olduğu gerçeğinin hiç kimsenin gözünden kaçmadığı ve kaçmayacağı bilinmelidir.

Öğrenciler ne diyor?

• Peki ya öğretmenlik hakları gaspedilen öğrenciler bu duruma ne diyor? Yönetimden, bocalarından beklentileri nedir, kendileri ne gibi girişimlerde bulunmayı düşünüyorlar? Biz onlara yandaki 5 soruyu sorduk ve yanıtlarını aldık

Heykel ve Grafik bölümlerinden üç öğrencinin yanıtları, sanıyoruz arkadaşlarının düşüncelerini de yansıtıyor.

Konuşmalar: OKAN ALKAN

1/ Neden bu okulu seçtiniz?
2/ Alınan son kararla öğretmenlik yapma hakkınızı yitirdiniz. Bu durumda, okulu bitirdikten sonra ne yapmayı düşünüyorsunuz?
3/ Grafik ve heykel anasanat dalını bitirenlere öğretmenlik hakkı verilmemesi kararı, bizi "sanat eğitiminin" ne olduğu üzerine düşünmeye itiyor. Siz "sanat eğitimi" nden ne anlıyorsunuz?
4/ Grafik (heykel) mezunu olmanız, sanat eğitimcisi olmanızı engeller mi?
5/ Okul yönetiminin bu karar karşısında nasıl bir tutum göstermesini beklerdiniz? Sizce niçin böyle bir karar alındı?

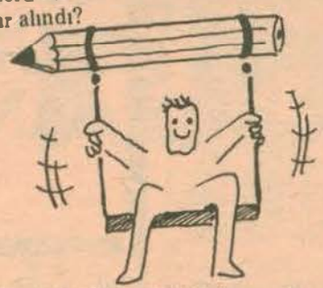

"BU OKULA GRAFİKER YA DA HEYKELTRAŞ OLMAK İÇİN GİRMEDİK, ÖĞRETMEN OLMAK İÇİN GİRDİK."

1/ Öğretmen olmayı istediğim için bu okulu seçtim.

2/ Aldığım bu eğitimle bir devlet dairesinde ya da bir grafik bürosunda çalışamayacağım için, diplomamı mutfak duvarına asmayı düşünüyorum.

3/ Öncelikle Türkiye'de sanat eğitimi denen bir olayın olduğuna inanmıyorum. Başta biz doğru bir eğitim almıyoruz.

4/ Hayır. Bu okula grafiker ya da heykeltraş olmak için girmedik, öğretmen olmak için girdik. Bu amaçla girenle de aynı dersleri aldık. Alınan karara bakılırsa, bizim plastik sanatların diğer dallarında çalışmamızda pek normal değil.

5/ Öğretmen olmayacak isek bize staj yaptırılmamalıydı. Okulun bu kararını değiştirilmesi için de yeterli çaba gösterdiğini sanmıyorum. Böyle bir kararın "sanat eğitimi" nin gerekliliğini silmekten, bu konuya ilişkin gerekli bilgilenmeye sahip olmamaktan kaynaklandığını sanıyorum.

"BU KARARIN KESİNLİKLE BİLİMSEL BİR YANI OLAMAZ, DÜPEDÜZ SAÇMA BİR KARAR."

1/ Birincisi öğretmenliği sevmem, ikincisi de resme olan ilgim.

2/ Şu anda bir grafik bürosunda grafiker olarak çalışıyorum. Girişimlerimiz olumlu sonuçlanmazsa grafiker olarak çalışmayı sürdüreceğim. Ancak her arkadaş bu olanağa sahip değil. Olanlar da yaşamlarını sürdürebilecek düzeyde bir gelir elde edemiyorlar.

3/ Öncelikle sanat eğitimini oluşturan ögeleri (resim, heykel, grafik, tasarım v.b) birbirinden ayrı ayrı düşünmek bana ters geliyor. Sanat eğitimi alacak kişilerin eğitiminde de böyle bir ayrıma gidilmemelidir. Ne yazık ki, sanat eğitimcisi yetiştiren bir kurum olan okulumuzda bile bu gerçek henüz kavranamamıştır. Böyle giderse kavranabileceğini de sanmıyorum.

4/ Bu kararın kesinlikle bilimsel bir yanı olamaz, düpedüz saçma bir karar. Çünkü üçüncü sınıfa dek tüm Resim-İş Bölümü öğrencileri olarak aynı dersleri aldık. Üçüncü sınıftan itibaren de anasanat dallarımıza ayrıldık. Bunun dışındaki tüm derslerimiz yine ortaktı. Ya bu ayrıma baştan gidilmeli idi, ya da hiç gidilmemeliydi.

5/ 7 Kasım 1983'de alınan bu karar bizlere okul yönetimince gerekli şekilde duyurulmadı. Bu karar bilindiği halde biz neden staja gönderildik, neden eğitimle ilgili dersleri almayı sürdürdük? Bu günlerde bazı çalışmalar yapılıyormuş. Öyle sanıyorum ki, bu kararı alan kişiler "sanat eğitimi" denen olayı yeterince kavrayabilmiş değiller.

"YÖK'ÜN DİĞER AKSAKLIKLARINDAN BAĞIMSIZ DEĞİLDİR."

1/ Öğretmenliğim benim için en uygun meslek olduğuna inanıyorum, bu nedenle seçtim.

2/ Bu olayın olumlu sonuçlanması için çalışacağım. Eğer öğretmenlik hakkını alamazsam, bir grafik bürosunda çalışmak isterim. Ama bu alanda da uygun çalışma koşulları yok.

3/ Sanat eğitimi heykeli ile, resmi ile grafiği ve tasarımı ile bir bütündür, birbirinden ayrılamaz. Eğer sanat eğitimi sadece resim eğitimi olarak görülüyorsa, biz bu eğitimi üçüncü sınıfa dek aldık. Ama ben temelinde bu ayrıma karşıyım.

4/ Engellemez. Çünkü bu okul bugüne değin "sanat eğitimi"ni bir bütün olarak görmüştür ve uygulamalarını da hep bu doğrudan hareketle yapmıştır.

5/ Okulun bu karar karşısındaki tutumu, "siz karışmayın, biz halledeririz" şeklinde idi. Ayrıca bu karar YÖK'ün diğer uygulamalarından, aksaklıklarından bağımsız değildir. Bizim şu anki durumumuz okuldan atılmış bir öğrencinin durumundan farklı değildir.

Kimlere, niçin arka çıkılıyor?

Ankara Gazi Üniversitesi'ne dikkat... Bu üniversitede öğrenciler ve çalışanlar üstünde çok boyutlu bir baskı kurulmaya çalışılıyor. Biliyorsunuz, *Yarın*'ın geçen sayısında, İbrahim Çiftçi'nin üniversite kapısında özel bir konuk gibi karşılandığını yazmıştık; hem de Rektör Şakir Akça tarafından.. *Yarın*, bu sayısında da bu üniversitede olan biteni, kamuoyundan saklama çabalarını aşarak, duyurmayı sürdürüyor. Gazi Üniversitesi, kapatılmış "aşırı sağ" partinin yandaşlarının öğrenci ve çalışanlar üstünde psikolojik ve fiziksel terör kurmaya çalıştığı fakültelerden oluşuyor. Sözkonusu "militanlar", herkesin gözüönünde saldırılar düzenliyorlar, tehdit ediyorlar, kendileri dışında herkesi sindirmeye çalışıyorlar ve sıkı fıkı oldukları yönetimin de tepkisini görmüyorlar. Bu yüzden, saldırıya uğramayan öğrencilerin şikayetleri "havanda su dövmekten" öte bir işe yaramıyor. Diyorlar ki: "Bu okulda sizin değil, bizim borumuz ötecek!" İşte bu pervasızlığın bazı örnekleri:

MESLEKİ EĞİTİM FAKÜLTESİ'NDE DERGİ OKUMAK YASAK!

Bir başka olay ise, geçtiğimiz günlerde gene Gazi Üniversitesi'ne bağlı Mesleki Eğitim Fakültesi'nde yaşandı. Bu okulun "aşırı sağcı militanları", ilerici dergi ve gazete okuyan öğrenci ve çalışanlara, kız-erkek ayrımı gözetmeksizin, bir sınıfa kapatıp saldırıya geçtiler. Bu saldırı olayı öğrencilerin aileleri tarafından okul yönetimine yansıtılmasına karşın, okulun dekanı, "Bu okulda böyle bir saldırı olmamıştır," diyecek denli ileri gidiyordu. Cumhuriyet gazetesinin "Duyduy Gördük" köşesine ve *Yarın*'a birçok kereler yansıdığı gibi, bu okula ilerici dergi ve gazeteler giremiyor, okuyanlar saldırıya uğruyor ve ne yazık ki tüm bunlar duymazlıktan ve görmezlikten geliniyor.

İKTİSADİ ve İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİNDEKİ HAVACILIK KOLU ÇALIŞMALARINA DİKKAT

Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'ndeki saldırı ve yeniden örgütlenme planlarını ise, ele geçirdikleri Havacılık Kolu'nda gerçekleştiren aynı "militanlar", okulun zemin katını, "Kol çalışmaları" için diledikleri gibi kullanıyorlar. Okul yönetimi ise, bu girişimleri ödüllendirmek için, suskunluğu seçiyor.

7 Nisan Cumartesi günü Gazi Üniversitesi merkez binası salonunda yapılan halkoyunları şenliğine 35-40 kişilik bir grupla gelen aynı saldırganlar, salonda bulunan izleyiciler üstünde psikolojik bir terör ve baskı havası yaratmaya çalıştılar.

Yukardan beri sıraladığımız olaylar, Ankara'nın Beşevler bölgesindeki Gazi Üniversitesi'ne dikkatlerimizi toplamanızı gerektiriyor. Yaşadığı günlerin sorumluluğunu teninde duyan tüm ilerici gençleri, günlük basını, köşe yazarlarını yeniden dirilen "teröre" karşı uyanık olmaya çağırıyoruz.

Görünüm:

"GAZETELER MEKTEPLİLERİ PROFESYONEL GAZETECİDEN SAYMIYORLAR LİSE MEZUNU İŞLEMİ GÖRÜYORUZ..."

□ *Görünüm'ün çıkış amacından sözeder misiniz?*

■ Görünüm öncelikle bir uygulama gazetesi. Bizler BYYO öğrencileri, derslerde öğrendiğimiz teorik bilgileri, haber yazma, röportaj, inceleme, araştırma tekniklerini uygulama olanağı buluyoruz. Yazımı, çizimi, mizanpajı, dağıtımı ile, Görünüm öğrencilerin bir ürünüdür. Kadro sürekli değişiyor. Geçen yıla kadar tüm öğrencilere açıktı. Bu yıl yönetmelik değişti. Meslek eğitimi görmedikleri için 1.sınıf öğrencilerinin burada çalışmaları yasaklandı. 4. sınıfların ve 3. sınıfların da ağırlıklı katıldıkları bir çalışma. 1. sınıflardan da etkin arkadaşlarımız var. Ancak genede bütün bunlara bakarak Görünüm'ün okulun tüm öğrencileri ile bütünleşebildiğini söyleyemeyiz.

□ *Görünüm'ün çıkış aşamalarını kısaca anlatır mısınız?*

■ Görünüm tüm aşamaları ile öğrencilerin ürünüdür demiştik. Önce tüm okul öğrencilerinin katıldığı 'İstihbarat toplantıları' yapılır. Toplantılara okul yönetiminden de Yazı İşleri Müdür (Öğretim ve Araştırma Görevlisi) ve Genel Yayın Yönetmeni (Prof.) katılır. Toplantıda Görünüm'ün konuları çerçevesinde yazı verecek olanlar saptanır, bir tarih belirlenir. Gelen yazıların, kendi aramızda oluşturduğumuz bir kurul tarafından teknik hataları, dil yanlışları düzeltilir. Daha sonra Genel Yayın Yönetmeni (Prof. Dr. Oya Tokgöz, G. ve H.İ. Bölümü Başkanı) yazıları denetler. Girecek yazıları saptar. Yazılar en son gazetenin sahibi (Okul Müdürü) tarafından denetlenir. Çıkmayacak yazılar yerine yeni yazılar saptanır. Mizanpajı ve baskısının bazı aşamaları ile dağıtımı da öğrenciler tarafından gerçekleştirilir.

□ *Görünüm çalışanları olarak okuldan mezun olduğunuzda nasıl bir piyasa ile karşılaşacağınızı düşünüyorsunuz?*

■ Görünüm'de çalışıyor olmanın bize çeşitli yararları var. Piyasada tanınıyoruz, daha deneyimliyiz. Çeşitli gazetelerde çalışan başarılı arkadaşlarımız var. Piyasaya girmemiz gene de zor. Gazeteler mektepliler profesyonel gazetecilerden saymıyorlar. Lise mezunu işlemi görüyoruz. Belli bir süre -kuruma göre değişiyor- kadrosuz olarak çalışıyoruz. Diplomamız belirleyici olmuyor. Bir süre çalıştıktan sonra işe alınma durumu da olabiliyor. Bunların dışında okuldaki denetim mekanizmasının bir benzeri ile karşılaşacağımızı da biliyoruz. Burada okul gazetesi olmanın getirdiği farklılıklar var. Yazılar geri çevrildiğinde nedeni açıklanabiliyor. Bir "öğrenme" sözkonusu. Amatör bir çalışma var. Piyasada ise demokratik olmayan bir ortam var. Basın kapalı bir ortam, olanakları sınırlı. Yukardaki koşulları kabul ettiğimizde ancak iş bulabileceğiz. Demokratik olmayan bir ortamda salt geçimimizi sağlamak için çalışmak zorunda kalacağız. Bu da yaratıcılığımızı köreltecektir. Basın araştırmacı gazeteciliğe yönelmek zorunda ancak tam tersi bir 'gelişme' söz konusu, sansasyonel, magazin basını giderek artıyor. Bu anlamda bir denetim söz konusu değil, olması da beklenemez.

Okulumuzdaki eğitimin yeterliliği de tartışılır. Her konuda genel bilgiler verilmeye çalışılıyor. Habere daha farklı yaklaşmak, olayları geniş boyutlu incelemek öğretilmiyor. Basın bize daha farklı yaklaşsın diyemiyoruz. Bu nitelikte bir basın göremiyoruz. Nitelikli olanların da olanakları kısıtlı.

□ *Görünüm'ü çıkartırken karşılaştığınız, zorluklar,*

görünüm

TRT'den ayrılmalar artıyor

Üniversitelerde psikolojik danışma merkezleri kuruluyor

olanaksızlıklar nelerdir?

■ Teknik olanaksızlıklar var. Teyp, fotograf malzemesi, vb. şeyler eksik. Ancak sorun bu tür olanaksızlıklar değil. Öğrencilerin Görünüm'de çalışmalarını verimli gerçekleştirmeleri, tüm öğrencilerin Görünüm'e demokratik katılımlarının sağlanması gerekir. Katılımın az olmasından dolayı işler belli öğrencilerin tekeline kalmaktadır. Bizler öğrenci olarak derslere girmek, vize koşullarını aşmak, bu arada da sosyal ilişkilerimizi sürdürmek zorundayız. Derslerin ağırlığı öğrencilerde diğer ilişkiler ya da görünüm gibi bir seçme yapmak durumunda bırakıyor. Görünüm çalışmaları bu koşullarda seçenek olamadığı için katılım pek fazla olmuyor.

Çalışmalarımızda belirleyici olan bir denetim mekanizması var. Konu sınırlaması, daha geniş anlamda sınırlılık sorunu öğrencilere karşı genel bir güvensizliğin de ifadesi olarak karşımıza çıkıyor. Bu genel güvensizlik hem kendi içimizde oto-kontrol sistemi ve hem de başka tür denetimleri de kendiliğinden getiriyor. Bütün bunlar bir okul gazetesi olmanın getirdiği sorunlar. Amatör bir ruhla profesyonel yazılar çıkartmaya çalışıyoruz. Öğretmenlerimizi de suçlamıyoruz. Bize iyiniyetle yaklaşanlar var. Ancak onların da üstünde insanlar, kurumlar var.

Görünüm'de öğrencilere piyasa koşullarının yaratılması yolunda bir 'gelişme' den de sözedilebilir.

ÜNİVERSİTEDE KÜLTÜR SANAT

SBF Halk Oyunları Topluluğu:

"3000'E YAKIN ÖĞRENCİSİ OLAN BİR FAKÜLTEDE, VAROLAN TEK KÜLTÜREL ETKİNLİĞE 200'E YAKIN KİŞİNİN BAŞVURMASI OLDUKÇA ÜZÜCÜ VE DÜŞÜNDÜRÜCÜ"

□ *Çalışmalara başlarken amacınız neydi? Okulunuzda sizden başka etkinliği olan gruplar var mı?*

■ SBF Bünyesinde halk oyunları çalışmaları 1976 yılından beri sürmekteydi. Ancak her yılın sonunda dağılıp ertesi yıl yeniden oluşturulan çalışmalardı bunlar. Bu temelden hareketle iki başlı bir amacımız var bizim: Halk Oyunları Topluluğu'nu (HOT) "Halk Bilim Topluluğuna dönüştürmek ve bu yapıyı süreklilliğe kavuşturup kurumsallaştırmak. Halk kültürünün, onun dinamik yapısını irdelemeden yapılacak ve sadece seyirlik işlevini yerine getirecek çalışmaların yeterince anlamlı olmayacağı kanısındayız.

Sağlıklı, kurumsal bir yapıya kavuşmamız diğer etkinliklerin de yolunu açabilirdi. Olmadı! Biz hedeflerimize ulaşamadık. Diğer etkinlikler (özellikle THM korosu ve tiyatro) için yapılan başvurular da reddedildi. Satrancı dışarda bırakırsak, şu anda bizim dışımızda etkinlik gösteren grup yok.

□ *Okul öğrencilerinden ve yönetiminden beklediğiniz ilgiyi görebiliyor musunuz? Karşılaştığınız başlıca sorunlar nelerdir?*

■ Dönem başında fakülte yönetiminin oldukça geniş kapsamlı vaadleri sözkonusuydu. Sanıyoruz bunda en büyük etken geçen yılki AÜ Halk Oyunlar Yarışmasında ikinci olmamız. Ancak çalışmalar başladıktan sonra yardım bir yana, bazı bürokratik engellerle karşılaştık. Örneğin yerimiz yok. Okulumuzun spor salonu bile bize kapalı. İki hafta öncesine kadar da okul binası içinde çalışmamıza izin verilmemişti.

Yarın bir gösteri yapacak olsak giysi, müzik ve bunların finansmanı sorununu çözümlememiz gerekecek. Bu giderler için fakülte bütçesinden fon da ayrılmadı. Cebimizden karşılama durumunda kalabiliriz. Çalıştırıcımız bile ücretsiz yapıyor bu işi.

Öğrenci arkadaşların ilgisine gelince, geçen yıllara göre daha fazla. Ancak 3000'e yakın öğrencisi olan bir fakültede, varolan tek kültürel etkinliğe 200'e yakın kişinin başvurması oldukça üzücü ve düşündürücü bir tablo çıkarıyor karşımıza. Bu sayı ağır sonunlar yüzünden 35'e kadar düştü. Bu küçük grup ise topluluğa sorunları ile birlikte sahip çıkmakta kararlı insanlardan oluşuyor.

□ *Şu anda çalışmalarınız ne durumda? Son olarak söylemek istedikleriniz var mı?*

■ Şu andaki çalışmalarımız bir gösteri ekibi oluşturmaya yönelik olarak devam ediyor. Bu ekip oluştuktan sonra izin alabilirsek fakültemiz bünyesinde çevre fakültelerin de katılımıyla yarışmaya-yarıştırmaya alternatif olarak, şenlik benzeri bir gösteri düzenlemeyi düşünüyoruz. Önümüzde kalan kısa süreyi ve elimizdeki olanakları göz önünde aldığımızda daha uzun erimli hedefler koymamız fazlaca iyimserlik olur.

Başka söyleyeceklerimiz var mı? Aslında çok şey var ve bir çoğu bu güne kadar yinelenip durdu. Öğrencilerin ağır öğrenim koşulları yüzünden birer makine durumuna geldiği, yaratıcılıklarına ket vurulduğu günümüzde, yine bu öğrencilerin aktif katılımlarıyla gerçekleşecek etkinlikler geçmişe oranla daha büyük önem kazanıyor. Oysa, bu alanda çok küçük bir öğrenci kitlesi çalışmakta, koşturmakta, yaratmakta, üretmekte. Çok daha geniş bir kitle ise üretilenleri izlemekle yetiniyor. Herşeyden önce bu anlayışın kırılması gerekli. Bu başarılırsa yaratılan ürünler gereken anlamına kavuşabilir ancak.

ODTÜ Oyuncuları:

"BİZE ÜNİVERSİTE İÇİNDE TİYATRO YARATAMAYACAĞIMIZ BELİRTİLDİ."

□ *ODTÜ Oyuncularının 1980 yılına kadar olan çalışmalarından ve Amatör Tiyatro Şenliklerinden kısaca sözeder misiniz?*

■ ODTÜ Oyuncuları 1960 yılından bu yana çalışmalarını sürdürüyor. Tiyatro çalışmalarının yanı sıra, 1967 yılından 1982 yılına kadar çeşitli kesintilerle süren Amatör Tiyatro Şenlikleri düzenlenmiş. Kulübün eski dönemlerine ilişkin bilgilerimiz en eski arkadaşlarımızın 1976 yılından beri çalışmalarına katılmalarından dolayı ancak 1976'dan başlıyor. Topluluğun 1980 yılına kadar olan çalışmaları İkinci Vardiya (Haşmet Zeybek), Carrar Ananın Silahları (B. Brecht), Gelin Görün (ODTÜ Oyuncuları), Şili'de Av (Orhan Asena), Sömürge (Charles Proust), III. Reich'ın Korku ve Sefaleti (B. Brecht), Gişe (Jean Tardeu), Galile'nin Yaşamı (B. Brecht) oyunlarını kapsıyor.

1980-81 öğretim yılında bir yıl kapalı kalan topluluk 1981-82'de çalışmalarına yeniden başladı. 50'ye yakın çalışanın, ülkedeki tek Amatör Tiyatrolar Şenliğini düzenlemenin bilincinde olarak girdikleri yoğun bir çalışma ile 1982 Amatör Tiyatrolar Şenliği düzenlendi. Zaman zaman bizim gücümüzü aşacak engellerle karşılaşmamıza karşın, çalışanların güç birliği, Öğrenci İşleri Dekanlığı'nın büyük katkıları

DTCF Tiyatro Bölümü:

"GENÇLİK SORUNLARINI VAROLAN KOŞULLARDAN SOYUTLAMAYA KARŞIYIZ..."

□ *DTCF Tiyatro Bölümü olarak çalışmalarınızı özetler misiniz? Çalışmalarınızda amacınıza ulaşabiliyor musunuz?*

■ Bölümümüz asıl olarak tiyatronun kuramsal yanına ağırlık veren bir eğitim biçimini benimsemiştir. Son üç-dört yıl içersinde uygulamaya da ağırlık verilerek kuram ve pratiğin bir arada yürümesi gayreti oluşmuştur. Ancak eğitimimiz bir konservatuar eğitimi olamadığı için oyunculuk gibi pratik uğraşlarda yetkinlik söz konusu değildir. Amacımız, son uygulamamız olan "Yaren ve Samah"da belirttiğimiz gibi, ulusal kültürümüzü tanımak ve tanıtmaktır. Sahne üzerine gelen ürün tüm bölüm elemanları tarafından kotarılmakta, araştırma, yazım, sahne üzeri görevler ortak bir çaba ürünü olarak ve toplu çalışma ile gerçekleştirilmektedir. Tiyatroda işlev olarak uzanabildiğimiz (ki bu ne yazık ki çok sınırlı olmakta) izleyiciye görsel tad yanında doğru ve tutarlı olan bir düşünce birikimi de aktarmaktır. Çalışmalarımız salt kendi kültür birikimimize yönelmekle kalmayıp kuramsal eğitime koşut olarak evrensel kültür ürünlerinin incelenmesi ve sergilenmesi biçiminde de gelişmektedir. Bu bağlamda tiyatronun işlevine uygun olarak seyirciye ulaşma çabamız sınırlı kalmakta, ekonomik koşullarımızın bağlayıcılığı bizi bu konuda zorlamaktadır. Bundan başka üniversiteler yapısının tüm öğrencilerce belirli olan bağlayıcılığı aynı biçimde bize de yansımakta, çalışmalarımızın verimini düşürmektedir. Bölümümüzün bizce bir avantajı, diğer kürsüler ve bölümlerce çok sınırlı olan pratik çalışma olanağının, bizde teorik ve pratik olarak bir arada yürümesi, ortak çalışma, ortak üretim, iyiyi, güzeli ortak çabamızla kotarma anlamında katılım sağlamasıdır.

□ *Karşılaştığınız güçlükler ve beklentileriniz nelerdir?*

■ Bunların yanında sergilenmekte olan kültürel etkinlikleri izleyebilme olanaklarının sağlanabilmesini istiyoruz. Ekonomik koşullarımızın yetersiz olması, eğitimimiz açısından izlememiz gereken bu tip etkinliklerden yararlanmamızı engelliyor.

Biz bir üniversite tiyatrosuyuz. Bununla bağlaşık tiyatro ile uğraşmayı amaç edinmiş gençler olarak şu günlerde gündeme gelen "gençlik tiyatrosu" olayına da değinmek istiyoruz. Gençlik tiyatrosu adına getirilen örneklerden yola çıkarak gençlik sorunlarını varolan koşullardan soyutlamaya çalışıp salt kuşak çatışması ya da farklı biçimlerde lanse edilmeye çalışılmasına karşıyız. Bu olaya daha bilimsel ve somut yaklaşımlar getirilmesini istiyoruz. Üstelik var olan ekonomik ve sosyal koşullar toplumda her bireyi yaklaşık aynı biçimde etkilediğinden tiyatro kavramının ayrıştırılıp salt gençlere yönelen "gençlik tiyatrosu" adıyla seyircisini ve konularını belirlemeye çalışan bu olayın işlevsiz kalacağı açıktır. Toplumun yaşadığı koşullar bellidir, bu koşulları hazırlayan nedenler bellidir. Bu taban üzerinde gençliğin kendine özgü sorunları da vardır. Ancak biz bunun dile getirilmesi aşamasında tabanın kaydırılıp kuşak çatışması gibi çok yüzeysel bir yaklaşıma hedef olmasına karşıyız.

▲

AÜ Hukuk Fakültesi Tiyatro Topluluğu:

AÜ HUKUK FAKÜLTESİ 'EVCİLİK OYUNU'NU SERGİLEDİ

"OLUŞTURMAYA ÇALIŞTIĞIMIZ AMATÖR RUH OYUNUMUZA DA YANSIDI..."

▲

AÜ Hukuk Fakültesinin sosyal etkinlikleri Nisan ayında da Adalet Ağaoğlunun yazdığı, Serap Eyüboğlu'nun yönettiği ve Hukuk Fakültesi Tiyatro Topluluğunun sahneye koyduğu "Evcilik Oyunu" adlı oyunla sürdü. Topluluk üyeleri oyunun sahneye koyuluş aşamalarını şöyle özetlediler:

"60 yıllık Hukuk Fakültesi'nde ilk kez bir tiyatro gurubu kurduk. 1983-1984 öğretim yılının başında çalışmalara başladık. İlk iki-üç ay sergilenebilecek (üniversite öğrencilerine seslenebilecek) bir oyun aramayla geçti. Sonunda Adalet Ağaoğlu'nun Evcilik Oyunu'nda karar verdik.

Bizler için oyunu sergilemekten çok prova aşamaları önemliydi. Provalar süresince üniversitede özlenen bir ortamı yaratmaya çalıştık. Gençlerin sorunlarından biri olan karşı cinsle ilişkilerin sağlıksızlığının nedenlerini tartıştık, sorunu çok boyutlu ele almaya çalıştık. Oyunun içeriğini doğru yorumlamaya özen gösterdik. Tüm bu tartışmalar kendi aramızdaki ilişkileri olumlu yönde etkiledi. Çalışmalarımız sırasında oluşturmaya çalıştığımız amatör ruh oyunumuza da yansıdı.

Mali konular her amatör gurupta olduğu gibi bizde de sorun oldu. Okul fonundan bize ayrılan paradan yararlanamadık. Bu sorunu kendi olanaklarımızla çözümledik. En büyük avantajımız da çalışma salonunu kullanmamıza izin verilmesiydi. Oynadığımız sürece salon tümüyle doluydu. Dekan ve davetliler oyunu çok beğendiler. Sanırız gelecek yıla daha kolay izin alabileceğiz. Bu yıl oynamak için ancak son hafta izin alabildik. Oynamama durumu da olabilirdi."

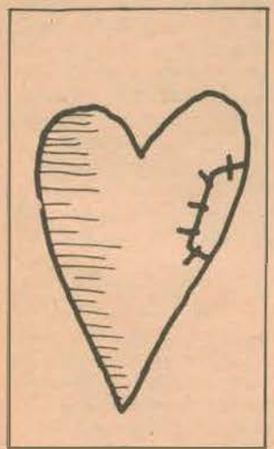

(ulaşım, barınma, basım vb. işlerde) ve her düzeyde öğrencinin anlamlı katılımları ile bunları çözümledik. 16 Topluluk ve 2000'e yakın seyircinin katıldığı Şenlik üniversite sınırları içinde gerçek anlamda bir dostluk serüvenine dönüşmüştü.

'Şenlik 83'te buluşalım' dileği 83'te gerçekleşemediği gibi, 84'te de gerçekleşemedi. Şenlik düzenlenmemesine ilişkin gerekçeler ODTÜ Oyuncuları için tümüyle geçersizdir. Tiyatro şenlikleri ODTÜ Oyuncuları tarafından Tiyatro adına pek çok kaygının taşınmamasından ötürü gerçekleştirilmiştir. Bunun dışındaki suçlamalar ise, ancak belirsiz bazı nedenlere geçirilen kılıflar niteliğini taşımaktadır. Tiyatro adına kaygılarımızı paylaşan herkesin dileği şenliklerin bir an önce başlamasıdır.

□ *1982 yılından sonra ODTÜ Oyuncularının çalışmaları ve daha genel olarak ODTÜ'deki sosyal etkinlikler hangi yönde geliştiler?*

■ ODTÜ Oyuncuları olarak Şenlik 82 süresince iki oyun daha çalıştık. F. Dürrenmant'ın Yunanlı Bir Kız Aranıyor adlı oyunu yerleşik ahlak anlayışına karşı yaşamın ahlak anlayışını belirlediği biçiminde bir eleştiri getiriyordu. İkinci olarak üniversite tiyatroları bünyesinde yeni bir girişime önayak olmaya çalıştık. ODTÜ Tiyatro Kulübünde ilk kez çocuk oyunu çalışmaları başlattık. Ahmet Önel'in Ay Masal Vay Masal adlı çocuk oyununu üniversite çevresindeki ilkokullardan gelen büyük düşünceli küçük kardeşlerimize sergiledik. Bu girişimimiz de "üniversitemizde öğrenim gören öğrencilerin en az 17 yaşında olmalarından dolayı çocuk oyunu çalışılamayacağı gerekçesiyle" sona erdirildi.

1983-84 öğretim yılında YÖK'ün üniversitedeki sosyal faaliyetlere ilişkin yeni düzenlemeleri ile tüm toplulukların bağlı olduğu Öğrenci İşleri Dekanlığı kapatıldı. Kültürel Faaliyetler Koordinatörlüğü adlı yeni bir yapı oluşturuldu. ODTÜ'de böylece tüm topluluklar yeni bir döneme girmiş oldu. Tiyatro çalışmalarımız bir süre askıda kaldı. Daha sonra bizden London Times, Newyork Times gibi günlük gazetelerin son bir yıllık sayılarını inceleyerek, Avrupa ve Amerika'da oynanan oyunlar konusunda bir rapor hazırlamamız istendi. Bir süre sonra da ODTÜ Oyuncuları tarafından baştan beri önerilen W.Shakespeare'in Hamlet adlı oyununun oynanması kabul edildi. Aynı tarihlerde Harold Pinter'in Gel Git Dolap adlı oyununu da çalışmaya başladık. Her iki oyunu da Haziran başlarında sahneleme olanağı bulduk. Hamlet Shakespeare'in özgün metnine dokunmadan yapılacak bir Çağdaşlaştırma çalışmasını temel almıştır. Her iki çalışma da çok büyük ilgi görmesine karşın Hamlet ancak iki kez, Gel Git Dolap ise bir kez sahnelenebildi.

ODTÜ Oyuncularının 83-84 yılındaçalışmalarına başlamak için yaptığı başvurular karşılıksız kalmış, bize üniversite içinde tiyatro yapamayacağımız, ancak istersek bu sınırlar dışında çalışabileceğimiz (kendi olanaklarımızla) belirtildi. Bizler tarafından alabildiğine karanlık olan nokta üniversite dışında tiyatro çalışmaları yapabileceğimize göre, üniversite içinde bu çalışmaları niçin yapamayacağımızdır. Kentte çalışabileceğimize göre yasal bir engel yoktur. Üniversitede tiyatro çalışmak hangi koşullara bağlıdır?

kültür-sanat dünyasından...

Bergman, "Fanny ve Alexander"in çekimi sırasında, Alexander rolündeki Bertil Güve ile.

56. OSCAR GALASI'NDA BAŞARI BROOKS İLE BERGMAN'IN...

YARIN (ÖZEL)

Evet, yönetmen *James L. Brooks*'un filmi "Sevgi Sözcükleri'nin (Terms of Endearment) birkaç Oscar alacağı biliniyordu ama *İngmar Bergman*'ın son filmi Fanny ve Alexander"in ilk kez 4 Oscar alan yabancı film olacağı pek akla gelmemişti. İsveçli yönetmen, kendisiyle, ödüller verilmeden bir gün önce konuşan *Expressen* gazetesinin mubabirine şunları söylemişti: "Su sıralar ben Hollywood'da olanlarla hiç ilgilenmiyorum. Benim yaşama ve çalışma şeklim böyle. Hep o an elimdeki işe veriyorum tüm ilgimi. Şimdi Enquist'in piyesi 'Yağmur Yılanlarının Yaşamından' ın sahneye konmasına ayırdım tüm dikkatimi". (10.4.1984) Sinema kadar tiyatroyla da ilgili olan ünlü yönetmenin sözünü ettiği piyes, şu sıralar Münih'te perdelerini açacak. Ondan önce tamamladığı "Kral Lear", Stockholm'de kapalı gişe oynamakta.

Bergman'ın filmi, "en iyi yabancı film", "en iyi dekor", en iyi kostüm" ve "en iyi fotograf" Oscar'larını aldı. *Anna Asp*'ın dekorları, *Marika Vos*'un kostümleri ve sürekli olarak Bergman ile çalışan kameramanı *Sven Nykvist*'in çektiği görüntüler, bu çok renkli ve detaylı filmin beğenilmesini sağladı. Avrupa sinemalarında ilgi gören "Fanny ve Alexander", ABD'de yeni gösterilmeye başlanmıştı ve dağıtıcılar, ilgi azlığından yakınıyorlardı.

En iyi yönetmen ödülü verilen James L. Brooks" un filmi "Sevgi Sözcükleri" ayrıca en iyi film Oscar'ını da aldı. En iyi kadın oyuncu olarak ödüllendirilen *Shirley MacLaine* yıllardır beklediği Oscar'ı, bu filmdeki rolü ile kazandı. Filmde yeralan *Jack Nicholson*'a da en iyi yardımcı erkek oyuncu ödülü düştü. Diğer Oscar'lar şöyle dağıtıldı:

En iyi erkek oyuncu, "Tender Mercies"deki rolü ile *Robert Duvall*; en iyi yardımcı kadın oyuncu, *Linda Hunt*; en iyi özgün senaryo, "Tender Mercies" ile *Horton Foote*; Yönetmen *Philip Kaufman*'ın filmi "The Right Stuff"a da üç Oscar düştü: en iyi özgün müzik, *Billi Conti*; en iyi ses kadı, M. Berger, T. Scott, R.Thom, D.McMillan ve en iyi kesme (clipping) ödülü, G.Farr, L. Fruchtman, S.Rotter, D.Steward ve T.Rolf. En iyi şarkı Oscar'ı, şu sıralar Türkiye' de de oynamakta olan "Flashdance" filminin "What a feeling" adlı şarkısına verildi.

Uzun film dışında kalan dallarda da ödüller şöyle dağıtıldı:

En iyi uzun belgesel film "He Makes Me Feel Like Dancing".

En iyi kısa belgesel film: "Flamenco at 5:15".

En iyi kısa çizgi film: "Sundae in New York".

En iyi kısa film: "Boys and Girls".

James Brooks, Shirley Mac Laine, Jack Nicholson.

En iyi dekor Oscar'ı: Anna Asp.

hil yayın

DAHA İYİ BİR YAŞAM İÇİN...

hil yayın

"İnsan saldırganlığı, önyargı ve yabancı düşmanlığı"nı konu alan bir çalışma, dünya bir nükleer tehdidin gölgesi altında yaşarken, ülkemiz siyasal şiddet olaylarının en acı deneylerini geçirmişken, Almanya'daki yurttaşlarımız yeni bir Nazi saldırısı ile karşı karşıya iken, bir katkıda bulunabilir düşüncesi ile yazıldı.

SEHA L. MERAY

insanca yaşamak

hil yayın

Bu yazılarda çeşitli konular işlenmekte. Böyle de olsa, hepsi bir ana çizgiye bağlı: İnsan kişiliğine, düşünce özgürlüğüne içten saygı; insan yapısı mutluluğu, adı ne olursa olsun, ayrıcalıklı bir azınlığın tekelinden kurtararak, büyük çoğunluklara ulaştırma çabalarıyla gönül ve emek birliği; doğal ya da yapma engeller çıksa da karşısına, insanlığın bu amaca ulaşabileceğine inanış.

HİL YAYIN
Divanyolu - Işık Sok. Ören Han İstanbul 5277921

Politikayla ilgilenmek için 18 yaşınızı beklemeyin

Bir süre önce ölen Sovyetler Birliği eski devlet başkanı Yuri Andropov'un özel davetlisi olarak iki hafta Sovyetler Birliği'nde kalan Samantha Smith oldukça yoğun günler geçiriyor. Amerikan TV'sinde Amerika Başkan adaylarının dördü ile 90 dakikalık bir soru-cevap programı gerçekleştiren Smith, Tokyo'da da "geleceğin teknolojisinden gençlerin beklentileri" konulu bir seminer verdi. Henüz 11 yaşında olan Smith Dünya barışı için silahlanma yarışının durdurulması için Andropov'la yazışmış ve Sovyetler Birliği gezisinden oldukça iyi izlenimlerle dönerek ayrıldığını belirtmişti. Samantha Smith'in önemli bir önerisi var: "GENÇLER SİYASET İLE UĞRAŞMAK İÇİN 18 YAŞINI BEKLEMEMELİ"

DTCF KANTİNİNDE SUÇ ALETİ "SAZ"

Fakültelerin öğrenci kantinlerinin öğrenciler için hiç de çekici yerler olmadığını söylemeye gerek var mı? Küçücük bir yere, tıkış tıkış dolunan, sigara dumanından gözün gözü gönnediği, gürültüden hiçbir şeyin anlaşılamadığı kantinleri yaşanılır yerlere dönüştürmek de öğrencilerin doğal bir hakkıdır. Ne var ki, AÜ Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi yöneticileri bizim gibi düşünmüyorlar. Geçtiğimiz günlerde, okul kantininde zamanını değerlendirmek için saz çalan öğrencilerin ellerindeki "suç aleti"ne okul görevlileri el koydular. "Emir"in yüksek yerden geldiğini belirten görevliler, saz çalınmasını böyle engellemiş oldular. Bir grup öğrencinin saz çalma hevesini bile gaspeden bu "vazife şuuru"nu kutlamaktan öte bir şey yapamıyoruz...

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ GELENEKSEL KÜLTÜR ŞENLİĞİ

İÜ Geleneksel Kültür Şenliği'nin 5.'si 2-14 Mayıs tarihleri arasında yapılıyor. Geçen yıllara oranla daha kapsamlı gerçekleştirilmesi düşünülen şenliğin, gençliğin kültürel formasyonunun sergileneceği bir alan olması amaçlanıyor. Her yıl bir ana temaya sahip olan şenliğin bu yılki konusu "Kitle Kültürü-Kültürel Yozlaşma". Gerek eğitim politikaları, gerekse son zamanlarda gençliği olumsuz, etkileyen kültürel dönüşümler içinde bir "ulaşım yolu" olarak kullanılan şenliğe, İÜ Mediko Sosyal Merkezi kulüplerinin yanı sıra, fakültelerde de kurulmuş kiültürel kolların katılması bekleniyor. Katılacak kulüpler şunlar: İÜ Tiyatro, Halk oyunları, Gitar, Karikatür, Sinema, Müzik ve Şiir Toplulukları.

"Çağrı"nın üçüncü sayısı çıktı

Robert Kolej Kültür-Edebiyat Kulübü'nce yayımlanan "Çağrı" adlı derginin üçüncü sayısı çıktı. Öğrencilerin çeşitli yazı ve ürünlerinin yer aldığı üçüncü sayısında Edip Cansever'le bir söyleşi yer alıyor. Cevat Çapan "Şairlerin Dayanma Gücü İle İlgili Dört Şiir" sunuyor.

Ankara Belediyesi'ne kimler dolduruluyor?

Ankara Anakent Belediye Başkanı Mehmet Altınsoy'un siyasal geçmişini pek aydınlık bulamıyoruz. Kendisi CKMP yöneticiliği yapmış, bu partiye "aşırı sağcı" bir nitelik kazandırıldığı günlerde Türkeş ve yandaşları yanında yeralmış, daha sonra MHP milletvekili adayı olmuş. 12 Eylül'den sonra Danışma Meclisi üyeliği yapmış ve parlamenter döneme girişle birlikte ANAP kurucuları arasında yeralmıştır. Kuşkusuz, Altınsoy aynı süreci yaşayan tek siyasi değildir. CKMP'de başlayan, MHP'de süren, ANAP'a ulaşan, son zamanların "moda" süreci içinde yerini alanlardan yalnızca biridir. Yani bir bakıma, kimlerinin geçmişinin karanlık olmasını doğal karşılamak zorundayız. Ne var ki, bizim sözü getirmeye çalıştığımız yer şurası: Aynı Altınsoy, şimdi Ankara Belediyesi'ni kapatılan "aşırı sağcı" partinin militanlarıyla dolduruyor. İşte Altınsoy'un geçmiş borçlarını bu ödeme biçimini doğal karşılayamıyoruz.

Nereden mi başladı: Ankara Anakent Belediye Başkanlığı Genel Sekreterliğine Hüseyin Sarı'yı getirdi. Kimdir Hüseyin Sarı? "Kalitesi" pek malum Ayvaz Gökdemir döneminde, öğretmen okulları genel müdür yardımcısı. 1977 Kahramanmaraş MHP milletvekili adayı. Cengiz Gökçek'in Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'nda personel genel müdür yardımcısı.

Altınsoy'un yeni göreve getireceği söylenenler arasında, Ömer Öztürk'ün de adı geçiyor. Kimdir Ömer Öztürk? Şimdi Toprak Tarım Reformu Müsteşarlığı'nda çalışıyor ama, 1977 Niğde MHP milletvekili adayı.

Bu sayımızda bu kadar. Biz "Altın Adam"ın faaliyetlerini anlatmayı daha sonra da sürdüreceğiz.

Kartal Sanat İşliği seyirlik oyunundan.

TOBAV 2. Çocuk Oyunları Şenliği

Devlet Tiyatrosu Opera ve Balesi Çalışanları Yardımlaşma Vakfı TOBAV'ın düzenlediği Ankara 2. Çocuk Oyunları Şenliği 18-24 Nisan tarihleri arasında yapıldı. Şenlik 18 Nisan günü Sanatevi salonlarında sergilenen "Aç Kapıyı Bezirganbaşı" adlı oyunla açıldı. Şenliğe Ankara'dan, AST, Ankara Halk Tiyatrosu, Sanatevi Elele Çocuk Tiyatrosu, Çocuk Oyunları Topluluğu, Karatahta Çocuk Tiyatrosu ile İstanbul'dan AÇT, Kartal Sanat İşliği, Genç Kabare Topluluğu katıldı. Biri açık hava olmak üzere toplam 7 ayrı sahnede 21 temsil verildi ve bütün oyunlar ücretsiz olarak sunuldu. Geçen yıl düzenlenen şenliğe yaklaşık 25.000 kişinin izlediği belirtildi.

Ölüm bir kerre çalacak kapınızı
Hayattan öncesi sonrası yalan.
Kalçası, göğsü ve altın başıyla
Ne güzeldi rayakta duran İNSAN!

İLHAMİ BEKİR'İ İYİTİRDİK

Çağdaş şiirimizin önde gelen adlarından. İlhami Bekir Tez'i geçtiğimiz ay yitirdik. 1906 Trablus doğumlu İlhami Bekir, İstanbul öğretmen okulunu bitirdi. Önceleri heceyle ve simgeci bir anlayışla yazan İlhami Bekir, "24" saat yapıtı ile birlikte serbest koşuğu benimsedi. Gerekçi bir öz ile toplumsal sorunlara yaklaşan şairin başlıca yapıtları; Çocuk Şiirleri (1927), 24 Saat (1929), Oldurga Gibi (1935), Hürriyete Kaside (1945), Yetmiş Yaşın Melankolisi (1975) ve Unuttum (1979) olarak gösterilebilir.

Akdeniz Barış Gölü Olmalı

Akdeniz ülkeleri edebiyatçıları, İspanya'nın Valencia kentinde sona eren ikinci seminerlerinin ardından bir barış bildirisi yayımladılar. 14 Akdeniz ülkesinden 60 edebiyatçının imzaladığı bildiride, Akdeniz'in bir "Barış Gölü" olması istendi. İspanya Kültür Bakanı, seminerde yaptığı konuşmada Akdeniz ülkelerinin benzer kültür mirasına sahip olduklarını ve bu kültürün korunması için dayanışmanın arttırılması gerektiğini belirtti. Barış bildirisine imzalarını atan edebiyatçılar ise bildirilerinde; halkların özgürlük içinde kalkınmaları için barışın korunmasını ve bu amaçla silahlanma yarışına son verilmesini istediler.

"Faize Hücum" Ankara'da gösterime girdi

Uluslararası Antalya Film Festivali'nde En İyi Film seçilen ve diğer dallarda 5 Altın Portakal alan Zeki Ökten yönetimindeki "Faize Hücum" Filmi 9 Nisan'dan itibaren Ankara'da Sanatevi'nde ve Eti Sanat Merkezi'nde gösterime girdi.

Türk sinema tarihinde bir dönemin filmi olan "Faize Hücum" filmi sadece bankerlik faciasının perde arkasını anlatmakla kalmıyor toplumumuzun aldanışını ve kolay sonuçlara koşan boş umutların hangi kültürel temelden kaynaklandığını gösteriyor. Ayrıca güncelliğini hergün biraz daha arttıran "af" konusuna insani bir boyuttan bakılmasını sağlayan çağrışımı ile Ankara seyircisinin beğenisine sunuldu.

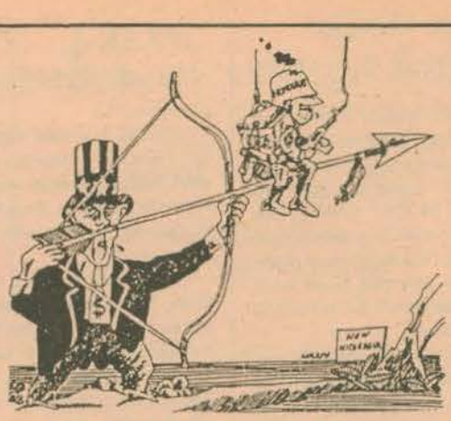

ELLİ YIL SONRA...

Sokaktaki insanlar, posterler, flamalarla donanmış kent, radyo ve televizyon programları, Nikaragua ve FSLN bayrakları, çocukların attığı sloganlar,gençinsanlar, yetişkinler kısacası Managua'da herşey, herkes ulusal kahraman, devrimin babası *Augusto Cesar Sandino*'nun yaşamı ve mücadelesini anıyor.

Sandino'nun öldürülüşünün 50. yılındaki törenlere *"Elli yıl sonra Sandino yaşıyor"* adı verildi. Sandino'yu anma kampanyası yıl boyunca sürecek. Halkın onu ve mücadelesini daha iyi tanıması sağlanacak.

Yüzbinden fazla insan Sandinist Devrime ve uygulamalarına desteklerini kanıtlarcasına. Carlos Fonseca Amador Devrim Alanı'nı doldurdular. Kalabalık yüzünden kimileri alana giremediler. Yığınlar, devrimin arkasında olduklarını, desteklerini, bu desteklerini 4 Kasımda yapılacak olan Başkanlık ve 90 üyeli Ulusal Meclis seçimlerinde de göstereceklerini dile getirdiler.

Sandino'nun ölüm yıldönümünde bir konuşma yapan Ulusal Kalkınma Bakanlığı koordinatörü ve FSLN üyesi Daniel Ortega, 1984'de yeni mücadeleler ve görevler olacağını söyleyerek, alandakilere, "Devrimin kazanımlarını korumak için Sandino'nun kırılmaz direnci gibi özveri ve mertlik gösterilecek mi?" diye sordu. Bu soruya karşılık "Evet" yanıtı alanı çınlattı. Ortega, ABD'nin ülkelerine karşı saldırgan tutumun sürdüğünü, bu ülkenin Nikaragua aleyhindeki faaliyetler için milyonlarca dolar harcadığını belirtti.

Törende FSLN önde gelenleri, pek çok ülke delegeleri, Sandinist ordusunun kıdemli askerleri, devrimin kahraman ve şehitlerinin anaları, öğrencilerden oluşturulan kıtanın temsilcileri vardı.

Ulusal marşın söylenmesinden sonra, Sandinist gençliği adına konuşan Juan Sanchez, oy verme yaşının 16 olması gerektiğini söyledi. Bu öneri FSLN tarafından da desteklendi. Çünkü Ortega'nın da söylediği gibi, gençler bu kararı haketmişlerdi.

Nikaragua halkı bir defadaha Sandinist devrimebağlılığını ve desteğini gösterdi. Alanda yurtsever, coşkulu ve devrimin sosyal başarılarını bekleyen bir kitle vardı.

Elli yıl sonra Sandino yaşıyor, mücadele sürüyor.

Herold Seime, "Collages"de.

JENA kuruluşunun 25. yılını kutladı

Demokratik Almanya'nın tanınmış pandomini topluluğu JENA, kuruluşunun 25. yılını kutladı. Topluluğun önderi Harald Seime, tek kişilik oyunu "Collages" ile olayı kutladı. 1959'da kurulan JENA'nın 13 üyesi var. Ayrıca gençlik ve çocuk toplulukları da olan JENA, tanınmış Fransız pandomin ustası Marcel Marceau ile yakın işbirliği içindedir.

Dünya Gençler Fotoğraf Yarışması

FIAP adına Lüksemburg tarafından düzenlenen Gençler Fotoğraf yarışması çeşitli yaş grupları arasında yapılacak 9–13, 14–17, 18–25 yaş grupları arasında yapılacak yarışmaya kişisel katılım olmayacaktır. Her ülke kendi içerisinde oluşturduğu takımlarla katılabilecek.

İlgilenen gençlerimizin saydam dalındaki yapıtlarını en geç 30 Eylül 1984'te teslim edilmek üzere İFSAK ile ilişki kurmaları gerekiyor.

İFSAK 8. Ulusal Fotoğraf Yarışması'na çağrı

İFSAK, 8. Ulusal Fotoğraf Yarışması'nın koşulları belli oldu. Serbest konulu yarışma; Siyah-Beyaz Baskı, Renkli Baskı, ve Saydam Bölümlerinde düzenleniyor.

Son katılım tarihinin 4. Haziran 1984 olarak saptandığı yarışmanın seçici kurulunu; Kemal Cengizkan, Nevzat Çakır, Nusret Nurdan Eren, Sabit Kalfagil ve İbrahim Akyürek oluşturuyor.

Üç bölümde ayrı ayrı verilecek İFSAK Ödülleri yanında, konulu çalışmaları özendirmek için, yarışmanın Siyah-Beyaz Baskı Bölümünde "En Başarılı Çalışan İnsan Fotoğrafı Ödülü", Renkli Baskı Bölümünde "En Başarılı Portre Fotoğrafı Ödülü", Saydam Bölümünde "En Başarılı Doğa Fotoğrafı Ödülü" verilecek.

Yarışmaya AFAD, AFSAD ve Grundig Fotoğraf Severleri özel ödüller koydular.

ODTÜ'DE GENÇLER VAR...

Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nin güzel bir pastanesi vardır. Uzun yıllar ODTÜ öğrencileri için hem pastane, hem kafeterya, hem de bir toplanma yeri işlevini üstlenen bu pastane, son üç yıldır yalnızca bir çay ocağı olarak kullanılıyordu. Birkaç ay önce ise "tamirat ve tadilat" için bir süre kapandı. Ama bu "tamirat ve tadilat"ın arkasında başka şeyler de vardı. Pastanenin geliri ODTÜ Vakfı'na devredildi ve ilk olarak da son zamanlar adı çok sık duyulmaya başlanan Mehmet Gürkaynak'a kiralandı. Tadilat birkaç haftada bitti ve pastane açıldı. Ama bu yeni düzeniyle pastane daha çok bir "disko" havası taşıyor. Tabi bu birçok ODTÜ öğrencisini oldukça tedirgin etti. Bu durumdan hoşnutsuzluklarını göstermek için birkaç yüz kişilik bir öğrenci grubu, 7 Nisan gecesi pastanede toplandılar ve engellemek için girişilen bazı davranışlara karşın saz çalıp türküler söylediler. ODTÜ'de son yıllarda giderek yaygınlaştırılmak istenen ve gençliğin yoz ve çarpık bir ilişkiler ağı içinde kalmasına neden olan uygulamalar ve genel havaya karşı gösterilen hoşnutsuzluğun da belirtisi olarak sayılması gereken bu tepki, tüm ODTÜ'lü gençlere de bir çağrı niteliğini taşıyor.

BİLİM ve SANAT YAYINLARI

EDEBİYAT BİLİMİ

Dünyaca ünlü edebiyat bilimcisi *Prof. Pospelov*'un geniş bir bilim adamları topluluğuyla birlikte hazırladığı Edebiyat Bilimi kitabı hem en geniş okur kesimleri için, hem de konunun doğrudan içinde bulunan öğreticiler, öğrenciler ve sanatçılar için gerekli ve yeterli bilgileri, öteki sanatlar ve öteki bilimlerle ilişkileri içinde tüm kapsamıyla kucaklıyor. Herbiri kendi içinde bir bütün niteliği taşıyan iki cilt. Yılmaz Onay'ın çevirisiyle, ilk cildi çıktı. (Ederi: 450 TL)

KİM KORKAR MATEMATİKTEN— Okullarda bize hep soğuk yüzüyle tanıtılmış olan matematiğin aslında güzel olduğunu, eğlendirici olduğunu anlatan Nazif Tepedelenlioğlu'nun kitabı için, "Hayatınız boyunca matematikten mi korktunuz? Öyleyse korkmadan bu kitabı okuyabilirsiniz" deniyor. (Ederi: 300 TL)
İKİNCİ BASKISI ÇIKTI

NÜKLEER TEHLİKE Nükleer Silahlar ve Nükleer Savaş— İnsanlığın nükleer savaş tehlikesi karşısında gerçek güvencesinin, bu sorunu anlamış ve savaşa karşı çıkan geniş halk yığınları olduğunu söyleyen Haluk Gerger, nükleer silah teknolojisiyle ilgili temel bilgileri, basit bir anlatımla sunuyor. (Ederi: 250 TL)

HEP ARANIZDA OLACAĞIM Frederic Joliot - Curie'nin Yaşam öyküsü— Güney Gönenç bu kitabında bilim adamının toplumla karşı sorumluluğunun, yurtseverliğin, barışın tüm dünyada simgesi olmuş büyük fizikçi Joliot - Curie'nin atom fiziğine, barış mücadelesine katkılarını, Nazilere karşı yürüttüğü yiğit savaşı, yaşamının tüm evrelerini fotoğraflarıyla birlikte bir roman akıcılığı içinde veriyor. (Ederi: 350TL)

Dağıtım — İstanbul: Yetkin, Özgür, Cemmay, Say, Barış, Deniz o Ankara - İzmir: Yetkin
Adres: Yüksel Cad. 9/13, Kızılay - Ankara / Tel: 18 38 26
İstanbul Bürosu: Molla Fenari Sokak Nadir Han Kat. 5, Cağaloğlu - Tel: 520 54 20

Yayınlarımız Bilim ve Sanat abonelerine yüzde 25 indirimlidir. Bin liradan aşağı isteklerde posta pulu yollanmalıdır.

AYDIN

"İYİ BİR DERGİ'NİN BİZ GENÇLERİN SORUNLARINA DAHA YAKINDAN EĞİLMESİ ZORUNLUDUR..."

● "Yarın" Dergisi, edindiğim izlenimlere göre, yazın, kültür ve sanat alanında Türkiye'de çıkarılan en iyi ve en ilerici iki dergiden birisidir. Beni en çok ilgilendiren yanları da; konulara ve olaylara nesnel, bilimsel ve toplumsal açılardan yaklaşması ve bu bağlamda evrenselliği yansıtmasıdır.

Burada, dergiye yeni abone olmuş birisi olarak, şimdiden ayrıntılı olarak ya da ayrıntılarla ilgili bir eleştiri yapma yoluna gitmenin doğru olmayacağına inanıyorum. Ancak, iyi bir dergiden neler beklediğimi yazabilirim.

Bugün Türkiye'de önemli ölçüde kültürel ve bilgisel bir birikime ulaşmış, aydın olabilme yolunda önemli adımlar atmış insanların sayısı hiç de az değildir. Ve bu kitlenin büyük çoğunluğunu gençler oluşturmaktadır. Ancak, bu birikime ulaşmak insanların toplumsal işlevlerini yerine getirebilmeleri için yeterli değildir. İşte burada iyi bir dergiye önemli görevler düşer. Bu görevlerin başında insanları yönlendirmek, onların olaylara toplumsal bağlamda ve gerçekçi olarak bakmalarına yardımcı olmak gelir. İkinci olarak: Gençlerin potansiyellerini en üst düzeyde kullanmalarına, yaratıcı olmalarına ve dolayısıyla onların topluma ve insanlığa karşı olan yükümlülüklerini yerine getirmelerine katkıda bulunmak en büyük amaç olmalıdır.

Ayrıca, iyi bir derginin biz gençlerin sorunlarına daha yakından eğilmesi zorunludur. Gençliğin en önemli sorunlarından birini burada gücüm yettiğince açıklamak istiyorum:

"İnsanlar özgür olmaya mahkumdur" diyor Erich Fromm. Evet, yirminci yüzyılın insanı özgür olmak zorundadır. Her insan kendi kişiliğini bulup, başkalarının gölgesinde yaşamaktan kurtulmak zorundadır. Ve yine her insan toplumun çarpık yönlerine ve yapaylıklarına kendini kaptırmadan toplum içerisindeki özgün yerini almak zorundadır. İlerici gençlik biçime değil, öze ulaşmanın savaşımını vermelidir. Bence, bu bağlamda iyi bir derginin devreye girmesi ve insanların bu savaşımındaki başarılarına katkıda bulunması gerekir. "Yarın" bunu yapabilecek güçte bir dergidir. "Yarın"ın gençliğin bu sorununa sürekli ve en etkin bir biçimde eğilmesini bekliyorum.

Sefa Şimşek/Boğaziçi Üniversitesi Ekonomi Bölümü 1. Sınıf/İstanbul

"ÜNİVERSİTE BİLGİ ÜRETİLEN ve BİLİM AKTARILAN BİR ARAŞTIRMA KURUMUDUR."

● ... Çağ kavramının zamandan soyut bir kavram olduğu 20.yy'da ülkemizde gördüğümüz bazı uygulamaların ortaçağ karanlığını anımsattığı ve biz üniversite gençliğini bu karanlığa gömen uygulamalardan biri olan YÖK çalışmalarından bahsetmek istiyorum.

Üniversite bilgi üretilen ve bilim aktarılan bir araştırma kurumudur. Öğrenci açısından ise üniversite iş bulma sorununu önce erteleyen sonra da bu sorunun çözümünü kolaylaştırdığı sanılan bir kurumdur. YÖK açısından üniversite kavramı ise, her iki anlayıştan da farklıdır. Kişilikleri ve bilimsel yetenekleri kuşkulu olduğu için her dakika denetim altında tutulması gereken hocaların her an olay çıkartmak için fırsat kollayan öğrencilere ders adı altında kışkırtıcı telkinlerde bulundukları bir fesat yuvasıdır üniversite.

... Ortaçağ karanlığına gömülen üniversite gençliğine dergimiz Yarın'ın sayfalarında bulduğum güç veren yazılara ve onları bazırlıyanlara dostça selam ve saygılarımla.

Hasan Özhan/Eğt. Fak. Mat. Blm. öğrencisi/Diyarbakır.

AFSAD AYIN FOTOĞRAFI

AFSAD'ın üyelerine yönelik olarak her ay yapılan "Ayın Fotoğrafı yarışmasının NİSAN ayı değerlendirmesi sonucunda: Ali BAYDAŞ'ın fotoğrafı, ayın fotoğrafı, Derya DAĞLI'nın fotoğrafı ayın 1. fotoğrafı, Hafize KAYNARCA'nın fotoğrafı ayın ikinci fotoğrafı ve Tuğrul ÇAKAR'ın fotoğrafı ayın 3. fotoğrafı olarak seçildi.

Ayrıca, Tuğrul ÇAKAR, Derya DAĞLI ve Turgay ERDOĞAN'ın 1 er fotoğrafı, Coşkun İNCEKARA'nın 2 fotoğrafı sergilenmeye değer bulundu.

sevdadır
şiirler
arkadaş z. özger
mayıs

YETKİN DAĞITIM

• DERGİ ve KİTAP dağıtımında İstanbul, Ankara ve İzmir'de hizmetinizdedir.

İstanbul Merkez: Nurosmaniye Cad. Yavuz Apt. No: 9 Kat: 3/4 Cağaloğlu - İstanbul Tel: 527 60 11
Ankara : Sağlık Sok. No: 17/22 Kızılay-Ankara Tel: 33 25 11
İzmir : 847. Sok. No: 8 - 310 Büyükbeyler İshanı Konak - İzmir

İçimizden biri

• şamil bilgiç

Bütün okul dönüyordu etrafında... Herkesten nefret ediyordu, hepsine kızıyordu çevresindekilerin. Garip davranışları karşısında ondan çekindiklerini gördükçe bundan gizli bir sevinç duyuyordu.

Çapa Dişhekimliğinin eski öğrencilerindendi, "baba"lardan... İki sene kaybetmişti; kafası çalışmadığından değil, çevreye uyumsuzluktan. Onun için dostluk, kitabı olmayan derslerde tutulan iyi notlardan birinin fotokopilerinden daha önemliydi. Dürüstlük, onun için asistanın peşinde imza için koşmaktan, sınıf geçmekten daha önemliydi. Olumsuz bir hareketini gördüğü arkadaşını defterinden silerdi. Zaten kimsenin kimseye aldırdığı yoktu ya, karşılıklı bir oyundur sürüp gidiyordu.

Hepsine kızıyordu çevresindekilerin; hiçbiri olması gerektiği gibi değildi. Kızlar hanım-hanımcık değildi; geleceğin annelerinin ifadesi yoktu yüzlerinde. Onların köyde kızlar kız gibi davranırdı, erkekler de erkek...

Kendisini çoluk çocuk içinde hissediyor, onların cıvıl cıvıl muhabbetlerine katılamıyordu. Zaten o onlara değil, onlar ona uymalıydı, doğru olan oydu. Böyle düşünüyordu, ama yine de birşeyler eksikti; yalnızdı, sevgi yoktu. İnsanoğlunun yüzyıllık, binyıllık yalnızlığı altında eziliyordu. Tek başına koca bir toplumu değiştiremeyeceği için, bu düşünceler onun ruhsal dengesini bozmaktan başka işe yaramıyordu.

Eskiden beri içine kapanık ve çekingendi. Lisedeyken bir kıza aşık olmuştu. Ne hayaller kurmuş, ama sevgisi karşılık görmemişti. Çok mu çirkindi, nesi eksikti sanki?

Cinsel istek ve bunun için karşı cinse muhtaç olmak onu deli ediyordu. İnsan ne kadar güçsüz bir yaratıktı, kendi kendine yetemiyordu. Bazen İstanbul'un "avrat pazarı" ile meşhur bir semtine gidiyor; müşteri çekmek için cilve yapan çıplak kadınları seyretmek, zavallılığın kimi farkında olan, kimi olmayan tanımadığı kadınlarla para karşılığı birlikte olabilmek için birbirini ezen bu insan yığınına bakarak, insanlığına lanet ediyordu.

Onun gördüklerini gerçekten görmüyor muydu insanlar, yoksa aldırmıyorlar mıydı?

Çok meşgul olduklarından hiç kimsenin farkına varmadığı bir uğultu dersaneyi sarmıştı. Hoca, iki yıl sonra dişhekimi olacak bu kocabebekleri uyarmanın anlamsızlığına inanmış bir sakinlikle dersini anlatıyordu. Haftasonu birlikte ne yapacaklarını tartışanlar, adam asmaca, amiral battı, isim-şehir oynayanlar, açık-saçık fıkra anlatanlar gırla gidiyordu. Çoğunun büyük sorunları vardı; ya babalarından kendilerince yeterli harçlık alamadıklarından arabalarına stereo bir müzik seti koyamamışlar, veya yeni moda bir çizmeyi alamamışlardı, ya da erkekler son çıktıkları kızı bir türlü "yola getiremedikleri", kızlarda son hoşlandıkları "çocuğu" kafese koyamadıkları için dertleniyorlardı. Pek azının küçük sorunları vardı; alt tarafı paraları yoktu. Onlar da devletten aldıkları aylık binbeşyüz lira kredi ve ana-babalarının, "çocuğumuz okusun, bizim gibi olmasın, adam olsun, "diye her ay gönderdiği üç-beş kuruş ile, her nasılsa yer bulabildikleri yurtta gül gibi geçinip gidiyorlardı... Aniden herkesin ayağa fırlayıp koşuşturmaya başlamasıyla kendine geldi. Ders bitmiş, millet ayakta kalmamak, en azından kapıdan içeri girebilmek için sınıfın ancak yarısının oturabildiği bir sonraki dersin yapılacağı 506 no'lu dersane yavrusuna doğru depara kalkmıştı.

Okula vaktinde yetişebilmek için her sabah belediye otobüslerinde çılgınca bir uğraş veriyor, ona bu işin sonu hiç gelmeyecekmiş gibi geliyordu. Bir gün Koruyucu Hekimlik dersine geç kalmıştı. Anfinin kapısından başını uzattı, bir an şaşkın bakakaldı; yoksa yanlış yere mi gelmişti, tanımadığı birsürü insan oturuyordu sıralarda. Bunların beraber derse girmeye başladıkları veterinerlik ve eczacılık öğrencileri olduğunu bilmiyordu. Öğrenciler, dersin ortasına doğru kapıda beliren bu dağınık saçlı, uzamış sakallı, kabuğuna çekilmiş, kamburu çıkmış şaşkın bakışlı arkadaşlarının haline gülmemek için kendilerini zor tutuyorlardı. Üst sıralarda tanıdık üçbeş yüz seçince girdi, hemen bir köşeye ilişti. Öğrenciler, bastırmaya çalıştıkları kahkahalarına özür dileyerek dersi kesen hocalarınınkinin de karıştığını görünce hepten makaraları koyverdiler, bütün anfi kahkahalarla inledi, tepine tepine, gözlerinden yaşlar gelene kadar, isteri krizine tutulmuşçasına güldüler. Tam olarak neye güldüklerini onlar da bilmiyorlu, ama gülerken sorunlardan bir an uzaklaşmanın, deşarj olmanın, gülünenin kendileri olmayışının ve çoğunluktan biri olmanın rahatlığını duyuyorlardı.

Gurunu kırılmıştı, açık bir şekilde kendisine gülüyorlardı. Teker teker hiçbirini iplemezdi, ancak böyle kitle gösterisi halinde aşağılanmak onurunu zedelemişti. Aslında kötü kılığının, uzamış saç ve sakalının, garip tavırlarının o da farkındaydı, ama yine de dış görünüşünü önemsemiyor, kendi içindeki doğallığını yaşıyor, sorunları ile uğraşıyordu. Çevresi ile ilgili ve uyum içinde görünen hiçbir Allahın kulu çıkıp da onunla dostça ilgilenmeyi denemiyor, eğlenmeyi tercih ediyordu. Bu kadarı da fazlaydı artık. Ayağa kalktı, salondaki herkesten çok daha normal bir tavırla, "Hocam, özür dilerim, dersinizi bozmak istememiştim, devam edin isterseniz.." dedi.

Memleketten gönderilen paraları odasının dört bir yanına saçmıştı. İstemiyordu bu aptal kağıt parçalarını... İnsanlar onun için birbirini yiyip durmuyor muydu? Şu okulda okuyan herkesin düşlerini gelecekte ne kadar zengin olacakları, kazandıkları para ile ne yapacakları süslemiyor muydu? Sağlık, hekimlik, hizmet falan hikayeydi hepsi...

Bir keresinde kron-köprü pratik dersinde döküm yapmaya çalışıyordu. Belki bir saatten fazla olmuş, bir elinde yanan şalumo, bir elinde sapan, döküm oklasının ortasında dikilip duruyor, sabit gözlerle manşete bakıyordu. Şalumodan çıkan alevle birlikte sanki tüm kinini, bir türlü erimek bilmeyen mesing kütleye doğru kusuyordu. Başka döküm yapmak isteyenler korkudan seslerini çıkaramıyorlardı. Onu tanımayan bir asistan yanına yaklaşıp ne yaptığını sordu, yardım etmek istedi. Aldığı cevap ise ürkütücüydü: "Karışma, yoksa kafana çalarım!"

Artık çok az yemek yiyordu. Niçin yiyecekti; Daha güçlü, daha güzel olmak için mi? Yoksa yemek zevk verdiği için mi? Hiçbirini istemiyordu. Bir keresinde de kendini tutamayıp bir kilo baklavayı bir oturuşta yemişti. Davranış ve düşüncelerini olduğu gibi zevklerini de dengelemekte zorluk çekmeye başlamıştı. Bunun sonu nereye varacaktı böyle? Hiç umurunda değildi. Onca zaten olan olmuştu. O doğmadan, daha dedesi, hatta onun da dedesi doğmadan önce olmuştu olan... Zincirbirkez kopmuştu: "Yenecek bir gün." dedi içinden...

... Bütün okul dönüyordu etrafında... Ellerini havaya kaldırdı, durdurmaya çalıştı nesneleri. Olmuyordu. Bakışları donuklaşmıştı. Preklinik laboratuarına gelen kızlar, kapıda onu o halde görünce gerisin geriye kaçtılar. Birkaç erkek öğrenci de onu uzaktan seyrediyordu. Üstlerine yürür gibi yaptı, onları da kaçırdı. Artık olay "o"ydu. Önemliydi. Artık "o"da vardı.

..... Bir okul görevlisi, bir öğrenci arkadaşı ile iki polis gelip onu götürdüler.

Görülmüştür

Ç.Kale Özel Cezaevi

• Türkiye'de kaç tane cezaevi var? Cezaevlerinde kaç hükümlü, tutuklu bulunuyor; bunlar içinde gençlerin oranı nedir, bu soruları şu satırları yazarken kesin sayılarla yanıtlayamıyoruz. Ama bildiğimiz bir nokta var: Yarın, cezaevlerinde çok geniş bir okuyucu kitlesine sahip, bunların hemen tümü genç ve özelliği nedeniyle de "içerdekilere" karşı duyarlığı her zaman yüksek oldu. Üstelik şu günlerde, bu duyarlığının gereği olarak, konu üstünde kapsamlı biçimde durmaya hazırlanıyor. Gençlik.. gençlik.. evet ama, onbinlerce genç çeşitli nedenlerle bizden uzakta ve özgürlüğünden şu ya da bu biçimde yoksun. "İçerdeki" gençliği dikkate almadan gençlik üstüne konuşmak, en azından hafif bir tutum olur. Yarın, işte bu noktayı gözden kaçırmayacak olgunlukta bir gençlik dergisidir. Biz şimdilik gençliğimizin bu bölümüne şu satırlarımızda dostça selamlarımızı iletiyoruz...

"YARIN'LA TANIŞMAKTAN SEVİNÇ VE GURUR DUYUYORUM.."

• "Yarın'ı okuyunca içim ısındı. Beynimin en gizemli yerlerinden bir kımıltı vurdu yüzeye. Uzun süredir yüreğimin böylesine hızlı çarpmasına neden olan bir olay yaşamadım. Kısaca Yarın'la tanışmaktan dolayı bir sevinç ve gurur duyduğumu iletmek istiyorum sizlere.

....

Ancak abone olmak pek olmayacak benim için. Önümdeki tek engel zaten çok kısıtlı olan mali durumumdan başkası değil. Ama herşeye rağmen bir çözüm yolu bulup abone olacağım Yarın'a. Ayrıca geçmiş sayılarımada ciltlenmiş olarak sahip olmak istiyorum Yarın'ın. Bu konuda özveride bulunmanızı isteyeceğim sizden!"

Yüksel Şahin/E Tipi Özel Cezaevi- Malatya

"OKUYUCULARINIZA KUCAK AÇTIĞINIZI DUYMUŞTUM VE ŞİMDİ DE GÖRDÜM."

• "Dileğim üzerine gönderdiğiniz dergilerin tümü elime geçti ve inanın ki yaklaşık olarak otuz aydır bulunduğum mahpusta bana bunda daha güzel bir şey gelmemişti.

Hemen yazmaya koyuldum, çünkü daha önce okuyucularınıza kucak açtığınızı duymuştum ve şimdi de gördüm.

Ee, görüp de-duyup da durmak olur mu!...

...

72 yılından bu yana karşıma çıkan bir yığın soruna karşın hep çizmeyi yeğledim ve bugün de taburalardan sizlere ulaşmaya çalışıyorum.

Zorunlu olarak çalışmalarımdan iki yıl kadar uzak kaldım, ancak buraya geldikten hemen sonra, büyük bir hızla yeniden sıvadım kolları ve hep birşeyler yapmaya çalıştım, çünkü salt çizmek bir şeyler karalamak olarak görmüyorum karikatürü. Ancak, baktım ki verimli olamıyorum, öyle ise dedim kendi-kendime sanat dergileriyle yazış.

Bu konuda da ilk siz geldiniz aklıma, çünkü diğer renkli dergilerin durumu malum.

...

İkinci olarak ise açılan tüm yarışmalara katılmayı düşünüyorum (ancak bunları öğrenme olanağım yok)

Ayrıca bu günlerde karikatürlerimden oluşan bir sergi açmayı düşünüyorum Ama bu konuda salt çizmekten başka bir şey yapamıyorum. Gerçi cezaevi idaresine müracaat ettim ancak olumlu bir yanıt alamadım. Olanaklarınız varsa bakanlık ve cezaevi idaresinden gerekli izin alınıp böyle bir sergi oluşturulamaz mı? Ki sanırım sizin yardımlarınızla bunu hayata geçirebiliriz...

...

Son dileğim şu: Bildiğiniz gibi otuz aydır mahpusum ve öylesi zorluklarla bir dergi, bir kitap elime geçiyor ki, ister istemez dışarıda bulunan bir kişinin yardımı yadsınamıyor. Şu anda benim tüm bu sanatsal uğraşımda bana yardımcı olabilecek kimsem yok. Durum böyle olunca da dergilerden kişilerden yardım istemek kaçınılmaz oluyor."

Erhan Başkurt/E tipi Özel Cezaevi/Çanakkale

"DERYA İÇRE OLUP TA DERYAYI BİLMEYEN BALIKLAR GİBİYİZ"

• "Ben 1980 Mart tarihinden 1983 Kasım'ına dek Diyarbakır As. Cezaevinde tutuklu kaldım. 8 Kasım'da salıverildim.. O kadar çok şey var ki yazılacak, söylenecek. (1980 Mart-8 Kasım 1983 arası.) Koşullar elverdiğinde anlatmaya çalışacağım. Yalnız bu arada haberleşebilirsek iyi olur kanısındayım.

Gerek cezaevinde farklı düşünce gerekse dışardaki toplumsal yapının üzerimde büyük olumsuz etkisi oldu. Biz cezaevlerinde neler düşlüyorduk! Dışardaki toplumsal koşullar nasıl! Ozan doğru söylemiş herhalde,

"Derya içre olup ta deryayı bilmeyen balıklar gibiyiz".

Yarın'ı yaşatma savaşımında sizlerle birlikte omuz omuza olduğumu bildirir, kalın sağlıcakla derim."

Behzat Baskın/Ankara

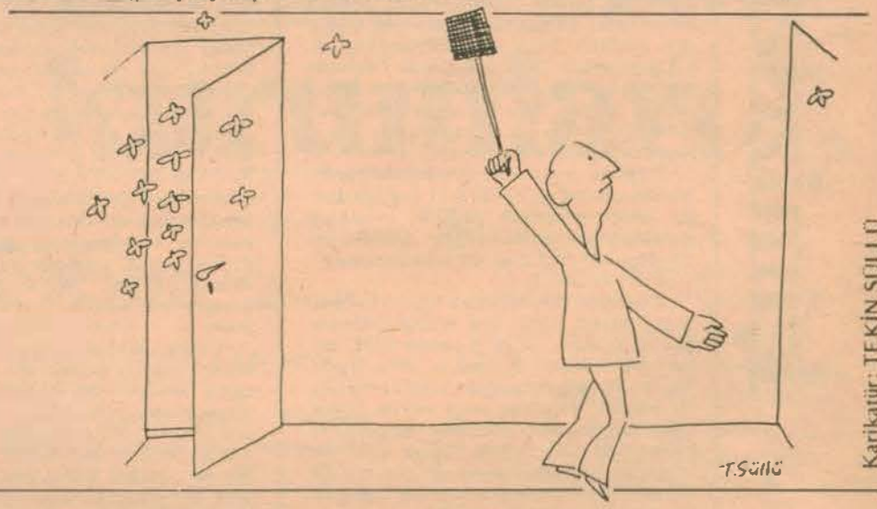

Karikatür: TEKİN SÜLLÜ

23. SAYFADAN DEVAM...

— Seymenler Parkındaki heykeli siz yapmıştınız değil mi?

— Bak canım.

— Şu amaçla aradım, tek taraflı bir suçlamaya maruz kalmayın diye.

— Ben zaten...

— Size söz hakkı tanımak istedik.

— Zaten var orada, YARIN dergisinde bunu belirtiyorsunuz zaten, ben okudum onu, onun için hazırlanıyorum ve yani gelicem size ben.

— Haaa yani..? Sizin yanıtınızı o zaman lütfen rica edelim, bu sayıya yetiştirelim.

— Hangi zamana kadar olabilir?

— Bugünlerde hazırlanıyor dergi, siz bir zahmet bugünlerde şeyapsanız..

— Ben size şunu desem o zaman, şöyle o yazı niteliğinde olucak herhalde, eee bir de fotoğraf koyucam ona ben..er bir fotoğraf, o büyüklükte, ve aşağı yukarı o kapasitede bir tane sayfa bana ayırabilirseniz, gerçekten beni memnun edersiniz, gayet tabii canım...

— Yani bizim sizi arama nedenimiz de oydu..

— Tamam canikom, gayet tabii

— Yani sizin de bir şeyler söylemeniz gerektiğine inanıyoruz..

— Yani daha ne yapacağım diye fakat tabiki mutlaka bir cevap ve doğru bir çıkış, doğru bir şey yanıt bulacaksınız.

— O zaman bakın..

— Ben size şunu söyleyeyim, aslında bu yanıt benim değil o yazı sahibinin olmalıydı.

— Evet.

— O kadar çok yanlış ve hatalar var ki, buna kendisinin meydan vermemesi lazımdı, hatta çıktıktan sonra koştura koştura gelip "NASIL OLUR BUNU BU ŞEKİLDE NASİL YAZARSINIZ" demesi lazımdı.

— Evet.

— Ve işin tuhafı karşımdaki benim öyle eeee.... sıradan bir kişim değil eee bunun durumunu düşünme pozisyonuyla karşı karşıyayım, sıkıntı buradan kaynaklanıyor.

— Doğru. Bakın istiyorsanız biz sizinle bir konuşma yapalım.

— Yok canım. Şöyle diyeyim: Bu, ben biraz ağır götürürüm ama bu konuda ağır götürürüm, konuşma konularını, heykel dendiği zaman iş değişir, şu anda hakikaten yoğun bir şekilde çalışıyorum ve vereceğim yanıt da öyle, muallakta olacak şeyler değil belgeye dayanacaktır ve bugün bütün günümü belgeye verdim. Anlatabildim mi? Bu bakımdan biraz daha bekleyin lütfen...(güldüğü için ne dediği anlaşılamadı) ben belgesiz konuşmam.

— Yani siz mümkünse bu aralar, bu hafta içinde verseniz.

— Tamam bu hafta içinde gayret edeyim, bunu uyardığınız için teşekkür borçluyum size ayrıca ve bana bu herşeyden evvel eeee böyle bir konuşma fırsatı verildiği için yine de minnettar kalırım ve....

— Rica ederiz.

— Şu açıdan, şu açıdan çünkü bugüne kadar birçok sorunlar oldu böyle bu ve buna benzer paralelde diyecem artık, o kadarla yetineyim, devamlı fiskoslarla yürütüldü ve bir türlü yakalayamadım. Fakat zannediyorum yine bir muallakta bazı şeyler kesin olmamakla beraber, zannediyorum bazı şeyler söyleme olanağı bulacağım burada.

— Oldu. Peki...

— O bakımda memnunum ve başka türlü sakın düşünmeyin yani.

— Tamam. tamam..

— Hadi canikom, hadi iyi günler.

— İyi günler.

— Başarılar, çok sağol.

YARIN YAYINLARI

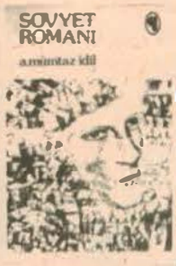

250 Lira

Bu kitap, geleneksel roman anlayışında önemli romancılar yetiştirmiş olan Sovyet romancılığının tanıtımını amaçlıyor. Kitapta tanıtılan en önemli Sovyet romancılarının en önemlilerinin fotoğraflarının yeraldığı 16 sayfalık eki, birinci hamur kağıda, ofset baskılı olarak hazırlandı. Tamamı 140 sayfa.

250 Lira

Üç kıtanın 23 ülkesinden 44 şair. Neruda'dan Guillen'e, Ho Chi Minh'den Mahmut Dervis'e, Carlos Drummond de Andrade'den Neto'ya, toplumcu dünya şiirinin 102 örneği. Buradaki ozanların önemli bir bölümü kendi ülkelerinde onurlu bir yaşam aradıkları için sürgün edilmiş, baskı altında yaşamışlardır. Tamamı 160 sayfa.

300 Lira

Tüm 20. yüzyılı ve tüm dünyayı kucaklayan zengin yaratışıyla, çağımızın en büyük yazarlarından biri olan Anna Seghers'in sosyalizmin kuruluş sürecinin sorunlarını anlattığı öykülerini bu kitapta bulabilirsiniz. Kitabın başında yeralan bir başka büyük Demokratik Alman yazar Christa Wolf'un Seghers üstüne incelemesi de dikkate değer. Tamamı 192 sayfa.

100 Lira

Yarın Yayınları'nın genç şiir dizisinin ilk kitabı, şiirlerini Yarın'dan tanıdığınız Atila Çınar'ın. Bu kitapta şiirlerimizdeki toplumcu gerçekçi yönelişin duyarlı bir örneğini bulacaksınız.

SAUL STEINBERG
SANATI ve ÇİZGİLERİ

500 Lira

Çağdaş karikatür sanatının en önemli ustası ve öğretmeni olan Steinberg'in yapıtlarından önemli bir seçmeyi bulacağınız bu albüm, karikatürle doğrudan ilgilenenler denli, her kitap okurunun da ilgisini çekecektir. Steinberg üstüne bir incelemenin de yeraldığı albüm, 112 sayfa. Tamamı birinci hamur kağıda, siyah-beyaz ve renkli örneklerle, altın yaldız kapakla hazırlandı. Bu albüme kitaplığınızda yer ayırmayı unutmayın.

YUNAN DOSYASI
ali cengizkan

1983 ABDİ İPEKÇİ BARIŞ ve DOSTLUK ÖDÜLÜ 2. BASKI, 200 Lira

Ali Cengizkan'ın Yunanlı fotoğrafçı Constantine Manos'un Yunan adalarından görüntüleri için yazdığı 43 dörtlükden oluşan bu kitabın ilk baskısı kısa sürede tükendi. Yarın Yayınları, tüm sayfaları fotoğraflı, birinci hamur kağıda, ofset baskılı olarak 16x16 cm boyutlarında hazırlanan Yunan Dosyası'nın ikinci baskısını bu kez gümüş yaldız baskılı kapakla sunuyor.

100 Lira

Bu kitap, Şili'de gerçekleştirilen 1973 Pinochet darbesinden sonra Şili halkıyla dayanışma için Avrupa'da yayınlandı ve geniş ilgi gördü. Danimarkalı Eek'in resimlediği bu güzel kitapçık, büyüklerin yanı sıra çocukların da ilgisini çekecek nitelikte. Küçük boyda, 64 sayfa olarak hazırlanan bu kitap, Yarın Yayınları El Kitapları Dizisi'nin de ilk kitabı.

YENİ ÇIKAN KİTAPLAR □

HAYKIRAN SESSİZLİK
Şiirler
GÜRHAN UÇKAN
150 Lira

CEVAHİR KALBİYLE DOLUNAY
Şiirler
HALİM YAZICI
150 Lira

BİR AVUÇ KUM
Şiirler
ERGÜL ÇETİN
150 Lira

BARIŞ ve SAVAŞ SORUNU ÜZERİNE
A.Einstein ile S.Freud
Yazışması
100 Lira

Yarın Yayınları, Yarın'ın toplumcu gerçekçi tavrının daha güçlü biçimde sürdürülmesi için oluşturuldu. Okurlarının ilgisiyle de yayınını daha etkin biçimde sürdürme düşüncesinde. Yayınladığı kitaplardan "Üç Kıtadan Sesler", "Anna Seghers-Öyküler" ve "Ayrılık Mevsimidir Kararlar Almalıyız" tükenmiş durumda. Bu kitapları Yetkin Dağıtım, Cumhuriyet Kitap Kulübü ve Bilge Kitap Kulübü'nden edinebilirsiniz.

Yarın Yayınları'nın tüm kitapları, Yarın Abone Kulübü üyelerine yüzde 25 indirimlidir. İsteğiniz tutarında posta pulu gönderiniz. 1000 liradan aşağı istekler ödemeli gönderilmez.

İsteme adresi: Yarın, P.K: 723, Kızılay- Ankara

Çağdaş Yayınları

OKURLARIMIZA ÖNEMLİ DUYURU

PTT giderlerinin yeniden artışı nedeniyle ödemeli kitap yollamak çok pahalılaştı. Neredeyse PTT ücreti, istenen kitabın ederine eş duruma geldi. Bu nedenle, kitap isteyenler ödemeli isteme yerine bedelini ve PTT giderlerini peşin yollarlarsa yararlarına olur.

Okuyucular için sipariş tutarına ortalama:

1 kitap için 80.—
2 kitap için 100.—
3 — 5 kitap için 125.—
6 — 10 kitap için 175.— lira

olan PTT giderlerini eklemelidir. İstek mektubunda gönderilen para makbuzunun tarih ve numarasını da belirtmek yararlı olur.

Kitap bedelini pul olarak gönderip, istekte bulunacakların yukarıda belirtilen PTT giderlerini de sipariş tutarlarına eklemelerini önemle rica ederiz.

Önemli Not: 1500 TL'den az siparişlerin ÖDEMELİ istenmemesini dileriz. Aksi halde yollayamayacağımızı bir kez daha belirtiriz.

Bu koşullarda ödemeli kitap isteyen okurlarımızdan isteklerini yenilemelerini rica ederiz.

BULUNAN YAYINLARIMIZ

DENEME DİZİSİ

Oktay Akbal:	Anılar ve Söyleşiler	250.—
Ahmet Rasim:	Anılar ve Söyleşiler	300.—
Vedat Nedim Tör:	Kemalizmin Dramı	200.—
Prof. Akşit Göktürk:	Okuma Uğraşı 2. bası	150.—
Şevket Süreyya Aydemir:	Kırmızı Mektuplar ve Son Yazıları	150.—
Prof. Macit Gökberk:	Değişen Dünya, Değişen Dil	150.—
Nadir Nadi:	Uyarılar 3. bası	250.—
Hıfzı V.Velidedeoğlu:	Yol Kesen Irmak	350.—
İlhan Selçuk:	Atatürkçülüğün Alfabesi 2. bası	200.—
Prof. Nusret Hızır:	Felsefe Yazıları 2. bası	250.—
Mehmet Kemal:	Şairler Dövüşür	250.—
Oktay Akbal:	Dünyaya Açılmak	200.-
Nadir Nadi:	Ben Atatürkçü Değilim. 4. bası	200.—
Samim Kocagöz:	Roman ve Yazarlık Onuru	200.—

TARİH — ANI — GEZİ — OLAY DİZİSİ

Mehmed Kemal:	Türkiye'nin Kalbi Ankara	350.—
Hıfzı V.Velidedeoğlu:	Ailenin Çilesi Boşanma	200.—
Hıfzı V.Velidedeoğlu:	Söylev 12. bası	400.—
Hıfzı V.Velidedeoğlu:	Söylev Belgeler	300.—
Azra Erhat:	Mektuplarıyla Halikarnas Balıkçısı 2. bası	200.—
Kemal Üstün:	Menemen Olayı ve Kubilay 3. bası	150.—
Oktay Akbal:	Geçmişin Kuşları	250.—
Nadir Nadi:	Perde Aralığından 3. Bası	250.—
Meral Tolluoğlu:	Babam Nurullah Ataç	200.—
Nadir Nadi:	Olur Şey Değil 2. bası	200.—
Ebubekir Hazım	Belgelerle Kurtuluş Savaşı Anıları	200.—
Tepeyran:	Savaş Anıları	200.—
Erol Ulubelen:	İngiliz Gizli Belgelerinde Türkiye	350.—
Cemal Madanoğlu:	Anılar I. Bölüm	400.—
Talip Apaydın:	Köy Enstitüsü Yılları	300.—

BAĞIMSIZ DİZİ

Philipp Soupoult:	Şarlo	150.—
Kemal Özer:	Sanatçılarla Konuşmalar	150.—
Atena Deponte:	Yaşayan Kosta	150.—
Benjamin Farrington:	Darwin Gerçeği	200.—